

LUCEAFĂRUL

ANUL V. — Nr. 23 (106) — 1 DECEMBRIE 1962

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

Darie Novăceanu

Ne despărțim treptat...

Ne despărțim treptat și în tăcere
De arborii adolescenței.
Iată-ne: intrăm
Sub un cer nou, mai nalt, care ne cere
Să fim bărbați, să știm deosebi
Răspunderea de simpla încercare.

E-o despărțire-obisnuită, ca pe un peron
De un tren ce pleacă gol spre depărtare,
Sau ca pe-un mal, de-un riu care ne duce
Dour chipurile în oglinda lui
Spre-o cunoscută sau necunoscută mare.

Și-am fi ridicoli dacă-n această oră
Am flutura batiste-ngindurați:
Munții nu-s triști când către dimineață
Nocturno poezia mor peste cimpul
Și-o nouă, așteptată aură
Înscrie-n frunze cu vâpăi ușoare
Trecerea lor în altă zi.

Ne despărțim, alina tot, intrind
Sub un cer nou pe care-l știm prea bine:
E corul comunismului, Sub el
Nei simțem prima generație cărăia II revine
Dreptul de-a-i locul și înfrumuseța.

Ne despărțim treptat și în tăcere
De arborii adolescenței.
Iată-ne: intrăm
Sub un cer nou, mai nalt, care ne cere
Să fim bărbați, să știm deosebi
Răspunderea de simpla încercare.

Szekely Janos

Platani

Peste viri medieval de turle,
Unde vise-n zbor nu mai pătrund,
Sule, în tăcere-nvăluite,
Patinate ramuri de platani.

Frunze rotunjite de lumină
Oglindesc vâpăia verii-n ele,
Și-n prelunga umbră a tulpinilor
Uneori, scintile de stele bat.

De un voac stați muți, pierduți pe gânduri,
Neclintii din loc, bătrâni platani,
Ce-ați văzut de când săltați privirea
În tre sfloarea parcului și cer?

Ați zărit piciorul zvelt al fetel,
Când trecea slujindu-i pe boleri?
Dar pănu-albastru, plin de flos,
Cum pășea ca domniș pe sub frunze?

Cite-mbielocare castelane
Iși roteau pe lângă vol mătasea?
Dar spinzurătoarea de alături
Cum părea lângă iubirea lor?

Arbori albi, tranziul vostru șle
Și eroii care au luptat,
Să alege prin castelul sumbru
Căprioara roșie-a libertății.

Cornul brazdelor împunge zarea
Și sub cerul dimineții-albastre,
Peste-nlinderile arătării,
Trece iata, pasărea cimpului.

Când s-o odăni la umbra voastră
Cu surisul amănit de vise,
Scuturați-vă din frunze soarele,
Mingiați-i ochii, albi platani.

În românește de VIOLETA ZAMFIRESCU

ZEIȚA FORTUNA — Detaliu

(Descoperire arheologică din regiunea Constanța)

CONFLICT ȘI ACTUALITATE

Nu sînt un teoretician, așa că aceste considerații trebuie privite sub
semnul amatorismului critic. Intervenția subsemnatului este o recidivă,
pentru că nu e prima oară cînd ne amestecăm într-o problemă cu con-

secințe destul de importante pentru viața noastră literară.
S-a observat pe bună dreptate că există destul autori care, deși scriu
despre oameni ai zilelor noastre, nu sînt actuali, că nuvelele, schițele și,
de ce n-am spune-o, romanele lor sînt neinteresante, au false conflicte
— de unde o impresie de cenușiu și plictis iremediabil (modele mai vechi
au existat, slavă Domnului!). Cărți reputate din nebagarea de seamă a
criticii, consacrate numai pentru că păreau rezultatul unei munci labo-
riose de ani de zile, la examenul timpului se dovedesc simple încercări
de a surprinde realitatea zilelor noastre, care numai neinteresantă nu
este. Ca să reiau un exemplu dat de Marin Preda: într-o gospodărie agri-
colă de Stat, aflată în paragină, vine un nou director și, după o
sută de pagini, ai și aflat totul despre el. Se poate spune că nu
avem de-a face cu un roman plasat în actualitate? Da, cu bunăvoință,
ne aflăm în plină actualitate. Numai lipsa de meșteșug a autorului care
a suprîmat interesul pentru acțiune de la capitolul doi se situează în
afara actualității. Să trec acum în domeniul mai spectaculos al
industrii. Un roman voluminos ne aruncă de la început în mediul
tumultuos al unei uzine. Descrierea agregatelor, păstrînd un ton
reportericesc de nivelul mediocrității, are undeva totuși un fior. Te aște-
pti ca în acest decor să întâlnești niște oameni formidabili. Din con-
vorbirile lor îți dai seama că autorul și-a transcris jurnalul de lectură,
în formă de dialog. O falsă intelectualitate, o jalnică pornografie cînd e
vorba de relațiile amorose și, mai ales, o scheiărie rudimentară a cărții,
întă impresia definitivă în momentul abandonării ei. Este autorul în ac-
tualitate? Nu este, răspundem noi, pentru că el n-a priceput esențialul:
sufletul contemporanilor. Lista poate fi continuată, dar nu intenționăm
să facem o statistică a nereușitelor. Poate o încercare de explicație a
eșecurilor ar fi utilă. Treaba mi se pare simplă: scriitorii respectivi au
venit cu o experiență de acasă, cu o cărare prejudecată despre roman,
au făcut, e drept, unii dintre ei, lungi documentări, dar — ori lipsa de
inteligentă artistică, ori talentul șubred i-a oprit în fața realității. La
unii, se poate vorbi despre o grabă care-i duce la înfrîngeri literare, la
alții, pur și simplu de o incapacitate de a intra în miezul lucrurilor.

S-au găsit oameni care să înfeudeze actualitatea calendaristică. După
acești teoreticieni, numai ceea ce s-ar petrece azi ar interesa publicul
cititor, și situația unui conflict important și real în trecut ar trebui con-
damnată inițial. Este evident, pentru cei de bun simț, că vitrina nu este
rațul cu brînză în care marșă se alătură, dar n-a servită pînă la
închiderea magazinului. Concepția aceasta primitivă a fost combătută.
În Uniunea Sovietică, se găsiseră, de asemenea, critici care condamnău
pe acei ce scriau încă despre Războiul de Apărare a Patriei, moment esen-
țial în viața poporului sovietic. Eroarea de gîndire nu trebuie să ne
răpescă spațiul, așa că nu vom insista.

Am mai spune că termenul de conflict a fost descoperit cam tîrziu.
El este reclamat cu insistență tocmai pentru că s-a căzut cam des și cam
prea mult în platitudine. Pentru noi, este evident de mult că literatura nu se
poate face fără conflict. Nu cunosc operă reușită, în toată literatura lumii,
în care ceva să nu se opună cuiva. De ce nu merg la public unele filme?
Pentru că scenariile nu au conflicte profunde! Cine crede că numai pe
scena teatrului trebuie să existe o luptă între caractere se înșală. Luptă
cea mai aparent banală schiță a lui Cehov și o să vedeți ce teribilă în-
cleștare se află sub rînduri!

Problema esențială rămîne descoperirea conflictului în actualitatea
socialistă. Citesc, cum este firesc, schițele și nuvelele publicate de către
revistele noastre literare. Nu se poate spune că schimbul de mîine al
prozatorilor nu este asigurat. Se scrie frumos, nu lipsesc modele ilu-
strimate cu conveniență, dar asta nu deranjează cînd modelul merită os-
tenea de a fi imitat, supără numai superficialitatea alegerii subiectelor.
Un țăran își sparge farfuriile vechi cu năduf năzînd la un tacim pre-
țios semn al emancipării la sose (Gostache Anton). Un sofer, de prea mult
bine, își minte logodnica, și aceasta, disperată, se aruncă din autocamion,
murînd. În mijlocul unui ocean de lapte, imprudentul își dă și el duhul!
(N. Vealea). La malul Dunării, au loc petreceri repetate cu vermuț la care
iau parte femei fatale și piloți de cursă lungă. Se stabilesc unele
identități, se petrece un accident grav, totul se aprinde, și, cînd
crezi că unul dintre eroii își va trimite iubita la închisoare, totul se termină
în coadă de pește. (F. Neagu). Un soț își înșală soția și strigă „hoții”, cum
se obișnuiește în lumea pikpocetilor, femeia fuge la părinți, și don-juanul
are remușcări. Totul se încheie cu o împăcare neverosimilă. (N. Breban).
Iată, povestite pe scurt, cîteva dintre cele mai recente schițe și nuvele
ale scriitorilor noștri mai tineri, toți foarte talentați, precizăm.

De se observă cu ușurință? Ce s-a redescoperit dragostea, cum re-
marca pe bună dreptate cineva, dar într-o formă care trebuie să ne pună
pe gînduri. N-o să fim ipocriți ca să spunem că în societatea noastră nu
există divorțuri și soți înșelați. Tribunalele ne-ar contrazice cu ușurință.
Dar lumea aceasta a adulterului este ea atît de atrăgătoare încît să con-
centrez într-un timp scurt și cu frenezia atîtea condeie? Nu mai sînt
tineri care se iubesc sincer, nu mai există povești pure de iubire care
să amintească de Romeo și Julieta? A terminat societatea noastră cu
toate eforturile pe care le are de făcut? Casele, uzinele și universitățile
noastre s-au ridicat singure ca în povești? N-a pus nimeni mîna pe o
cîrămidă, n-a vrut nimeni să surpe, ca în legenda lui Manole, zidurile
ridicate peste noapte? Avem în jurul nostru numai înșeri? Noi nu cre-
dem. Ce se întîmplă atunci? De ce unii din scriitorii noștri talentați
merg către falsele conflicte? De ce li se pare că abandonarea unei
pasiunii și desfacerea unui contract nobil făcîț la Sfatul Popular repre-
zintă în exclusivitate înclștarea cea mai teribilă în societatea noastră?
Nu e vorba oare și aici de o falsă înțelegere a termenului de conflict
și de actualitate?

Recomandări s-ar putea face, dar nu sîntem noi cei mai în măsură
să le emitem. Literatura „părăsitorilor” rămîne în continuare, de-a lungul tim-
purilor, un izvor nesecat de dramă, și cititorul va găsi totdeauna vreme ca
să-i acorde o clipă din timpul său. Condiția obligatorie ar fi ca această
literatură să aducă totuși și ceva nou. A spune că nu se poate descoperi încă
ceva nou în acest domeniu e o exagerare; remarcăm numai că publicul
vrea să se regăsească în cărțile noastre, așa că, acordarea unui spațiu
exagerat problemei divorțului este cel puțin o imprudență. Gînditorul
care lucrează la strung și aspiră meru la ceva nou, la simplificarea proce-
sului de producție, inginerul visător în stare să ne ofere orașe de sticlă
și beton peste noapte, scutind sudoarea a miș de constructori, savantul
care luptă, în fața microscopului, cu moartea, merită tot atîta atenție cît
disperatul pierit, ce ironie, într-o mare de lapte!

Oare lupta în conștiința oamenilor dintre ceea ce a rămas vechi,
inert și periculos și chemarea avîntată a dăuririi pentru colectivi-
vitate, uciderea aceluia diavol numit Al meu și victoria lui Al nostru nu
reprezintă forme ale conflictului de actualitate? Crede cineva că lupta
în conștiință e o luptă ușoară? Locul scriitorului împiețat de Tribunal,
contabil al faptelor mărunte va fi luat cu siguranță de către scriitorul-
filozof, înarmat cu concepția cea mai înaintată asupra societății, concep-
ția marxist-leninistă.

Încheind, nu pretindem că am spus ceva însemnat în legătură cu
conflictul și actualitatea, știm foarte bine că se poate discuta încă și
chiar așteptăm și alte intervenții ale scriitorilor noștri.

Eugen Barbu

LUCIAN BLAGA:

ANTON PANN

(fragmente din piesa în trei acte, cu același nume)

AL. SIMION:

LA MARGINEA ORAȘULUI

(fragment de roman)

ION ȚIRLEA:

CONVERTIREA MARȚIENILOR

(povestire științifico-fantastică)

PROBLEME ALE CONFLICTULUI

Desen de EUGEN MIHAESCU

● note ● note ● note ● note ● note ● note ●

In două numere ale Gazetei literare — ultimul 47 din 22 nov. a.c. — Valeriu Ripeanu publică un substanțial articol consacrat unor probleme fundamentale ale procesului de moștenire literară, vădit în spiritul înnoierii marxist-leniniste. Soluția fundamentului teoretic și științific pe care o prezintă studiul lui Valeriu Ripeanu mi se pare interesantă și necesară, mai ales în ceea ce privește problemele de istorie literară. În spiritul acesta, el corectează convingător unele interpretări înguste și superficiale manifestate în studiile de istorie literară, arată pericolul nivelului al unor formule stereotipe care se aplică mecanic la fiecare scriitor, fără a se ține seama de specificul personalității sale.

Referindu-se la scriitorii plini de contradicții și la probleme deosebit de delicate, articolul lui Valeriu Ripeanu are meritul de a lărgi universul de preocupări al istoriei noastre literare, de a aduce și nuanța unele probleme ale moștenirii literare, de a pune într-o circulație mai vie și mai justă unele valori ale trecutului nostru cultural.

Intr-o surprinzătoare contradicție cu bunele tradiții ale Contemporanului de altădată — care discuta cu atâta pasiune cursurile universitare, mergând până la a înfiera actele de plagiat ale pseudoșanșilor cocoșiți pe catedrele primite de la soții o dată cu dota miresei — ni se pare articolul din pagina 3-a a Contemporanului de vineri 23 nov. a.c. Păcând aluzie la ilustrul înaintaș al Contemporanului de astăzi, nu credem „că-i dezinformată pe studenți” nici că le „insușim un suveran dispreț pentru ei”, cum ar putea socoti anonimul care a redactat articolul intitulat: Unele inițiative ale Lucașărilor și care se teme că o referire la „ilustrii înaintași” ai catedrelor de azi de la catedra de literatură română a Facultății de filologie din București e făcută cu rele intenții „strivitoare”.

Articolul din Contemporanul este în întregime lui o răstălmăcire bazată pe afirmații insinuante și pe procese de intenție dintre cele mai ciudate. Lucașărilor, ca o revistă ce se adresează tineretului, deci și studenților, a avut inițiativa — pe care o va continua — de a discuta în general despre „Cursurile universitare și sarcina lor științifică” într-o însemnare a lui I. Mureșanu și de a analiza concret două cursuri de literatură veche.

Contemporanul e iritat și lasă să se înțeleagă că nu-și are competența Lucașărilor atari preocupări. Astăzi rămâne să aprecieze cititorii. Faptul că Lucașărilor se ocupă acum de cursul lui Al. Piru și exprimă

păreră care contrazice judecățile apologetice anterioare din alte reviste este blamat ca iritare, înocându-se argumentul suprem că probabil cursul va lua un premiu de 5.000 de lei. Dacă, la vremea lui, Dinicu Golescu a avut habul măsurii valorii estetice cu simțenul, azi nu-i mai șade nimănui bine cînd măsoară o valoare științifică într-o ipotetică răsplată bănească, redusă la o cifră cu trei zerouri în coadă.

Despre reaua credință a anonimului care a redactat articolul din Contemporanul, vorbește și următorul exemplu. Tovarășul I. D. Bălan e întrebat admonestator cum poate explica faptul că, fiind lector la catedra de literatură română și lucrînd și în redacția Lucașărilor, „i-a venit chiar atît de greu să-și informeze just colaboratorul (I. Mureșanu, n.n.) și să-l ajute în muncă?”

E vorba de imputarea potrivit căreia articolul lui I. Mureșanu nu a vorbit nimic despre faptul că unele din cursurile membrilor catedrei de literatură română de la Facultatea de filologie din București se află sub tipar. Răspunsul e simplu și chiar foarte la îndemînă. Nu i-a venit de loc greu tovarășului I. D. Bălan, ca dovadă în articolul lui I. Mureșanu e prezentă următoarea frază: „Sintem informați că o parte din aceste cursuri se află într-un stadiu editorial avansat”.

Nu știm cit de specialist e gazetarul care a redactat respectiva notă, dar știm că profesorul Pandele Olteanu este unul din cunoscuții noștri specialiști în domeniul literaturii vechi și al limbii slave, în care s-au exprimat atîtea valori ale culturii noastre vechi.

De multă vreme, mai toți criticii noștri sînt angajați într-o aprinsă discuție despre conflict. Unii sînt chinuși de problema definirii conflictului (dacă e categorie estetică, element al formei sau o problemă de conținut) — alții nu se dăruiesc asupra modalităților de exprimare a conflictelor în opera literară (poate să fie spectaculos sau nu, înfățișat direct sau sugerat, principal, unic sau depletit în mai multe planuri).

Credem că e timpul să se discute, în sîfșit, și despre... conflict. I. D. Bălan

Jurnal de lectură

MARCEL BRESLAȘU: Alte „niște fabule” ADRIAN MUNȚIU: Virsta cunoașterii

In cele mai diverse intrupări ale sale, lărgind în toate direcțiile accepțiunea tradițională a genului, fabula reprezintă pentru Marcel Breslașu o modalitate a atenției față de real, concret și actual, un chip de a verifica — prin controlul preciziei nemijlocite — înțelegerea realității, gradul de adaptare a visului la realitate. Prefațind „niște fabule mici și mari pentru mari și mici” (1948), poetul spune că el concepe fabula ca un „chenar aleva” al visului, vrînd să ne convingă — prin răsfrîngerea directă a lumii și printr-o acută nevoie de delimitare — că realitatea cuprinde visul său. Voia să știe foarte precis dacă nu cumva aventurile sale se îndepărtează într-o închipire nedefinită, vagă, și al cărui contact cu resursele originare ale vieții ar fi fost — eu urmări ne-faste pentru poezie — întrerupt. „Am simțit nevoia — zicea pe atunci poetul — să mă string, / să ripăi pămîntul sub picioare... / M-am răcut cu fiecare pam, cu fiecare floare...” Nevoia aceasta este una de motivare profundă a sentimentelor — și din satisfacerea ei a rezultat partea cea mai originală a poeziei lui Marcel Breslașu, fapt atestat și de recenta culegere. Liric și sentimental prin vocație, poetul a resimțit necesitatea unei atitudini ofensive — și pentru a se face ascultat de oameni, poetul a înțeles că nu-i ajung gesturile patetice, chemările, îndemnul; uneori trebuie „să dai cu lira după ei” ca eficiența versului să fie mai mare. E nevoie — spune poetul altundeva — să-ți câștigi „dreptul” de a visa, fabula fiind un foarte nimerit mijloc de a câștiga acest drept, un chip de a te diferența de „colegul visător” (intocădea) și care, cu burta la soare, stă și scrie frumosul pastel LUNA”. Risipind o cantitate apreciabilă de spirit și ingeniozitate, mereu în polemică (deși nu oricînd fericită) cu feul grav și sentențios, foarte econom în cuvinte, al fabulistilor clasici — de modelul cărora se îndepărtează voios, motivînd că „de

la o vreme încoace nu mai trebuie vorbit oamenilor a unor dobitoace” — scriitorul menține totuși unele din prerogativele genului — în primul rînd gestivitatea încărcată de tipicitatea personajelor. În al doilea rînd, el adaptează planul fizic cu un plan mai larg, al semnificațiilor morale, apoi, în al treilea rînd, — și de astădată cu un succes aproape constant — orăritatea stilului, fidelitatea față de limba vie, vorbită.

Fabula politică este cel mai bine reprezentată, „trimiterile” la fenomenul actualității sînt aici de o remarcabilă eficacitate, cu condiția, firește, să-și păstreze pînă la capăt desenul clar tipologic (aceasta este, s-ar putea spune, singura însușire existentă, inflexibilă a fabulei de orînd, singura înăbușire absoțut rezistentă la inovații). În unele cazuri (în „La poarta fabulei” — cum s-a mai spus) claritatea desenului tipologic amenință să se piardă sub presiunea suvoielui de cuvinte. Foarte izbitoare ca fabula politică, pînă de o convingător suflu polemic — este „Vulpea mărimioasă”, variantă contemporană a fabulei cu vulpea liberală, chemată să figureze, de astădată, falsă smerenie și demagogie — tot mai ineficace — a propagandei imperialiste. Comedia dezinteresării, candoarea falsă prost asimilată, a diplomației burgheze se face a nu pricepe nelămurirea cu care sînt împingate propunerile sale, substratul adevărat al doctrinei „renunțării la suveranitate”, „deschiderii grăntelor” etc. — toate acestea capătă o reprezentare vie.

Alte fabule au, de asemenea, o adresă politică precisă și „farmec” contemporan. Hiema mărturisesc că preferința sa pentru cadavre nu e absolută, ar renunța la ea și ar înghiți chiar și victime vii, are însă de pus o întrebare ca să se liniștească: dacă nu cumva acestea s-ar împotrivi — chip de a sugera că, adesea cruzimea este apanajul și expresia lașității. În altă fabulă, iepurele declară, la rîndul său, că nu e fricos, așa cum îndeobște se crede, dimpotrivă nu duce lipsă de curaj („— Curaj? Curaj am eu întocădea, / dar uneori... mie-i frică să-l arăt” etc.) Primejdia care amenință acest gen de literatură este prea marea volubilitate care face uneori, să se piardă nu numai ideea, dar și efectul și hazul. Insușirile (ca și anumite laturi discutabile) ale fertilei activități de fabulist desfășurate de Marcel Breslașu, și care-l asigură un loc original în contextul literaturii noastre, s-ar cere analizate mai pe larg. Prilejul nimerit pentru o astfel de analiză îl constituie desigur recenta apariție — în „Biblioteca pentru toți”, a volumului „Dialectica poeziei și niște fabule”.

Placheta apărută sub titlul „Virsta cunoașterii” ne fixează atenția asupra unui debut concludent care aduce cu sine realizări certe și promisiuni mari. Tinărul Adrian Munțiu — premiant la concursul de poezie al revistei Lucașărilor pe anul 1959 — dovedește de pe acum, înainte încă de a-și fi cristalizat virtualitățile, și înainte chiar de a-și fi afirmat o personalitate originală — însușiri deosebite, sensibilitate, siguranță în expresie, o „respirație” de poet autentic, avînt lirico-oratoric, multă înlesnire în tratarea temelor de-a-juns de diverse care-l soliciți în drumul larg al cunoașterii și în-

această timpurie remușcare energică noi („Cît timp am înțeles în zădar / Într-o elipsă și alta aș fi putut să desferesc mîni și învoare / Alina / foși alba și goștea-buunar, / Neseră, cuvîntul ruseș în carnea lor și doare”) și-ar aloca și a care-care gradilevență aici, carecare exagerare patetică, gesturi prea erctice — e adevărat — dar astfel de ipoteze nu atau rău adolescenței poetice. Cu condiția să nu devină o medaliate de o ocoli profunzimea de conținut, condiția, din păcate, ne-respectată întocădea de poet. În versurile sale bune, energia mișcării, a gestului liric se înăstește cu vigoarea formulărilor bine înrădăcinate în conținutul lor, ca în această poezie intitulată programatic Cuvîntul. „Cuvîntul niciodată nu l-am știut supus, / Ci colțos ca o margine spartă de stîncă / Și răzvrătit ca jnepii înfipti în ceală, sus. / În iarna grea a pietrel nemodolite încă / Dar l-am dorit în ramă fieroasă să ardă, / Nu doar o simplă jertfă în mod și tipare, / Să-milinte flăcări vii, în noi, în fiecare”. Într-un chip cam paradoxal, dacă ținem seama de virsta autorului, și totuși atît de caracteristic acestei virste în stare să trăiască intens și sincer tot ce, de fapt, n-a trăit efectiv — ne sînt evocate ororile obsecante, crimele fără număr săvîrșite de fascism împotriva umanității (merită să fie amintite „Nopțile de la Auschwitz”, „Zbucium”, „Sîrșitul Annei Frank” și altele). Volumul conține latențe bogate și, în realizarea lor deplină, tinărul poet va trebui, desigur, să învingă mult ispite (retorica abstractă, încrîncenarea, cunoașterea cam declarativă a realității) să le depășească.

Lucian Raicu

CRATĂ

In calitate de cititor al revistei „Lucașărilor”, mă mulțumesc, de prieten care ține la prestigiu acestei reviste și dinamice publicații, în să vă informez că, datorită superficialității cu care a fost citită cartea subsemnatului, recenzentul M. Bucur (v. „Lucașărilor” din 15 XI 1962) îmi atribuie paternitatea schiței „Insoitorul de tren”. Poate că subsemnatul a suferit un acces subit de amnezie; de aceea vă declar sincer că nu îmi aduc aminte să fi scris în viața mea o bucată literară cu acest titlu. Am consultat, pentru mai multă exactitate, volumul, precum și sumarul lui, și nu am dat peste un asemenea titlu.

De aceea vă rog să publicați prezenta scrisoare drept erată.

GRIGORE BEURAN

N.R. — Într-adevăr, schița criticată în „Lucașărilor” nu se intitulează „Insoitorul de tren”, ci „Insoitorul de vagon”.

Discuțiile din ultima vreme cu privire la conflictul în proză au luat o amploare deosebită. Se vorbește foarte mult despre sensul noțiunii de conflict, despre natura acestuia, se fac clasificări, toate, fără îndoială, interesante, dar, pe undeva, se lasă totuși impresia că obiectul principal al discuției n-a fost încă atacat frontal. Să ne explicăm. E de observat că majoritatea celor care au luat, pînă acum, parte la acest interesant colocviu, își întemeiază aserțiunile prin apicări mai ales la câteva schițe și povestiri, mereu aceleași. Acestea aparțin, în mod exclusiv, unor tineri scriitori, de altfel foarte înzestrați, al căror merit stă în aceea că abordează aspecte evidente pentru o actualitate stringentă, dar, după cum s-a văzut, nu izbutesc întocădea să răspundă cu toată competența artistică sarcinilor propuse. Astfel, cred eu, discuțiile n-au putut duce la generalizări, nu s-au putut trage concluzii pe deplin edificatoare. Aceasta însă pentru că discuția a fost, cum spuneam, limitată la câteva schițe, omițându-se lucrări remarcabile din analiza cărora s-ar fi putut deduce unele învățăminte mult mai folositoare. Așa, de pildă, nu înțeleg de ce nu s-a vorbit încă despre pozițiile câștigate, din acest punct de vedere, prin lucrări ca acelea semnate de scriitorii aflați în plină maturitate a talentului, cum sînt Titus Popovici — mă refer la „Setea”, la problematica ei și la cronolarea tipului Mitru Moț, Eugen Barbu — nuvelele ultimului său volum oferind prilejul unor observații pline de interes, în sîfșit, Marin Preda, al cărui roman, Risipiitorii, integrat discuției, ar fi avut darul să limpezească și mai mult discuția.

Nu s-a vorbit, apoi, despre creația unui tinăr scriitor, excepțional dotat, cu privire la care în discuții particulare se fac aprecieri elogioase, cum este Dumitru Popescu. Din cînd în cînd, însă, cite o notă anonimă îi atrage șoptit atenția prozatorului că nu știu unde, în care bucată, paragraf, moment etc. nu știu care personaj face ceva neconform cu dialectica realității. S-ar putea să a se răspundă că D. R. Popescu, în ultima vreme, n-a abordat o tematică actuală. Am însă impresia că despre noțiunea de actualitate și-a făcut loc o părere cel puțin unilaterală. Se vorbește despre actualitate ca despre anul 1962. Sfera noțiunii de actualitate a fost așadar, după părerea mea, restrînsă în mod artificial, și sînt scriitorii care, supuși unui astfel de punct de vedere, riscă să rămînă în afara atenției criticii. Nu cred, așadar, că despre V. Em. Galan nu se mai poate vorbi, ca despre autorul romanului Bărăgan, pentru că problema gospodărilor de stat a evoluat și nu se mai află de mult în situația descrisă de autor. Evident, nimeni nu poate nega că sarcina imperioasă a literaturii este de a zugrăvi realitatea zilelor noastre, și aceasta poate să fie și a anului 1962, dar nu aspectul calendaristic este cel determinant.

Revenind la Dumitru Radu Popescu, trebuie să spunem că și el a scris un roman profund actual chiar și din punct de vedere al situației în timp: Zilele săptămîinii, dar, critica a scris totuși mai puțin despre el, decît despre alte cărți.

Interesant construit — pe șapte mari capite reprezentînd oglînda celor șapte zile ale săptămîinii, începînd de duminică dimineața și pînă sîmbătă seara — romanul lui Dumitru Radu Popescu ne introduce în lumea satului românesc în plin proces de transformare socialistă.

E o săptămîină de toamnă, undeva în cîmpia Olteniei, într-un sat care a și făcut primii pași pe drumul gospodăriei colective. Mai sînt încă, e drept, unii țărani — săraci și mijlociași — care n-au intrat în gospodărie, se țin deoparte, într-o stare de expectativă turburată de nenumărate frămîntări, dar săptămîina aceasta pe care ne-o descrie autorul e decisivă pentru soarta lor.

O săptămîină încărcată de evenimente, o săptămîină de răscruce pentru multe destine, în al cărei sîfșit tragismul se împletește stîrns cu optimismul, cu sentimentul afirmării unei neclintite încrederi în viitorul care se deschide fericit, luminos în fața principalilor eroi ai cărții.

plăcăm cu privire la termen). Este o proză densă, frumoasă, de o factură simbolică, menită să dea faptelor descrise o rezonanță turbulatoare. Scriitorul luminează câteva episoade care opun, într-un conflict de mare profunzime psihologic, două concepții de viață diametral opuse, zugrăvind în persoana unor eroi cu valoare simbolică, chipul spiritual a două lumi înțelese într-o luptă deschisă. Aceste nuvele au un conținut profund demascator, iar demascarea se face explicit de pe pozițiile noastre, ilustrează concepția noastră de viață, punctul nostru de vedere actual. Nu știu cum ar putea fi clasificat conflictul acestor povestiri, dar cred că nu acest lucru este important, ci mesajul care se degajă din acest conflict, iar mesajul exprimă idealurile noastre.

Iar conținutul actual al acestor nuvele este expus cititorului în imagini artistice valoroase, convingătoare, care îl câștigă pe cititor, îl face să citească cu pasiune nuvele, îl trezesc interesul, îl captivează. Despre acest aspect al problemei s-a vorbit iar

gestie a desfășurării faptelor, ceea ce evidențiază o dinamică interioară originală, avînd darul să solicite atenția cititorului, dar și gândirea lui. Să ne gîndim, de pildă, cum evoluează faptele în povestirea Mări sub nisipuri. Mări sub nisipuri începe sarcina să demonteze podul care leagă un mic orășel ardelean de restul regiunii și astfel să împiedice retragerea planului a ocupanților hitleristi. Acțiunea afectează riscul capital, dar tinărul nu șovăie. Interesant descris, procesul psihologic prin care trece acest tinăr relevă idei valoroase, fiind de înțelegerea menirii în viață. Scriitorul se dovedește un artist matur în arta dezvăluirii treptate a sentimentelor pe care le trăiește tinărul în toată complexitatea lor, și în fața cititorului se înalță un inspirat poem al adolescenței. Totul se realizează prin fapte în aparență mărunte, banale: vizita căreia nu i-a mărturisit niciodată o-o iubeste, răsfoirea unui ziar, ascultarea atentă a tic-tacului a două ceasuri unite pe mina adolescentului și rezumînd timpul și viața etc. Și fiecare din aceste fapte mărunte scriitorul a știut să-și imprime atita semnificație și atita căldură umană, încît cititorul urmărește turburat scenele, retrăind alături de eroi nu numai emoția, dar și o mare înțelegere filozofică a vieții. Prozatorul are darul sensibilității la culoare, la vibrația aerului, și la ceea ce se numește „timp”. Acel „timp de trăit și timp de murit” de care vorbește Erik Maria Remarque. Materializarea timpului în proza lui D. R. Popescu amintește apoi de Hemingway. Poate și maniera, dar este vorba de o experiență asimilată organic, nu de o pastă. E și aici o remarcabilă artă — aflată în plină cristalizare — a scriitorului frumos, a frazel bogate, colorate, picturale, dar pînă de adîncime și, dincolo de aceasta, profund personală, pentru că exprimă o optică personală, un timbru personal. D. R. Popescu gradează savant evoluția faptelor, știe să le încare emoțional, cu un simț al măsurii demn de învidiat. Despre acest lucru vorbește și Moroșul, nuvele în care ni se zugrăvește impresionantul chip al țărănului oltean Ristea. Eroul te cucerește cu demnitatea lui inalienabilă, cu căldura lui sufletească, cu zîmbetul lui înțelept și fermecător. E iarăși aici un poem, de data aceasta închinat muncii și patriotismului fierbinte, bucuriei de viață. Prin opoziție cu el, se definește în năvelul monstruoasă fasciștilui Kent și caracterul oscilator al intelectualului Toni, cu întregul și durerosul său proces de înțelegere tîrzie.

Sînt în aceste nuvele, și în piesa Dumitru Popescu, și în Floaia, ca și în Zilele săptămîinii, conflicte actuale? Nu se poate nega acest lucru. Și, încă o dată, nu cred că în clasificarea lor stă sarcina noastră, ci în relevarea corespondenței lor pe un plan artistic major cu realitatea acestor ani. D. R. Popescu intră în literatura noastră ca o mare speranță, iar noi îl sîntem datorți prin atenția noastră, prin sprijinul nostru critic, nu criticist, așa cum un bun și priceput grădinar este dator să-și aplice fruntea și să asculte cum urea seva într-un cires înflorit pentru că în zilele unui săptămîinii viitoare va trebui să se întoarcă de la el cu un coș plin cu acele minunate fructe roșii!

Dinu Săraru

Ceva despre proza lui D. R. Popescu

Ceea ce se impune în primul rînd ca a constatare favorabilă scriitorului este sentimentul autenticității care străbate majoritatea paginilor romanului și face via atmosferă satului, după cum imprimă vitalitate unor caractere demne de reținut. Atenția scriitorului este îndreptată îndeosebi spre realizarea unei imagini artistice complexe care să lumineze adînc resorturile morale ale eroilor săi, puternicul, complicatul proces de transformare a conștiințelor, determinat de ideile revoluției socialiste în lumea satului românesc de astăzi.

Nu vom mai insista asupra acestui roman, și îl însă putea să facă obiectul discuției despre conflict, în aceeași măsură ca și schițele lui Nicolae Velea, Fănuș Neagu, R. Cosanu, N. Tic etc. Dar, în ultima vreme, Dumitru Radu Popescu a dat la iveală câteva nuvele inspirate îndeosebi din anii de la sîfșitul celui de al doilea război mondial, a căror valoare nu poate fi consensată doar în elogiile particulare. Mări sub nisipuri, Moroșul, Cărța cu mere, sînt de pildă, lucrări care îl impun pe Dumitru Radu Popescu atenției generale ca pe un prozator prin excelență modern (săci cred că nu mai e cazul să ne ex-

puțin. Pentru că nu ne poate fi indiferentă măsura în care conflictul de viață, judicios, conform realității, este și convingător pe planul artistic. Discuțînd despre conflict pierdem însă din vedere talentul, sau considerîndu-l implicit nu socotim necesar să ne mai oprim asupra lui. Plauzibilitatea conflictului, forța lui de a impresiona, sînt determinate direct de măsura talentului. Nu avem pretenția descoperirii unor mari adevăruri. Este totuși cazul să repetăm și această banalitate. Cît de bine orientată ar fi o carte, dacă lectura ei te obligă la „acv-punctură”, ea nu-și va face de loc datoria. Excluzivismul îngust al conceptului de actualitate, așa cum a fost eronat înțeles de unii critici, a dus uneori la pierderea din vedere a acestui punct de vedere.

Nuvelele amintite ale prozatorului și altele, precum și cele citeva piese scurte publicate de acesta, vădese un talent intens preocupat de arta sa, căutări, experiențe pline de interes, o fantezie bogată și originală, un punct de vedere personal, un timbru personal, distinctiv. D. R. Popescu ne apare preocupat de ideea concentrării pînă la simpla, dar nu simplista su-

Depășindu-se pe marele șantier al Combinatului chimic din preajma Craiovei, reporterul a întâlnit, în persoana unui tânăr maestru, un alt reporter... Un reporter-erou, care și-a notat într-un caiet, zi de zi, de vreme ce încoace, toate evenimentele mari și mărunte pe care le-a observat pe acest șantier.

Un jurnal foarte personal, dar și o cronică de construcție; deci file de istorie.

Am preferat unei viziuni „din afară” a șantierului, această viziune intimă, proaspătă și exactă, Romeo Popescu nu s-a vrut scriitor. Nu s-a gândit nici o clipă, începând jurnalul acesta, să-l pună cândva pe masa vreunui editor. (Astăzi, însă, îl întrebăm: de ce nu?...). Transcriind câteva file din jurnalul tânărului maestru, ne-am gândit că, poate, și alți tineri, din alte șantiere, fabrici sau sate, vor fi ispășiți să-și urmeze exemplul.

20 octombrie 1961.

...Toți tehnicienii ieșim pe teren, cu planurile de situație în mână, pentru a identifica locurile viitoarelor obiective.

În jurul nostru, cit vezi cu ochii, cimpia. Pădurea în fund. În fața unei roți mari din lemn, cu diametrul de cel puțin 5 metri, dispusă vertical, și pre-ăzută cu o serie de cupe înșirate pe un lanț, ca niște mărgele, ne-am oprit. Roata e acționată de un dispozitiv de angrenaje, pe cit de rudimentar, pe atât de interesant. Forța motrice o constituie doi boi care se învârtesc în cerc, mereu și mereu. Nu știu cum de nu căpiază.

Cu gesturi de scamator, un coleg scoate la iveală, de sub minca hainei, un cronometru. După un minut, ne anunță: „Rotații, 1,5 pe minut. Randament, 25-30%. Acționare animală”.

„Lângă această roată a vestiiilor grădinari de lângă Craiova, supranumită de ei „Roata beșugului”, și care reprezintă un sistem de irigație pentru o suprafață de maximum 1000 metri pătrați, se va construi în viitorul apropiat, mai precis chiar de săptămâna viitoare, fabrica de îngrășăminte chimice care vor face să rodească sute de mii de hectare...”

4 noiembrie 1961.

Se angajează încontinuu muncitorii. Astăzi aparură pe șantier echipele conduse de Preda Dumitru și Leoveanu Nicolae. Sint dintr-o comună învecinată, numită Brădești. Șefii celor două echipe par băieți dezghețați. Iau seama cu mare atenție la lucrări. Par nemulțumiți. S-ar zice că se așteptau la lucruri mai complicate. Se temuseră, poate, că nu le vor pricepe. Întreabă ce au de lucru. Li se dau scule de la magazie. Lopeți, casmale, tirnăcoape. Fără cozi. Așa ceva, deocamdată, nu există la magazie. Al lui Preda și Leoveanu caută urgent să se descurce cu resurse locale. În câteva ore, unelele lor au deja cozi lustruite ca din strung cu ajutorul unor cioburi de geam.

27 noiembrie 1961.

Iarna ne-a luat cam nepregătiți. Este un frig tăios aici, în cimpie. Deocamdată, focul nu se face decât afară, pe șantier. Un singur birou are sobă de zid, dar strimă și cu tencuială căzută. I-ar mai trebui un bușină și un „cot” pentru a putea fi folosită. Dar cine să le facă? Zidarii? Dulgherii? Să-pătorii? „Noi!” au răspuns fierari betonisti. E mai aproape de meseria lor. Il vor face cum s-or pricepe.

Într-adevăr, peste vreo 2 ore, fierarul betonist Marin Cimpeanu s-a prezentat cu un burian de toată frumusețea. E foarte greu de descris. Seamănă cu un fel de telescop, iar la încheieturi e lipit cu pământ galben și legat cu sîrmă. Au fost montate cele două „capodopere”, cot și burian. S-a făcut focul, dar focul nu năvălește în cameră. E totul infundat. Ciorle, care au avut mii de cuburi în pădure, și le fac acum pe unde apucă; și le-au tăcut și pe cosul acesteia. Fiindcă pădurea e pe ducă, o alungă bulldozerea.

2 decembrie 1961.

În sala de mese, amenajată provizoriu într-o baracă, s-a făcut căldură bine, încă de dimineață. La prinz, ciorbă fierbinte și mîncare de vinete. Felul trei, plăcintă cu mere. Giulescu, administratorul cantinei, merge printre mese și culege felicitări ca un actor, în seara debutului. Unii dintre muncitorii societate de cuvîntă că nu și-a făcut decît datoria și nu-i dau nici o atenție. Administratorul se resemnează. Poate n-am făcut totul ca să fie bine, se gîndește el. Dar lasă-i să se deschidă cantina cea nouă cu injectoare de combustibil, mese „lux” cu cristal, încălzire cu calorifer, veselă nouă. Și atunci să-i vîd pe ăștia, tot nemulțumiți or să fie?

12 decembrie 1961.

Ciorle, vechile noastre cunoștințe, care s-au mutat provizoriu în zăvoii Jiului, fac raiduri dese deasupra șantierului, prevenind vreme proastă.

15 decembrie 1961.

Ploaie amestecată cu ninsoare. Echipele lui Ungureanu Stancu și Oprea Ion se apropie de cotă de nivel și au început să lucreze. Motopompașii, moș Pavel, trage apa de zor. Lucrăm în cisme de cauciuc, soldiere, pufoaice. Peste câteva zile, turnarea fundațiilor. Dacă scăpăm de asta, „în sus” va merge mult mai ușor. Dar astăzi, în zori, apele rîului s-au umflat, gata să incede materialele depozitate pe mal. Echipa lui Ungureanu Stancu a luat hotărîrea să se deplaseze mai departe, în cimp. Foarte bună hotărîrea lor, numai că trebuia luată ceva mai devreme.

Au salvat de la inec o bună parte din materiale, pînă cînd le-au venit ajutoarele: un bulldozer și încă o echipă. După altă oră de lucru, prin apă pînă la genunchi, orice pericol de inundație s-a stins.

— Unde-o vrea să ajungă și rîul ăsta, mă frăților?! — se plînge Ungureanu, pîndindu-ne cu un ochi: așteaptă felicitări...

22 decembrie 1961.

A nins și ieri, și alaltăieri. Începînd de la ora 10 dimineața, încep să ninsă fiind favorabilă (peste 2°C), și-au turnat betoane în fundațiile unde lucrează Ungureanu și Oprea. Operația a durat pînă la 4 după amiază, cînd temperatura încă stătoarea. Betoanele au fost acoperite și am plecat cu toții, morți de oboseală, acasă.

Către seară, temperatura a scăzut brusc. Pericol la beton! Acoperit, acoperit, dar trebuie și foc!

Inginerul Vlad Popescu a plecat de-acasă, din Craiova, împreună cu meșterul Ceami Nicolae, „să organizeze încălzirea”. M-au cules și pe mine din drum.

Mergem prin întinerire spre fundații, cînd ne-am poticnit: ce dracu', avem vedenii? Deasupra plăcilor de stuf care ocroteau betonul, pilpile în noapte nori ciudați, flăcări roșii. Ne-am apropiat. Toate cele 4 sobe ardeau din plin. Fumul negru-roșcat ieșea în valuri pe coșuri. O umbră se apleca peste sobe, alimentîndu-le cu cărbuni și cu lemne. Nu era altul decît Ungureanu Stancu. Locuște într-o comună apropiată. Văzînd că gerul se întetește, l-a luat și pe vîrșu-său, unul Coanădă Ilie, și au venit împreună să facă focurile. Ne-au rugat să le lăsam țigări, ca să le-ajungă pentru toată noaptea. Ungureanu Stancu ăsta e doar un oarecare șef de echipă la „nealficații”...

27 decembrie 1961.

Pămîntul este înghețat tun. La săpături nu se mai lucrează decît cu tirnăcopul. Dar se lucrează!

28 decembrie 1961.

Astăzi, în sala de mese, muncitorii l-au chemat pe șeful șantierului ca să-l conducă la cunoștință un lucru, pe care l-au găsit nedem a fi discutat într-o ședință de producție.

Au avut grijă să-l aducă și pe gospodărușel al dormitoarelor și grupului social... Despre el era vorba. I-au spus-o verde: e îngîmfat, răspunde arrogant, amenință, injură, și măcar de-ar schimba la timp lenjeria de pat... S-a format o comisie care să cerceteze plîngerile. Cu tot gerul, Muscalagiu o să transpire câteva zile.

6 ianuarie 1962.

A sosit astăzi, de la Craiova, meșterul Kiss-Baci, și de la Petroșeni, inginerul Pantelemon Buzuloiu. Meșterul este în vîrstă, cu părul alb complet, tip de bănățean robust și cu timbrul voci ridicat.

Poartă întotdeauna, în timp de iarnă, fular, dar numai așa, de formă, deoarece nu se încheie la git niciodată. M-a informat Ionescu Traian care-l cunoaște, că n-a purtat cravată niciodată. N-o poate suferi. Il sufoacă. Inginerul Buzuloiu, venit de la Petroșeni, este de prin părțile noastre, oțelien din Gorj. Amîndoi alcătuiesc „lotul de canalizări și lucrări hidrotehnice”.

„Vorbesc încontinuu de „canalizarea meteorică”, de „canalizarea chimică”, de „ciclu I și II”, în timp ce zeci de tineri, strîșiți în jurul lor, îi ascultă cu gura căscată.”

8 ianuarie 1962.

...În întreg șantierul, lângă fiecare obiectiv de lucru, cite un foc sau două. Privită de departe, o întindere așa de mare semănată cu focuri parc-ar fi tăbăra lui Napoleon sau a lui Kutuzov.

15 ianuarie 1962.

Astăzi se excavează, mecanic, un deal uriaș, ca să facă loc unei viitoare construcții. Această construcție va fi una din cele mai mari; se construiește numai din elemente prefabricate.

5 februarie 1962.

Un viscol cum n-am văzut. Întreaga întindere a șantierului este periată de la un capăt la altul de răbufnirile crivițului care împrăștie cioburi mărunte de zăpadă sticloasă. Ca să pot să respir, mă plutesc jos, sub o ripă, într-o potecă, și stau acolo pînă mă desopează inginerul...

11 februarie 1962.

Aseară am fost de serviciu pe șantier. La ora 10, am intrat în „plîne”. Cu mare greutate am putut să ajung la corpul de gardă, și din cauza viscolului, și din cauza dușilor pe care paznicii îi lasă slobozi. Datoria mea era să controlez punctele din șantier înzestrate cu paznici, să anunț depozitul central dacă vin materiale în gară și să veghez asupra securității șantierului.

Bate un vînt tăios. Am îmbrăcat un coșec mițos, cu puțîn miros de argăseală, dar neglijabil pe lângă calitățile calorifice, și am pornit-o prin șantier, împreună cu șeful pazei.

Totul părea adormit, chiar și luminile becurilor, neclintite de nici o adiere de vînt. Singurul loc unde „mișca” ceva era cazanul de presiune pentru stația de betoane. Din coșul locomotivei se desfacea, în noaptea, valuri groase de fum; și asta, n-aș putea spune de ce, mă bucura, îmi dădea un sentiment de liniște, de încredere. Dar cînd m-am întors acolo după 12 noaptea, fumul se făcuse subțire. Am mers cu șeful pazei acolo. La ușa focarului, fochistul dormea pe o scîndură. Am controlat presiunea: 1,5 kg/cm². Normal, trebuia să fie peste 4 kg/cm².

L-am trezit pe „infractor” și i-am arătat manometrul. În loc să-mi mulțumească, ne-a amenințat că dacă ne mai amestecăm acolo unde răspunde el, se supără, și el e-al dracului cînd se supără; ne face raport. Ca pedeapsă, am pus un paznic să-l viziteze din 10 în 10 minute și să-l întrebă dacă doarme.

28 februarie 1962.

A fost angajată o nouă echipă de pavatori, meșteri vestiți, de prin Bals. Îl conduce Constantin Păun. Dar nu vor — nu pot, pretind ei — să înceapă lucrul, pentru că nu au condiții. Vor să facă lucrări de calitate. Or, terasamentele nu sint bine uscate, stratul de balast ar trebui cilindrat, piatra sortată, și cite altele. Cu toate aceste lucrări pregătitoare a fost însărcinat Preda Dumitru...

13 martie 1962.

Soare, miroase a primăvară. Ici-colo, colți de iarbă crudă, printre frunzele uscate de anul trecut. Toată lumea e veselă. Un descărcător de la vagoane cîntă. E un băiat din Cotofeni, l-am mai auzit cîntînd. Cîntec de dor și of, ritmat de lopata ce se-nîște zdravîn în balastul ud. Cineva se oprește lângă el:

— Da' știi să cînti, vere!
— Știu. (Și așa, din virful buzelor, parcă plic-tisit): Păi am luat și premiul pe raion.
— În pauza de la prînz, să vii la sindicat. Să întreb de tov. Bulacu, ăsta-i cu culturalul. Da' să vii neapărat. Facem brigadă artistică. Viu?
— Viu. Știu să cînt și cu fluterul.
— Viu și eu, se bagă altul, pe nume Avram Ion, din Orășeni. Eu cînt din soț de peste.
La ora 12, a luat ființă brigada artistică de agitație a șantierului nostru.

14 martie 1962.

Sub un șopron, zarvă mare. Mă apropii. Povestește Leoveanu Nicolae cum l-a aruncat într-o leasă cu mărcini pe Preda Dumitru, cînd erau dănați și umblau după fete.

— Era mic și-al dracu'. Era cu 5 ani mai mic și se ținea după mine ca minzu'. Nu puteam să scap de el.

— „Păi să vă spun eu ce-i cu mărcinii— se necăjește Preda. A furat poartă unei fete, fiindcă n-a leșit în drum, la băieți. După ce m-au pus pe mine să o duc în spate, ca Păcălă, vreo 300 de metri, a aruncat-o el într-o fîntînă. Ne-a luat pe toți jandarmul Burici și ne-a dus la post, unde își avea și locuința. Ne-a pus să spălăm vase, să-i legămăm copilul, să cărăm apă, să udăm grădina. Văzînd că n-are de gînd să ne dea drumul, am scris pe o bucălică de hîrtie: „Leoveanu a aruncat poartă în fîntînă”, și am pus-o la vederea șefului. Și Leoveanu ăsta, ca să-mi arate că e mare și deștept, m-a aruncat în mărcini.

— Mă uitam la ei, Conșăteni, prieteni, dar grozav de geloși unul pe altul. Sint șefi de echipă, „specialiști” deocamdată în săpături, și se întrec între ei. Nu au decît citeva luni de la încadrare.

23 martie 1962.

Dimineață, din nou ceață, dar cald. Peste o oră apare soarele.

O situație gravă la lotul condus de ing. Bucurenchiu Georgehe: Stația de betoane i-a furnizat 4 basculante de beton, să-l toarne în fundații. Acest lucru s-a în-templat chiar la ora 12, cînd echipa condusă de Răduț Ion era în pauza de prînz. Inginerul Bucurenchiu i-a poftit, să facă bunătațe și să lase masa. Dacă mai zăbovește o oră, betonul face priză. Astfel invitați, oțelien s-au supărat: „Ce ne-o fi luînd pe tonul ăsta, ca pe niște inși fără conștiință?” — s-au întreat ei, fără să-l vadă pe inginer. La rîndu-l, auzîndu-l, inginerul s-a supărat foc de supărarea lor. Și a plecat. Au descurcat situația două echipe, conduse de doi comuniști, Ceaciu Constantin de la Răcari și Păunoiu Constantin din Vilcea, satul Băbeni. Într-o jumătate de oră — s-au angajat ei — betonul va fi turnat și vibrat.

Între timp, ai lui Răduț iau foc. Sar la cellați: dacă se ating de lucrul lor, le rup picioarele! Dar Ceaciu nu se sperie. Cu atât mai mult Păunoiu, care (strigă el cu voce tare) a înfruntat cu divizia Tudor Vladimirescu pe hitleristi, pînă-n Tatra! L-a decorat însuși comandantul frontului!

După acest schimb de vorbe, echipa lui Răduț e amenințată să se destrame. Se ceartă între ei: „Trebuia să...” „Ba nu trebuia să...”
„Dar eu te trezise în ei sentimentul ambiției sănătoase. Au rămas după program și au lucrat pînă la ora 18. Săreau scinteii din lopoți. Au depășit norma zilnică cu 35%.”

24 martie 1962.

Piatră!... Multă piatră! Piatră și nisip! cer pavatorii lui Păun. Au în fața mii de metri pătrați care trebuie pavați, dar știindu-se harnici, de pe

acum se gîndesc la ziua cînd vor isprăvi cu lucrul. „Ce-o să facem, mă, după aia?”
„Totmai cînd să-l laudăm, Păun dispăre. A plecat de la lucru cu o oră mai devreme. „Unde-i?” „Păi s-a dus, zice, la nu'ce fundații, zice că are o treabă...”

26 martie 1962.

Ieri, duminică, pavatorii lui Păun au lucrat. A fost zi frumoasă, vor să recupereze zilele de minsoare și ploii. Unul dintre ei, Marica Constantin, zis și „Popa”, fiindcă a fost în tinerete țîrcovnic, i-a asigurat, pe un ton de prefăcută gravitate, că nu li se întîmplă nimic dacă lucrează duminică. „Da' ce, mă, noi te-am întreat dacă ni se-nîmplă ceva? Io-te la el, ne crede înapoiți!”

28 martie 1962.

...Primul pavator din Ungureni Balșului, de unde-i Păun, a fost Grigore Vlăduțescu, în prezent pensionar, în vîrstă de 83 de ani. Avea 13 ani, cînd s-a făcut pavator. Prima lui lucrare a fost pavarea străzii Lahovari din Craiova, cunoscută de bătrîni cu numele „Pestie pod”. Pavarea s-a făcut cu grinzii de lemn, ca un pod. Fiul și nepotul lui Vlăduțescu lucrează pe șantier, la Păun. Zic c-o să-l aducă o dată și pe bătrîn, ca să așeze și el un metru pătrat de pavaj pe un mare șantier al socialismului...

29 martie 1962 = 13 aprilie 1962.

N-am mai notat nimic de 2 săptămîni. Cauze obiective: m-am însurat.
În acest rîstimp, am aflat și de ce plecase Păun mai devreme, în ziua de 24 martie, de la lucru. I se spusese că la fundațiile unei fabrici fusesse dezgropat un obuz de tun. Păun i-a descuțit ghiuleaua și din corp a făcut un mai pentru bătut pavajul. Capsa era încă nepercutată, dar nu mai prezenta pericol. După vre-un sfert de oră de bătut cu maul, s-a încins. O detonătură amenică, un hohot de ris, și „Popa”, puțîn speriat, i-a tras o „Vesnică pomnire”...

19 aprilie 1962.

Zi-record, în cinstea lui 1 Mai. Pavatorii lui Păun au un adversar de temut în echipa lui Ștefănescu Constantin.

Excavatoriștii parcă au innebunit. Invîrt excavatoarele în viteză uluitoare; parc-ar fi jucării. În 35 de secunde, o basculantă e încărcată. Alta la rînd! Dar de unde atîtea mașini? Fiecare șofer a efectuat peste 80 de curse pînă la ora 14, și-a depășit norma încă de-acum.

Excavatoriștii Stegăroiu, al cărui ajutor e unul Ploieșteanu, a ameițit de atîtea învîrtituri. Se lungește pe iarbă și-l roagă pe Ploieșteanu să-i ia locul. ăsta abia aștepta să comande singur excavatorul. „De s-ar îmbolnăvi mai des!” S-a dat o palmă peste gură. Porneste la atac. Cîteva încercări neizbutite. Titularul mașinii îl dă, din iarbă, indi-

Aurel Storin

PORTRET DE PLANETĂ

„Pămîntul este tulburător de frumos” (G. S. TITOV)

Se văd oceanele, ca niște ochi ai pămîntului, și munții, ca o frunte-n bătaia gîndurilor! Se distîng zăpezile, carumiștea planetel. Și se mai văd stelele care lipă de strălucire, și corul, înelul albastru-al acestui pămînt.

„Pămîntul este tulburător de frumos”...

Vasile Nicolescu

SETE

Văpăia de ocră, flăcări răsuclite în jărml galben plopi ar nespun, trofee de-aur din odăncur acle, gavotă-a lui pe ogînză ce nu-s...

Măcin, octombrie 1962.

Liviu Călin

CĂTRE ARBORI

Din văpăia lubrili în pădure copacii nu se vor aprinde, nici florile, din tarba umedă, n-au să schimbe culoarea în merinde pentru feții frumosi din basme, nici drumurile nu se vor călca în flăcări.

Frunzele și crengile au să fie mai dese ca vinul de lăceteri, ploile să nu le mai apese, ca luna să nu mai toarcă firul ei de chihlimbar sau de lînă, cum vrei să-i spui celii cînd are ochi de lumină.

MARGINEA
ORASULUI

de AL. SIMION

Adrian Dohotaru

OMUL DE LA
MIEZUL
NOPTII

El a venit ca Olandezul zburător
Ud pînă la plele de lună,
Mi-a cerut un loc de țigară
Cît un licăr de stea, mi-a zîmbit
Mulțumindu-mi că ne-am întâlnit
Și a plecat mai departe...

Cine era omul acela albastru și-nalt
Cu stropi de var și de stiele pe umeri,
pe piept,

Ca decorațiile unui general,
Parînd încă flămura unui sărut
Pe buzele pregătite să cînte?

Știu că jînea orelor nopții sub brat
Înșirate pe scara lui de zugrav,
De hornar sau de culegător de stiele...

Poate coborise de la un ultim etaj
Lăsînd în pereți pentru cei care vin
Doar cîmpul și gîndurile de viață;
Poate l-a ajutat unuși prieten mai vechi
Să se mute în casa lui nouă
Ca într-o altă planetă
Curată cum e bobul de roșu;

Poate a coborît dintr-un tel sau castan,
Alungînd din abia sevelor crengile moarte,
— Amintiri care dor și se cer spulberate.

Poate s-a întors de pe cîmp,
De aceea pașii lui împîlînau în pămînt
Somnolen din care să crească ecoul...
Sau poate a coborît dintr-un ultim tramvai
Vînd să intre în schimbul de noapte
Ca scutandră în mare,
După stielele care s-au înecat...

Cine era? De unde-a venit tocmai el
La-nîlnirea aceea nocturnă pe care
Nu îmi aduc aminte să o fi programat?
Știu doar atât: că-nl era cunoscut
De pe strada sau dintr-o balconă,
Că mi-a cerut un loc
Și a plecat mai departe grăbit
Ca și cum
Făcea parte dintr-o coloană în drum
Și se lăsa să n-o piardă...

Rodica Iulian

MĂR

Te-am rotunjit privind-te pe ram,
Cînd miezul îi le răzvrătea spre soare;
Cu mîngîierile mi te duram,
Glob de tumult și de culoare.

Te ții în palmă-adină înfiorat,
Un bulgăre încandescent de stea.
Porți în semințe tot ce-ai învățat,
Din mîngîierea soarelui și-a mea.

Ovidiu Genaru

PARTIDULUI

Tu mi-ai făcut sufletul frumos,
cu armoai și mari neliniși
și mi-ai apropiat soarele,
încît atingîndu-l să nu mai pot
trăi fără el niciodată.
Îți mulțumesc cu simple cuvinte,
ca arborii, ploii lor
după o mie de ani de secetă.

Joacă cura visului meu
pe lucrurile făcute, pe cele ne făcute,
pe unelele pînii, pe cele ale vinului,
pe secrete și pe ciocn
ca un foc pe comoră.

Mariana Costescu

CÎNTEC DE ZI

Știu că nu azi se va naște poemul,
— Inițiu meu poem
despre oameni și despre orașe.

Azi, nu sînt decît flacăra vie
a frunzelor pe care adormae
puil de cerb ostent al iubirii.
Azi, nu sînt decît un lilac înflorit,
o oglindă sau un izvor
pentru ochii care întrebă:
— cînd ai să vii?

— Peste o zi!
După ce voi pleca, va fi o zi lungă cum
sînt cele polare.
Drumul meu va fi scutul prelung, bogat
în roșii, pe orbitele stelelor.

Uite-l, m-așteaptă!
Și la porțile fiercărui oraș,
lumina curge prin cabluri, sunînd;
în fiecare ferăstră
văpăci- liliacul meu
e mereu mai albastră.

Și un ecou:
Milno, ziua polară va începe din nou.

Erau seri în care se strîngea la Talpalocu aproape întreaga fabrică: Anton, apoi Mihai, de asemeni gaterist, Lăe Ureanu, sortier vechi, pe vremuri sindicalist și social-democrat, Chiță Forăscu, cercularist și încă mulți alții. Se învîrteau în jurul ulucului, jucau șoș și fără șoș, aruncau înversunată bilele sau, dacă n-aveau bani, priveau curioși de pe margini.

— Și tu...? se răstăea Anton.
Nu voia pentru nimic în lume să-și vadă feciorul la popice. Mircea însă nu se înspăimînta. Îi întorcea spatele și se amesteca printre băieții. Petre Ursoiu, fiul fierarului Ion Ursoiu, Vaslică Bălan, al lui Bălan Cișu, Robert Krause, prieteni de nădejde, îl primeau cu brațele deschise.

Se mutau pe urmă cu toții în circulația și dădeau peștii, înainte de plecarea cîte o drojdie. Se întimpla să și întîrzie; de bucurie, de supărare, ori pur și simplu de dragul unui păhăruș. Se întimpla să întîrzie și Anton. E drept că nu-i preta tinnea băutura căci Aneta, nevastă-sa, nu-i lăsa rătăcirile. Victor, mezinul, răsărea de îndată între mese și-l trăgea stînjinit de mîncă.

Da, o mal încurcă Anton. Cine n-o mai încurcă însă din cînd în cînd?

...În anii buni se lucra ziua și noaptea. Bătăla ritmică a gaterilor, suierul strident al circulelor, fluieretele sirenei intraseră în obișnuința locuitorilor întregului cartier.

Cu ajutorul unei instalații rudimentare se despicau la „Bradul” butucii încă de la începutul lui 1900. Mica fabrică deținea apoi obiectul unei refaceri din temelie. Regiunea bogată în păduri de conifere oferea posibilități avantajoase de exploatare. Fu construită o hală impunătoare; i se adăugă după criza economică din 1929 o nouă secție de gaterie, una de tîmplărie și una de lazi pentru fructe.

Încercările de stive înșurite pe grinzi groase la uscat, curtea ocupa o suprafață imensă. Ea răspundea printr-o poartă în două canaturi spre periferia străzii Ștefan cel Mare, arteră vie, de scurgere a circulației orașului. De cealaltă parte îl ținea marginea rîului, tulburat și zbuciumat în dreptul joagăului mecanic, dar și cu iazuri și ostroave pierdute în liniște. Doar circularul rețezind cîte un ciot îndărătnic vuia pînă departe; și cobozul, pe sub dinții căruia țapinarilor împingeau butucii conștii din apă spre a fi potriviiți la lungime, urta continuu și adormitor.

Purtînd undița pe umăr și cutia de rîme sau lăcuste într-o mină, oamenii ieșii din schimb plecau să prindă pește în Lunca Birnosului. Se formase acolo la gura de vărsare a rîulețului Birnos în Bistrița o adevărată deltă pe care priveau abia izbutea să o cuprîndă. Pe petele de pămînt cufundate în verdeață creșteau răchite cu crengile subțiri și ilave, încovoiate sub greutatea lor, tufe de mărățe, buruieni mustind de umezeală. Irburiele, învîrșite a gîzlor, ajungeau pînă la glezne sau chiar vîna la briu. O punte fragilă, balansîndu-se amenințător la mijloc, ducea spre o insuliță mai înaltă și ferită de năvala puhoaielor de primăvară.

La lumina zilei lucrătorii se foloseau de undița au de crîsnic. Pentru noaptea căutau însă locuri scunse unde aruncau pripoane cu zeii de cirlișe. Înori rămîneau alături de veghe pînă în zori.

Cîmpul din preajma Birnosului arăta pustiu. Tenul inundabil nu permitea să fie folosit pentru învîirea materialului lemnos. Păștea sloboz larba niciodată costă boi și cai volonci de tracțiune, care transportau chereștea la gară și tracțiune, care înghere cumpărate, la țîrgul săptămînal, de muncitori tînjind încă după viața de țară.

Cu timpul se răsără însă movilele, se umplură ropile, se înfipseră în pămînt pari pentru porți și apară stadionul „Bradul”. Duminică de duminică se organizau meciuri zgometoase și fotbalul deveni distracția principală nu numai a tinerilor dar și a pătrîrilor. Încurajînd preocupările sportive, direcțiunea împărți gratuit echipamentul necesar pentru cei 11 membri ai echipei. La meciuri asista cîteodată însuși Ferne, acționarul de bază, stăpînul de fapt al fabricii și contribuia generos la susținerea chefulurilor care se prelungeau pînă a doua zi în zori. Jucătorii udau astfel victoria sau își ridicau moralul după o înfrîngere. Luni dimineața intrau în fabrică mahmuri, cu cercăne vinete sub ochi și nu arareori cu capetele sparte și semne înșingerate pe obraz.

La întretăierea dintre cursul rîului și gardul de margini care despărțea „Bradul” de uzina textilă „Piderman” se ridica șirul lung al așezării muncitorești alcătuit din aproape 40 de locuințe micuțe

a cîte una sau două camere fiecare. Fripse lungi din dulapii goliți mărgineau rîndul de case pe ambele laturi. Cea din față era mai înaltă, cea din spate mai scundă. Șoproane de scinduri serveau drept bucătării vară și depozite de lemne, iar, pe podișca îngustă dintre locuințe și magazii domnea întotdeauna agitația.

Pocetele focurilor de brad în sobe se împleteau cu bolboroseala corbeii fierbînd în oale și susurul apei în cazanele de pe plită. Gîngureau învîrtîndu-se printre fustele mamelor pruncii. Zburau cuvintele de ocără împotriva obraznicilor care alergau val-virte și răsturnau totul în calea lor.

— Lua-v-ar naiba... parc-au dat turcii.
O fetiță răsoia pe prispă filele cărții de citire iar alta mărunțea cu ochii lăcrimați ceapa într-o farfurie.

Din pragurile bucătăriilor, femeile se întindeau uneori la vorbă. Găteau corbă de fasole, ori de cartofi și taifasul în jurul grîjilor gospodărești se isca nespus de ușor. Se plîngeau de scumpete, de lăcomia precupeților, mai birtea nițel, istorisindu-și în taină întîmplări obișnuite și neobișnuite. Se împrumutau la nevoie cu un pic de untdelemn, de zahăr sau cu cițiva lei pentru o pine sau o pușcă de mîlai pînă la avansul de sîmbătă. Dacă nu găseau înțelegere se reîntorceau la ale lor, scormonind gînditoare jeratic și își încercau norocul pe vecinele mai îndepărtate. Trimiteau cîte un copil după cumpărături. Smuls de la joc, bietul pornea ca la spinzurașul trăgînd în urmă coșul de papură plesnit și reparat în zec locuri.

În preajma amiezii mișcarea de obicei se înviora. Scîndurele uscate de brad înteteau focurile; se îndepărtau cu celelele roțițele de pe plită. Flacăra izbucnea prin deschizătura rotundă astupată repede de ceanul pus la încălzit. Răsunau de pretutindeni sfîrșiturile joandrei învîrtîndu-se înepiat sub apăsarea necontenită a melesteilor. Lopățelele umezite loveau coaja aurie desprînzînd-o de tucul înroșit și într-o clipă zeci de mămăligi apăreau răsturnate pe zeci de funduri, pregătite la îndemînă. Toamai la vreme, căci sirena suiera de prînz. Farfuriile răsăreau pe mese.

Albi de rumeguș, lucrătorii înaintau pe drumușorul podit dintre șoproane și locuințe cu legăturile de lemne în spinare sau pe umăr, obosiți și flămînzii. Strigau din mers „bună ziua”, își zvrîneau povara și se scuturau de praaf.

La masă se vorbea puțin. Mai cîrtea vreun băietăndru împotriva borsului aeru; mama îl poftea în ciudată să lăse nazarile, iar tata plictisit și cîteodată furios arunca dintr-o parte priviri nemulțumite spre scandalagiu. Bea pe urmă ceva și își ștergea cu dosul palmei buzele. Se lungea pe patul tare, acoperit de un fol pestriț și se odihnea 10-15 minute. Căra la rugămintea nevastei o căldare de apă de la fîntînă, erăpa o ciotă, ori fuma o țigară pe prispă la umbră.

Podișca se umplea din nou de lucrători scurgîndu-se înapoi spre fabrică. Porneau mașinile și văzduhul vibra de vuietul lor. Zumzăiau abriciturile atelierului de tîmplărie, iar la șiafăraie polizoarele împrăștiu scînteii albe și fără viață, sub dinții răsuții ai fierăstraelor.

Mircea umbla hai-hul pe străzi, prin curtea fabricii, pe malul rîului. Colinda împreună cu Petre Ursoiu, prieten din copilărie, Lunca Birnosului și înnoptau adesea sub cerul liber, veghînd în jurul unui foc de vreascuri pripoanele aruncate în apă. Se întimpla să dea din cînd în cînd peste el Neculai Ureanu.

— Ce mai învîrtiți, măi?
— Iacă, o învîrtim și noi, răspundea sec, Mircea.
— Aha, se dumireea Ureanu și zimbea.

Îi invita uneori pe la dînsul, în vizită. Mircea încuvînta rece, din politețe și în ciuda stimei pe care i-o purta sortierului, nu se ținea totuși de cuvînt. Se temea; nu află de Îmser cit de istoria complicată în care Îmserul l-ar fi împins.

Se mai petrecu însă un lucru care-l zăpăci și-l scoase din șirul oricăror alte preocupări.

Trecea tocmai într-o seară prin fața lăcătușeriei și oftaturii încuiate undeva, prin preajmă, îl făcînd să-și încetinească mersul. Privi de afară, în lungul coridorului strîmt al băștii — subsolul halei de gaterie — și zări o fetișcană care se tot căznea să salte în spinare o legătură de lemne pentru foc.

— Ce te uii! Hai, ajută-mă.

Ah, tu, se dumiri Mircea. Se apropie și cercetă sacul.

— Proastă mai ești, măi Constanța, o certă din sul. Trebuie legat la gură. Și Mircea legă sacul la

gură. Îl trînti apoi pe-o rină și se așezară amîndoi pe burta lui umflată.

— Odihnește-te!
— Așa... cînd simt nevoia. Vol să lepede fum pe nări, se înecă și-l cuprinsese tusea.
— Am răcit. Să plecăm?
— Nu, se rugă ea. Să mai stăm oleacă.
Mircea scupă printre dinți.
— Tare tutun.
Fata chicoti.
— Ia trage și tu, îi propuse Mircea și-i puse chiștocul între buze. Constanța aspiră și-i suflă tumul în față.

— Te pricepi! constată Mircea dezamăgit.
— Ihi! Investită il căută mina. Încă o dată!
Mircea o prinse de degete, îmbrățișîndu-i apoi umerii.
Pînă nu demult, Constanța se rostogolea încă în joacă din virful piramidei de rumeguș înălțată în coasta fabricii. O fetiță slăbuțită și negricioasă ca atitea alte fetițe... Nici n-o luase în seamă și lată că o dată cu primăvara se petrecuse marea minune. Spărgîndu-și coaja crudă bobocelul dăduse în floare, desfășurîndu-și primele petale. Își răsucea gîtul după ea ori de cîte ori îi apărea în drum. Subțire, cu rochia înfioată la piept ieșise peste larnă din copilărie. Nu-i venea a crede... În fata călca mîndră de farmecele noi în stăpînirea cărora intrase și de puterea cărora părea conștientă.

— M-am încălzit, spuse ea.
— Și eu!
Mircea o sărută în fugă pe lobul urechii.
Ea sări pe neașteptate în picioare.
— Haidem!
Cu sacul în spinare Mircea părăsi bașca. Pe cer nici o stea, în urmă, lăpăitul pantofilor vechi și scîlciții ai Constanței. Ocoliră rîndul de case pe la capătul dinspre rîu.
— Așteaptă-mă acolo și mîine, îi șopti Mircea la despărțire.
Prin deschizătura ușii pătrunse o dungă de lumină.

— Ce-ai rămas pe prispă, se răsti Lina Țița la fiică-sa. Măruntă și uscată, avea fața numai crețuri.

Constanța împinse legătura peste prag.
Se văzură în seara următoare și-și vorbiră și tăcură alături în semîntunericul aceluiași coridor, ceasuri la rînd.
— Îmi pare atât de bine că ai venit, îi mărturisii el.
— Și mie...
Pînă de insuflețire, Mircea îi povesti despre pescuit, despre stăpînu-său, Cîndea, și cele două fete ale lui, urite ca mama pădurii, despre Petre Ursoiu, despre un chef la Păuleț.

Ea îl asculta gravă, sorbindu-i lăcomă fiicea cuvînt. Și întîlnirile lor continuau aproape două săptămîni. Sosiră transporturi bogate de plute, se prelungi orarului de lucru și se mutară lîngă scutul de piatră al hornului imens din curte. Aburul cald îi fereau aici de răcoare.

— Măică-ta nu te ceartă pentru întîrzierile astea? o întrebă el odată.
— De ce să mă certe?
Mircea ridică din umeri.
— Doarme la noi de multe ori Moroșanu, așa că de-aș lipsi și pînă dimineața, mare nenorocire n-ar fi, îi explică Constanța.

Legăturile dintre gateristul Moroșanu și Țița nu erau un secret pentru nimeni, mărturisirea aceasta directă îl puse însă pe Mircea în încurcătură. El recunoscu în tonul firesc al fetei nu atât indignare, cît mîhnire. Viața mîică-si o obosise.
— De-am avea două camere... se plînsese Constanța.

— E cam greu, o călnă Mircea.
— Moroșanu aduce vin, iar mama ba se vaită, ba se tăvălește pe dușumele de ris. I s-a urit bătrî-nului de nevastă și prăpădește vremea cu Țița.

Mircea o fixa curios, nu se gîndise pînă acum la traul pe care cele două femei îl duceau la o aruncătură de băd de locuința lor. Dezvăluirile fetei, fără să însemne pentru dînsul noutăți, îl șocau totuși pentru înția oară.

— Nu se poartă rău Moroșanu. Are cîteodată grijă de mine, spunea Constanța cu indiferența și căldura unui om reafînd fapte care nu-l priveau nemînjicit și personal. De aceea cuvintele sunau stranii. Aud prin somn cum o roagă pe mama să nu zbiere că mă trezește. Mie însă nu-mi pasă. Le țin din cînd în cînd tovarășie. Bătrînul îmi toarnă

în pahar și mă îndeamnă să-l dau de-a dușca. Țița mă ocărăște, ea zice să nu beau, mă face de dezamățat. Moroșanu mă apără. După el nu sînt dezamățat, nu am suflut de dezamățat, sărutul meu e de sîntîr. Iar mama clatină din cap, toate săruturile cîcă sînt la început sînte. Adevărat?

— Nu știu.
— De ne-ar da Ferne încă o cămăruță. Da' nici vorbă... își exprimă Constanța părerea de rău. De-aș fi singură te-aș putea chema pe la mine. Ai venit?
— Păi... sigur...
Îi trecură fiori prin șira spinării. O înțelegea oare sau n-o înțelegea? I se părea de nepătruns și totodată de o limpezime de cristal. Sinceritatea copilăroasă și uneori fierbinte a tonului ei amenința să-l covîrșească.

— Pînă la șase sau șapte ani l-am prins încă pe Clem. Îl ții mîine?
— Clem, neamțul de la lăcătușerie? întrebă Mircea. Prieten de-al tăei. A murit atacat. Îmi amintesc și înmormintarea. N-avea pe nimeni...
— Ba da, pe Țița. Au trăit o vreme împreună.
— Ia uite, dom'le!
— Eu sînt fata lui Clem. Mi-a zis mama...
După o scurtă pauză, continuă.

— Nu mi-a fost tată după lege, de aceea nu-l port numele. Clem se veselea la trezie și nu la beție. Multi-l-a iubit mama. Cînd îl vedea — îl vedea rar în ultimii ani — se înșenina la obraz, se făcea mai frumoasă, Clem mă lua în brațe, mă arunca în tavan și vorbea cu mine nemestete, dar eu nu pricepeam. Îmi cumpăra bomboane... Ridea și rideam și noi. După țuică — îi plăcea țuică — îl sărea însă țandăra din te miri ce. Trîntea scaunele de pămînt și urla de să se prăvălească pereții. Mama îl lipsea de gură o ceașcă de moare — păstra anume pregătita moare de varză — și-l culca, îl trăgea din picioare bocanicii și-l dezbrăca. Dimineața Clem se bucura iar. Și se întimpla să nu mai știu apoi de dînsul săptămîni la rînd. Umbla aiurea. Mama se ștergea într-una la ochi. Și eu îi duceam dorul pentru că nimeni nu mă zvrîlea în sus și nu mă iubea cum mă iubea Clem. Odată s-a dus și nu s-a mai întors. S-a prăpădit la Bisericiani, la spitalul de ofticosi. Așa...

— Om de omenie, Clem. L-am auzit pe tata povestind. La greva de după război, Clem cîcă l-a sculpat în obraz pe un ofițer, pe abghiotantul colonelului Polcea. Nu bănuiam însă că țîa fost tată.
— Pe un ofițer? se miră Constanța. Pentru ce?
— Oamenii au cerut mărirea salariilor și altele, îi explică Mircea. Au ieșit pe străzi cu steaguri roșii, dar au năvălit peste el soldații colonelului Polcea, șeful garnizoanei. Mulți au înfundat atunci temnițele.

— Se poate să-l ai sculpat pe ofițerul acela. Clem nu se temea. După moartea lui, nimeni nu m-a iubit. Mama a lipsit artăgoasă și rea. Tu mă iubești?

Mircea își alina buzele de lîmpla ei caldă.
Cum să necoatească încrederea fetei? Ar fi trebuit s-o ocrotească. Și se simțea tot mai stingherit. Pentru că n-o iubea, sau i se părea că n-o iubește sau i-ar fi fost rușine să se recunoască într-un asemenea rol. Se mai rafinase doar, căpătase puțin lustre de lichea. Bătea pragurile bodegilor din cartier și ale cafezenele cu biliard unde beau bere la meseuțele de prin colțuri prostituatele. Înnopta apoi pe la una dată dracului de pe ulița țigănească. Se putea astfel lăuda și dînsul cu cîte ceva. Grosolănia și chiar disprețul, ostentativ așfat față de fete se purta ca un titlu de bărbăție în cartier. Iar Mircea, deși nu-i venea întotdeauna la îndemînă, n-ar fi făcut, pentru nimic în lume, excepție de la asemenea reguli. Era însă mai mult un joc; pentru că nici el și nici ceilalți băieți n-aveau aerul înfricoșător pe care țînoau totuși, neapărat, să-l aibă.

După copilăria-l oarecum înșingurată, Mircea se străduia îndeosebi să fie la fel ca toată lumea. Pentru Constanța el devenise însă o porțiță spre lumină. Seninbătea și fericirea cu care i se dăruia îl zăpăcea. Cum s-o înșele? Înțelegerea dezamăgirii pe care l-ar fi produs-o astfel, îl saca de puteri.

— Nu îndrăznea de aceea să meargă prea departe. Îl zburlea părul, o săruta pătîmea la înfrînt. Fața ei prelungă, ochii ei nițel obciți, înșiștiți, gravi și triști, îl urmăreau în somn.

Constanța începuse a-i pîndi la poartă goșii și a-l înșoși prin curtea fabricii spre casă.

Oamenii orbura fără întîrziere în primire prin glume și priviri semnificative, unii cu prietenie, alții cu răutate. Constanța nici nu se sinchisea însă, înconjurîndu-și iubitul cu o afecțiune nedezmîntată în vîzul întregii lumi. El, și între în pămînt de rușine. Îl nuse pe șleau că nu-l încîntă asemenea înfrînt.

— Îs bună de pipăit mîna la întînerele! păli ea.

Mircea o repezi. Ar fi dorit să o audă vorbind mai delicat.

— Doar nu te-oi pipăi pe stradă, înaintea oame-
nilor.
— Constanța suie.
— Ți-aș trage zece palme. Ochii care îi scăpărau
fulgere se umezîră.
— Să te vedem, replică el pe jumătate îmbunat
de lacrimile ei, pe jumătate lăsat de sechestrul pe
care încercă să-l pună asupra lui.
— Ascultă dragă, îi ceru apoi apucînd-o de umeri,
nu-ți viri în cap prostii. Adăugă pe un anumit ton.
Nu ți-am făcut nici un rău.
— Îi dădea de înțeles astfel că se simte liber de
orice obligații și în afara oricăror eventuale im-
putări.
— Ce înseamnă rău ?
— Mircea răspunde răgușit :
— Pricipi tu...
— Nu, nimeni nu pricepea nimic sau mai bine zis
el nu pricepea de astă dată nimic. Petrecu apoi
cîteva ore în tovărășia băieților și rezemat de ta-
biliile metalice ale podului de peste Birnos se stră-
dui să-și uite neacuzările. „Fire-ar să fie, se certă
noaptea țîrziu, în drum spre casă. Parc-ar fi maica
precisă. Cu femeile să te porți tare... și pînă la
capăt... Dă-le-n colo !...“
— O revăzu curînd lîngă socul de piatră al hoga-
gului. „Pînă la capăt“, repetă pentru sine incudat
și amărît. Nu, ei nu-i putea dăruia ceva în parte,
creîndu-i iluzia falsă că-i dăruie totul. Îl opreau
respirațiile întretăiate, genele lungi clipind prea
des, mirosul părului și prospețimea frunții ei.
— De aceea o necăji.
— Prostujo !
— Ea oftă ușurată.
— Mircea își zise apoi că deși au copilărit împreună
parcă nici n-ar cunoaște-o.
— Ba te cred un îngeraș, ba o șireată de n-ai
pereche. Continuă rătăcios pentru sine. Mătrul nu
sare departe de pom, iar maică-ta a schimbat băr-
bații ca batistele.
— Nu știu, spuse Constanța.
— Mircea tresări.
— Păi cum ?
— Ea tăcu. Fața îi arăta atîta suferință și frămîn-
tare încît Mircea nu-și putu reține un zîmbet.
— Ei lasă, șopti dînsul și o îmbrățișă.
— Constanța se desprinsese ușor și rosti turburată.
— Mircea !
— El nu desluși nimic deosebit în glasul ei și o cu-
prinsese de mijloc.
— Da...
— Să fim împreună !
— Îl fixa nemșcată cu luminițele ochilor ei adînci
și strălucitori.
— Mircea răspunde bilbit, pe ocolite :
— Să mă însoar ? Mi-ar rupe tata coastele. Pînă
după armată nu... zău.
— Eu și așa... îi distinse Mircea ireal de clar cu-
vintele, pentru că ești altfel decît ceilalți și ai milă
de mine și-ți sînt un pic dragă, da, îți sînt un pic
dragă !... Dar ți-e teamă să nu m-agăț de gîtul tău
și să nu te mai las să răsufl pe urmă. Nu trebuie
să-ți fie teamă... nu !... După o clipă întrebă spe-
riată :
— Te-al supărat ?

Mircea se perpelă pe jar întreaga noapte. Își do-
vedea că e un idiot și că scrupulele lui nu fac doi
bani. „De-ar afla băieții s-ar prăpădi de ris“. Sub
focul propriei băjoșuri decise să se comporte băr-
bătește. „Cere, îi dau“, cugetă golănește și pocni din
buză. Să mi se strecoare printre degete asemenea
bunătățe... Aș fi zărghit“. Cumpără simăntă seara
vin, îl ascuse sub haină și porni la întîlnire. „Să
fie distracția mai mare“. Se opri la o bodogă și con-
sumă la tețghea o drojdie. Pălăvrăgi apoi cu niște
cunoscuți pînă se întunecă afară. Plecă aranjat și
cherchelit. „Dacă mă așteaptă în stradă, vai de ea“.
Constată însă indignat că la poartă nu-l aștepta
nimeni. Se calmă. Încă puțin și lîngă socul hoga-
gului... Se rezemă nehotărît de gard și o zări pe
Anica Buruiană, o fată de 20 de ani bălană și voinică
traversînd leneșă strada.
— Proptești zidul ? glumi ea. Și ce ai în buzu-
nare ?...
— Mircea îi arătă gîturile sticlelor și o ciupi de
bărbie.
— Mergem ?
— Unde ? se minună Anica. Ea îl simpatiza de
mult pe Mircea, dar oricum
— Pe cîmp. Numai noi doi...
— Aha, las'că... Rușine, porcule. O să mă plîng
tatii.
— Mircea se sperie.
— Da' ce ți-am zis, nu ți-am zis...
— Îți inchipui că-s de alea, măgarule, îl între-
rupse Anica furioasă. Una, două să-mi vii cu ase-
menea vorbe...
— Zău că n-am... î gingăvi Mircea.
— Ea se liniști și-i reproșă mîhnită.
— Să mă fi chemat și tu mai întîi la cofetărie

— sau la un cinema. Să-mi fi cumpărat și tu o cutie
de fondante... chiar așa, fără nici o atenție...
— Dacă-s secătură... m-am îmbătat... să vezi, am
să-ți cumpăr...
— Se dezlipi de gard și se retrase de-îndărăteala.
Apoi își ca scăpat din pușcă. Se trezi pe o uliță
întunecată în spatele uzinei hidroelectrice. Recunoș-
tea vag locurile. Clocăni la geamul luminat al unei
căsuțe cu prispă de lut.
— Cine-i ? Țipă o femeie dinăuntru.
— Mircea căpătă curaj.
— Eu !
— Caro eu și ce naiba poștești ?
— Ușa se deschise și văduva Rădița apăru în prag.
Era îmbrăcată într-o rochie înflorată de sărbătoare
și pudrată din belșug. Cu ochii vioi, neastîmpărați,
arăta totuși trecută de-acum, ușor ofilită. Crețuri
subțiri îi brăzdau obrazul în jurul gurii.
— Ah, izbucni ea uluită. Se reculese repede și
spuse stăpînat pe sine. Intră. Ai înțepenit ca o sta-
tuie.
— De la masă urmărea scena un bărbat străin. Miș-
ca într-una din mustățile-i negre răsucite în furcu-
lișă. Îl măsura pe Mircea bănuitor și incudat.
— Ei, nenicule...
— Mircea se bilbi încurcat.
— Un gît de sticlă ieși la iveală de sub poala hai-
nei.
— Frumos din partea ta, îl lăudă femeia. Pune-le
pe masă. Și pentru că dînsul se codea, îndeplini ve-
selă operația în locul lui. Lucrăm în aceeași fabri-
că, vorbi ea și uite că a vrut să ciocnească cu noi,
să-mi ureze noroc la mărițiș.
— Mircea se holbă mirat.
— De unde ai aflat ? întrebă ea gașe.
— Nuuu... nu-mi amintesc... „Un cuvințel n-al
suflat pînă acum, ah tu“, o înjură în gînd Mircea.
— Deșertă la rînd două pahare în sănătatea tineri-
lor căsătorii. Mustăciosul își descrie fruntea. Tur-
nă la toată lumea al treilea rînd, apoi al patrulea.
Îl cuprinsese de umeri pe musafir și-l sărută ples-
cîind zgometos. Prinsă a îngina tremurător o melo-
die chinuță.
— Mircea îl împinse îndărăt pe scaun și aruncă o
privire cugetătoare înspre femeia care-i zîmbea pier-
dută peste capul soțului ei.
— Cum te cheamă ? auzi ca prin vis o întrebare
hîrîită.
— Soarbe zamă.
— Cum ?
— Nu te lua după el, rosti împăciuitor Rădița.
— S-a îmbătat săracul.
— Te-ai îmbătat ? hîrîi din nou vocea bărbatu-
lui.
— Mircea stupi disprețuitor printre dinți. Trase spre
sine o ceașcă plină. Cineva îl scutură însă de guler
și stropi reci îi săriră în sin.
— Ce-ai căutat la dumneai ?
— Mircea rinji prosteste. O liovitură la rădăcina na-
sului îi ameți. Desluși urletul înspăimîntat al fe-
meii și în clipa următoare zbură în stradă. Se îm-
piedică de un pietros și se rostogoli de-a berbelea-
cul. Buimăcit, rămase o vreme întins pe pămînt.
Frigul nopții îl învioră. Aspiră miresama grea a
uliții. Cîinii lătrau înnebuniți în jur. Părăsi maha-
lăua cu capul greu, sprijinindu-se din cînd în cînd
de pereții și gardurile ulițelor.

— Și te vedem, replică el pe jumătate îmbunat
de lacrimile ei, pe jumătate lăsat de sechestrul pe
care încercă să-l pună asupra lui.
— Ascultă dragă, îi ceru apoi apucînd-o de umeri,
nu-ți viri în cap prostii. Adăugă pe un anumit ton.
Nu ți-am făcut nici un rău.
— Îi dădea de înțeles astfel că se simte liber de
orice obligații și în afara oricăror eventuale im-
putări.
— Ce înseamnă rău ?
— Mircea răspunde răgușit :
— Pricipi tu...
— Nu, nimeni nu pricepea nimic sau mai bine zis
el nu pricepea de astă dată nimic. Petrecu apoi
cîteva ore în tovărășia băieților și rezemat de ta-
biliile metalice ale podului de peste Birnos se stră-
dui să-și uite neacuzările. „Fire-ar să fie, se certă
noaptea țîrziu, în drum spre casă. Parc-ar fi maica
precisă. Cu femeile să te porți tare... și pînă la
capăt... Dă-le-n colo !...“
— O revăzu curînd lîngă socul de piatră al hoga-
gului. „Pînă la capăt“, repetă pentru sine incudat
și amărît. Nu, ei nu-i putea dăruia ceva în parte,
creîndu-i iluzia falsă că-i dăruie totul. Îl opreau
respirațiile întretăiate, genele lungi clipind prea
des, mirosul părului și prospețimea frunții ei.
— De aceea o necăji.
— Prostujo !
— Ea oftă ușurată.
— Mircea își zise apoi că deși au copilărit împreună
parcă nici n-ar cunoaște-o.
— Ba te cred un îngeraș, ba o șireată de n-ai
pereche. Continuă rătăcios pentru sine. Mătrul nu
sare departe de pom, iar maică-ta a schimbat băr-
bații ca batistele.
— Nu știu, spuse Constanța.
— Mircea tresări.
— Păi cum ?
— Ea tăcu. Fața îi arăta atîta suferință și frămîn-
tare încît Mircea nu-și putu reține un zîmbet.
— Ei lasă, șopti dînsul și o îmbrățișă.
— Constanța se desprinsese ușor și rosti turburată.
— Mircea !
— El nu desluși nimic deosebit în glasul ei și o cu-
prinsese de mijloc.
— Da...
— Să fim împreună !
— Îl fixa nemșcată cu luminițele ochilor ei adînci
și strălucitori.
— Mircea răspunde bilbit, pe ocolite :
— Să mă însoar ? Mi-ar rupe tata coastele. Pînă
după armată nu... zău.
— Eu și așa... îi distinse Mircea ireal de clar cu-
vintele, pentru că ești altfel decît ceilalți și ai milă
de mine și-ți sînt un pic dragă, da, îți sînt un pic
dragă !... Dar ți-e teamă să nu m-agăț de gîtul tău
și să nu te mai las să răsufl pe urmă. Nu trebuie
să-ți fie teamă... nu !... După o clipă întrebă spe-
riată :
— Te-al supărat ?

— sau la un cinema. Să-mi fi cumpărat și tu o cutie
de fondante... chiar așa, fără nici o atenție...
— Dacă-s secătură... m-am îmbătat... să vezi, am
să-ți cumpăr...
— Se dezlipi de gard și se retrase de-îndărăteala.
Apoi își ca scăpat din pușcă. Se trezi pe o uliță
întunecată în spatele uzinei hidroelectrice. Recunoș-
tea vag locurile. Clocăni la geamul luminat al unei
căsuțe cu prispă de lut.
— Cine-i ? Țipă o femeie dinăuntru.
— Mircea căpătă curaj.
— Eu !
— Caro eu și ce naiba poștești ?
— Ușa se deschise și văduva Rădița apăru în prag.
Era îmbrăcată într-o rochie înflorată de sărbătoare
și pudrată din belșug. Cu ochii vioi, neastîmpărați,
arăta totuși trecută de-acum, ușor ofilită. Crețuri
subțiri îi brăzdau obrazul în jurul gurii.
— Ah, izbucni ea uluită. Se reculese repede și
spuse stăpînat pe sine. Intră. Ai înțepenit ca o sta-
tuie.
— De la masă urmărea scena un bărbat străin. Miș-
ca într-una din mustățile-i negre răsucite în furcu-
lișă. Îl măsura pe Mircea bănuitor și incudat.
— Ei, nenicule...
— Mircea se bilbi încurcat.
— Un gît de sticlă ieși la iveală de sub poala hai-
nei.
— Frumos din partea ta, îl lăudă femeia. Pune-le
pe masă. Și pentru că dînsul se codea, îndeplini ve-
selă operația în locul lui. Lucrăm în aceeași fabri-
că, vorbi ea și uite că a vrut să ciocnească cu noi,
să-mi ureze noroc la mărițiș.
— Mircea se holbă mirat.
— De unde ai aflat ? întrebă ea gașe.
— Nuuu... nu-mi amintesc... „Un cuvințel n-al
suflat pînă acum, ah tu“, o înjură în gînd Mircea.
— Deșertă la rînd două pahare în sănătatea tineri-
lor căsătorii. Mustăciosul își descrie fruntea. Tur-
nă la toată lumea al treilea rînd, apoi al patrulea.
Îl cuprinsese de umeri pe musafir și-l sărută ples-
cîind zgometos. Prinsă a îngina tremurător o melo-
die chinuță.
— Mircea îl împinse îndărăt pe scaun și aruncă o
privire cugetătoare înspre femeia care-i zîmbea pier-
dută peste capul soțului ei.
— Cum te cheamă ? auzi ca prin vis o întrebare
hîrîită.
— Soarbe zamă.
— Cum ?
— Nu te lua după el, rosti împăciuitor Rădița.
— S-a îmbătat săracul.
— Te-ai îmbătat ? hîrîi din nou vocea bărbatu-
lui.
— Mircea stupi disprețuitor printre dinți. Trase spre
sine o ceașcă plină. Cineva îl scutură însă de guler
și stropi reci îi săriră în sin.
— Ce-ai căutat la dumneai ?
— Mircea rinji prosteste. O liovitură la rădăcina na-
sului îi ameți. Desluși urletul înspăimîntat al fe-
meii și în clipa următoare zbură în stradă. Se îm-
piedică de un pietros și se rostogoli de-a berbelea-
cul. Buimăcit, rămase o vreme întins pe pămînt.
Frigul nopții îl învioră. Aspiră miresama grea a
uliții. Cîinii lătrau înnebuniți în jur. Părăsi maha-
lăua cu capul greu, sprijinindu-se din cînd în cînd
de pereții și gardurile ulițelor.

— Și te vedem, replică el pe jumătate îmbunat
de lacrimile ei, pe jumătate lăsat de sechestrul pe
care încercă să-l pună asupra lui.
— Ascultă dragă, îi ceru apoi apucînd-o de umeri,
nu-ți viri în cap prostii. Adăugă pe un anumit ton.
Nu ți-am făcut nici un rău.
— Îi dădea de înțeles astfel că se simte liber de
orice obligații și în afara oricăror eventuale im-
putări.
— Ce înseamnă rău ?
— Mircea răspunde răgușit :
— Pricipi tu...
— Nu, nimeni nu pricepea nimic sau mai bine zis
el nu pricepea de astă dată nimic. Petrecu apoi
cîteva ore în tovărășia băieților și rezemat de ta-
biliile metalice ale podului de peste Birnos se stră-
dui să-și uite neacuzările. „Fire-ar să fie, se certă
noaptea țîrziu, în drum spre casă. Parc-ar fi maica
precisă. Cu femeile să te porți tare... și pînă la
capăt... Dă-le-n colo !...“
— O revăzu curînd lîngă socul de piatră al hoga-
gului. „Pînă la capăt“, repetă pentru sine incudat
și amărît. Nu, ei nu-i putea dăruia ceva în parte,
creîndu-i iluzia falsă că-i dăruie totul. Îl opreau
respirațiile întretăiate, genele lungi clipind prea
des, mirosul părului și prospețimea frunții ei.
— De aceea o necăji.
— Prostujo !
— Ea oftă ușurată.
— Mircea își zise apoi că deși au copilărit împreună
parcă nici n-ar cunoaște-o.
— Ba te cred un îngeraș, ba o șireată de n-ai
pereche. Continuă rătăcios pentru sine. Mătrul nu
sare departe de pom, iar maică-ta a schimbat băr-
bații ca batistele.
— Nu știu, spuse Constanța.
— Mircea tresări.
— Păi cum ?
— Ea tăcu. Fața îi arăta atîta suferință și frămîn-
tare încît Mircea nu-și putu reține un zîmbet.
— Ei lasă, șopti dînsul și o îmbrățișă.
— Constanța se desprinsese ușor și rosti turburată.
— Mircea !
— El nu desluși nimic deosebit în glasul ei și o cu-
prinsese de mijloc.
— Da...
— Să fim împreună !
— Îl fixa nemșcată cu luminițele ochilor ei adînci
și strălucitori.
— Mircea răspunde bilbit, pe ocolite :
— Să mă însoar ? Mi-ar rupe tata coastele. Pînă
după armată nu... zău.
— Eu și așa... îi distinse Mircea ireal de clar cu-
vintele, pentru că ești altfel decît ceilalți și ai milă
de mine și-ți sînt un pic dragă, da, îți sînt un pic
dragă !... Dar ți-e teamă să nu m-agăț de gîtul tău
și să nu te mai las să răsufl pe urmă. Nu trebuie
să-ți fie teamă... nu !... După o clipă întrebă spe-
riată :
— Te-al supărat ?

— sau la un cinema. Să-mi fi cumpărat și tu o cutie
de fondante... chiar așa, fără nici o atenție...
— Dacă-s secătură... m-am îmbătat... să vezi, am
să-ți cumpăr...
— Se dezlipi de gard și se retrase de-îndărăteala.
Apoi își ca scăpat din pușcă. Se trezi pe o uliță
întunecată în spatele uzinei hidroelectrice. Recunoș-
tea vag locurile. Clocăni la geamul luminat al unei
căsuțe cu prispă de lut.
— Cine-i ? Țipă o femeie dinăuntru.
— Mircea căpătă curaj.
— Eu !
— Caro eu și ce naiba poștești ?
— Ușa se deschise și văduva Rădița apăru în prag.
Era îmbrăcată într-o rochie înflorată de sărbătoare
și pudrată din belșug. Cu ochii vioi, neastîmpărați,
arăta totuși trecută de-acum, ușor ofilită. Crețuri
subțiri îi brăzdau obrazul în jurul gurii.
— Ah, izbucni ea uluită. Se reculese repede și
spuse stăpînat pe sine. Intră. Ai înțepenit ca o sta-
tuie.
— De la masă urmărea scena un bărbat străin. Miș-
ca într-una din mustățile-i negre răsucite în furcu-
lișă. Îl măsura pe Mircea bănuitor și incudat.
— Ei, nenicule...
— Mircea se bilbi încurcat.
— Un gît de sticlă ieși la iveală de sub poala hai-
nei.
— Frumos din partea ta, îl lăudă femeia. Pune-le
pe masă. Și pentru că dînsul se codea, îndeplini ve-
selă operația în locul lui. Lucrăm în aceeași fabri-
că, vorbi ea și uite că a vrut să ciocnească cu noi,
să-mi ureze noroc la mărițiș.
— Mircea se holbă mirat.
— De unde ai aflat ? întrebă ea gașe.
— Nuuu... nu-mi amintesc... „Un cuvințel n-al
suflat pînă acum, ah tu“, o înjură în gînd Mircea.
— Deșertă la rînd două pahare în sănătatea tineri-
lor căsătorii. Mustăciosul își descrie fruntea. Tur-
nă la toată lumea al treilea rînd, apoi al patrulea.
Îl cuprinsese de umeri pe musafir și-l sărută ples-
cîind zgometos. Prinsă a îngina tremurător o melo-
die chinuță.
— Mircea îl împinse îndărăt pe scaun și aruncă o
privire cugetătoare înspre femeia care-i zîmbea pier-
dută peste capul soțului ei.
— Cum te cheamă ? auzi ca prin vis o întrebare
hîrîită.
— Soarbe zamă.
— Cum ?
— Nu te lua după el, rosti împăciuitor Rădița.
— S-a îmbătat săracul.
— Te-ai îmbătat ? hîrîi din nou vocea bărbatu-
lui.
— Mircea stupi disprețuitor printre dinți. Trase spre
sine o ceașcă plină. Cineva îl scutură însă de guler
și stropi reci îi săriră în sin.
— Ce-ai căutat la dumneai ?
— Mircea rinji prosteste. O liovitură la rădăcina na-
sului îi ameți. Desluși urletul înspăimîntat al fe-
meii și în clipa următoare zbură în stradă. Se îm-
piedică de un pietros și se rostogoli de-a berbelea-
cul. Buimăcit, rămase o vreme întins pe pămînt.
Frigul nopții îl învioră. Aspiră miresama grea a
uliții. Cîinii lătrau înnebuniți în jur. Părăsi maha-
lăua cu capul greu, sprijinindu-se din cînd în cînd
de pereții și gardurile ulițelor.

— Și te vedem, replică el pe jumătate îmbunat
de lacrimile ei, pe jumătate lăsat de sechestrul pe
care încercă să-l pună asupra lui.
— Ascultă dragă, îi ceru apoi apucînd-o de umeri,
nu-ți viri în cap prostii. Adăugă pe un anumit ton.
Nu ți-am făcut nici un rău.
— Îi dădea de înțeles astfel că se simte liber de
orice obligații și în afara oricăror eventuale im-
putări.
— Ce înseamnă rău ?
— Mircea răspunde răgușit :
— Pricipi tu...
— Nu, nimeni nu pricepea nimic sau mai bine zis
el nu pricepea de astă dată nimic. Petrecu apoi
cîteva ore în tovărășia băieților și rezemat de ta-
biliile metalice ale podului de peste Birnos se stră-
dui să-și uite neacuzările. „Fire-ar să fie, se certă
noaptea țîrziu, în drum spre casă. Parc-ar fi maica
precisă. Cu femeile să te porți tare... și pînă la
capăt... Dă-le-n colo !...“
— O revăzu curînd lîngă socul de piatră al hoga-
gului. „Pînă la capăt“, repetă pentru sine incudat
și amărît. Nu, ei nu-i putea dăruia ceva în parte,
creîndu-i iluzia falsă că-i dăruie totul. Îl opreau
respirațiile întretăiate, genele lungi clipind prea
des, mirosul părului și prospețimea frunții ei.
— De aceea o necăji.
— Prostujo !
— Ea oftă ușurată.
— Mircea își zise apoi că deși au copilărit împreună
parcă nici n-ar cunoaște-o.
— Ba te cred un îngeraș, ba o șireată de n-ai
pereche. Continuă rătăcios pentru sine. Mătrul nu
sare departe de pom, iar maică-ta a schimbat băr-
bații ca batistele.
— Nu știu, spuse Constanța.
— Mircea tresări.
— Păi cum ?
— Ea tăcu. Fața îi arăta atîta suferință și frămîn-
tare încît Mircea nu-și putu reține un zîmbet.
— Ei lasă, șopti dînsul și o îmbrățișă.
— Constanța se desprinsese ușor și rosti turburată.
— Mircea !
— El nu desluși nimic deosebit în glasul ei și o cu-
prinsese de mijloc.
— Da...
— Să fim împreună !
— Îl fixa nemșcată cu luminițele ochilor ei adînci
și strălucitori.
— Mircea răspunde bilbit, pe ocolite :
— Să mă însoar ? Mi-ar rupe tata coastele. Pînă
după armată nu... zău.
— Eu și așa... îi distinse Mircea ireal de clar cu-
vintele, pentru că ești altfel decît ceilalți și ai milă
de mine și-ți sînt un pic dragă, da, îți sînt un pic
dragă !... Dar ți-e teamă să nu m-agăț de gîtul tău
și să nu te mai las să răsufl pe urmă. Nu trebuie
să-ți fie teamă... nu !... După o clipă întrebă spe-
riată :
— Te-al supărat ?

— sau la un cinema. Să-mi fi cumpărat și tu o cutie
de fondante... chiar așa, fără nici o atenție...
— Dacă-s secătură... m-am îmbătat... să vezi, am
să-ți cumpăr...
— Se dezlipi de gard și se retrase de-îndărăteala.
Apoi își ca scăpat din pușcă. Se trezi pe o uliță
întunecată în spatele uzinei hidroelectrice. Recunoș-
tea vag locurile. Clocăni la geamul luminat al unei
căsuțe cu prispă de lut.
— Cine-i ? Țipă o femeie dinăuntru.
— Mircea căpătă curaj.
— Eu !
— Caro eu și ce naiba poștești ?
— Ușa se deschise și văduva Rădița apăru în prag.
Era îmbrăcată într-o rochie înflorată de sărbătoare
și pudrată din belșug. Cu ochii vioi, neastîmpărați,
arăta totuși trecută de-acum, ușor ofilită. Crețuri
subțiri îi brăzdau obrazul în jurul gurii.
— Ah, izbucni ea uluită. Se reculese repede și
spuse stăpînat pe sine. Intră. Ai înțepenit ca o sta-
tuie.
— De la masă urmărea scena un bărbat străin. Miș-
ca într-una din mustățile-i negre răsucite în furcu-
lișă. Îl măsura pe Mircea bănuitor și incudat.
— Ei, nenicule...
— Mircea se bilbi încurcat.
— Un gît de sticlă ieși la iveală de sub poala hai-
nei.
— Frumos din partea ta, îl lăudă femeia. Pune-le
pe masă. Și pentru că dînsul se codea, îndeplini ve-
selă operația în locul lui. Lucrăm în aceeași fabri-
că, vorbi ea și uite că a vrut să ciocnească cu noi,
să-mi ureze noroc la mărițiș.
— Mircea se holbă mirat.
— De unde ai aflat ? întrebă ea gașe.
— Nuuu... nu-mi amintesc... „Un cuvințel n-al
suflat pînă acum, ah tu“, o înjură în gînd Mircea.
— Deșertă la rînd două pahare în sănătatea tineri-
lor căsătorii. Mustăciosul își descrie fruntea. Tur-
nă la toată lumea al treilea rînd, apoi al patrulea.
Îl cuprinsese de umeri pe musafir și-l sărută ples-
cîind zgometos. Prinsă a îngina tremurător o melo-
die chinuță.
— Mircea îl împinse îndărăt pe scaun și aruncă o
privire cugetătoare înspre femeia care-i zîmbea pier-
dută peste capul soțului ei.
— Cum te cheamă ? auzi ca prin vis o întrebare
hîrîită.
— Soarbe zamă.
— Cum ?
— Nu te lua după el, rosti împăciuitor Rădița.
— S-a îmbătat săracul.
— Te-ai îmbătat ? hîrîi din nou vocea bărbatu-
lui.
— Mircea stupi disprețuitor printre dinți. Trase spre
sine o ceașcă plină. Cineva îl scutură însă de guler
și stropi reci îi săriră în sin.
— Ce-ai căutat la dumneai ?
— Mircea rinji prosteste. O liovitură la rădăcina na-
sului îi ameți. Desluși urletul înspăimîntat al fe-
meii și în clipa următoare zbură în stradă. Se îm-
piedică de un pietros și se rostogoli de-a berbelea-
cul. Buimăcit, rămase o vreme întins pe pămînt.
Frigul nopții îl învioră. Aspiră miresama grea a
uliții. Cîinii lătrau înnebuniți în jur. Părăsi maha-
lăua cu capul greu, sprijinindu-se din cînd în cînd
de pereții și gardurile ulițelor.

— Și te vedem, replică el pe jumătate îmbunat
de lacrimile ei, pe jumătate lăsat de sechestrul pe
care încercă să-l pună asupra lui.
— Ascultă dragă, îi ceru apoi apucînd-o de umeri,
nu-ți viri în cap prostii. Adăugă pe un anumit ton.
Nu ți-am făcut nici un rău.
— Îi dădea de înțeles astfel că se simte liber de
orice obligații și în afara oricăror eventuale im-
putări.
— Ce înseamnă rău ?
— Mircea răspunde răgușit :
— Pricipi tu...
— Nu, nimeni nu pricepea nimic sau mai bine zis
el nu pricepea de astă dată nimic. Petrecu apoi
cîteva ore în tovărășia băieților și rezemat de ta-
biliile metalice ale podului de peste Birnos se stră-
dui să-și uite neacuzările. „Fire-ar să fie, se certă
noaptea țîrziu, în drum spre casă. Parc-ar fi maica
precisă. Cu femeile să te porți tare... și pînă la
capăt... Dă-le-n colo !...“
— O revăzu curînd lîngă socul de piatră al hoga-
gului. „Pînă la capăt“, repetă pentru sine incudat
și amărît. Nu, ei nu-i putea dăruia ceva în parte,
creîndu-i iluzia falsă că-i dăruie totul. Îl opreau
respirațiile întretăiate, genele lungi clipind prea
des, mirosul părului și prospețimea frunții ei.
— De aceea o necăji.
— Prostujo !
— Ea oftă ușurată.
— Mircea își zise apoi că deși au copilărit împreună
parcă nici n-ar cunoaște-o.
— Ba te cred un îngeraș, ba o șireată de n-ai
pereche. Continuă rătăcios pentru sine. Mătrul nu
sare departe de pom, iar maică-ta a schimbat băr-
bații ca batistele.
— Nu știu, spuse Constanța.
— Mircea tresări.
— Păi cum ?
— Ea tăcu. Fața îi arăta atîta suferință și frămîn-
tare încît Mircea nu-și putu reține un zîmbet.
— Ei lasă, șopti dînsul și o îmbrățișă.
— Constanța se desprinsese ușor și rosti turburată.
— Mircea !
— El nu desluși nimic deosebit în glasul ei și o cu-
prinsese de mijloc.
— Da...
— Să fim împreună !
— Îl fixa nemșcată cu luminițele ochilor ei adînci
și strălucitori.
— Mircea răspunde bilbit, pe ocolite :
— Să mă însoar ? Mi-ar rupe tata coastele. Pînă
după armată nu... zău.
— Eu și așa... îi distinse Mircea ireal de clar cu-
vintele, pentru că ești altfel decît ceilalți și ai milă
de mine și-ți sînt un pic dragă, da, îți sînt un pic
dragă !... Dar ți-e teamă să nu m-agăț de gîtul tău
și să nu te mai las să răsufl pe urmă. Nu trebuie
să-ți fie teamă... nu !... După o clipă întrebă spe-
riată :
— Te-al supărat ?

— sau la un cinema. Să-mi fi cumpărat și tu o cutie
de fondante... chiar așa, fără nici o atenție...
— Dacă-s secătură... m-am îmbătat... să vezi, am
să-ți cumpăr...
— Se dezlipi de gard și se retrase de-îndărăteala.
Apoi își ca scăpat din pușcă. Se trezi pe o uliță
întunecată în spatele uzinei hidroelectrice. Recunoș-
tea vag locurile. Clocăni la geamul luminat al unei
căsuțe cu prispă de lut.
— Cine-i ? Țipă o femeie dinăuntru.
— Mircea căpătă curaj.
— Eu !
— Caro eu și ce naiba poștești ?
— Ușa se deschise și văduva Rădița apăru în prag.
Era îmbrăcată într-o rochie înflorată de sărbătoare
și pudrată din belșug. Cu ochii vioi, neastîmpărați,
arăta totuși trecută de-acum, ușor ofilită. Crețuri
subțiri îi brăzdau obrazul în jurul gurii.
— Ah, izbucni ea uluită. Se reculese repede și
spuse stăpînat pe sine. Intră. Ai înțepenit ca o sta-
tuie.
— De la masă urmărea scena un bărbat străin. Miș-
ca într-una din mustățile-i negre răsucite în furcu-
lișă. Îl măsura pe Mircea bănuitor și incudat.
— Ei, nenicule...
— Mircea se bilbi încurcat.
— Un gît de sticlă ieși la iveală de sub poala hai-
nei.
— Frumos din partea ta, îl lăudă femeia. Pune-le
pe masă. Și pentru că dînsul se codea, îndeplini ve-
selă operația în locul lui. Lucrăm în aceeași fabri-
că, vorbi ea și uite că a vrut să ciocnească cu noi,
să-mi ureze noroc la mărițiș.
— Mircea se holbă mirat.
— De unde ai aflat ? întrebă ea gașe.
— Nuuu... nu-mi amintesc... „Un cuvințel n-al
suflat pînă acum, ah tu“, o înjură în gînd Mircea.
— Deșertă la rînd două pahare în sănătatea tineri-
lor căsătorii. Mustăciosul își descrie fruntea. Tur-
nă la toată lumea al treilea rînd, apoi al patrulea.
Îl cuprinsese de umeri pe musafir și-l sărută ples-
cîind zgometos. Prinsă a îngina tremurător o melo-
die chinuță.
— Mircea îl împinse îndărăt pe scaun și aruncă o
privire cugetătoare înspre femeia care-i zîmbea pier-
dută peste capul soțului ei.
— Cum te cheamă ? auzi ca prin vis o întrebare
hîrîită.
— Soarbe zamă.
— Cum ?
— Nu te lua după el, rosti împăciuitor Rădița.
— S-a îmbătat săracul.
— Te-ai îmbătat ? hîrîi din nou vocea bărbatu-
lui.
— Mircea stupi disprețuitor printre dinți. Trase spre
sine o ceașcă plină. Cineva îl scutură însă de guler
și stropi reci îi săriră în sin.
— Ce-ai căutat la dumneai ?
— Mircea rinji prosteste. O liovitură la rădăcina na-
sului îi ameți. Desluși urletul înspăimîntat al fe-
meii și în clipa următoare zbură în stradă. Se îm-
piedică de un pietros și se rostogoli de-a berbelea-
cul. Buimăcit, rămase o vreme întins pe pămînt.
Frigul nopții îl învioră. Aspiră miresama grea a
uliții. Cîinii lătrau înnebuniți în jur. Părăsi maha-
lăua cu capul greu, sprijinindu-se din cînd în cînd
de pereții și gardurile ulițelor.

— Și te vedem, replică el pe jumătate îmbunat
de lacrimile ei, pe jumătate lăsat de sechestrul pe
care încercă să-l pună asupra lui.
— Ascultă dragă, îi ceru apoi apucînd-o de umeri,
nu-ți viri în cap prostii. Adăugă pe un anumit ton.
Nu ți-am făcut nici un rău.
— Îi dădea de înțeles astfel că se simte liber de
orice obligații și în afara oricăror eventuale im-
putări.
— Ce înseamnă rău ?
— Mircea răspunde răgușit :
— Pricipi tu...
— Nu, nimeni nu pricepea nimic sau mai bine zis
el nu pricepea de astă dată nimic. Petrecu apoi
cîteva ore în tovărășia băieților și rezemat de ta-
biliile metalice ale podului de peste Birnos se stră-
dui să-și uite neacuzările. „Fire-ar să fie, se certă
noaptea țîrziu, în drum spre casă. Parc-ar fi maica
precisă. Cu femeile să te porți tare... și pînă la
capăt... Dă-le-n colo !...“
— O revăzu curînd lîngă socul de piatră al hoga-
gului. „Pînă la capăt“, repetă pentru sine incudat
și amărît. Nu, ei nu-i putea dăruia ceva în parte,
creîndu-i iluzia falsă că-i

PANN: (o Intrepu, loante calm) Las' Ioano — că rostesc
au cuvintul! Tu să nu-l pronunți! M-ai căutat prin toate —
circumile din Schei! Prin — circiumi!
IOANA: Dacă-i urit cuvintul — de ce mă silești — să...
PANN: (calm) Ioano, eu nu te silesc! Dimpotrivă, totdea-
una am căutat să te țiu departe de toate astea. Ca un vis aș
vrea să trec prin lumea asta. Tu, Ioano, tu poți să rămi, ceea
ce ești. Lumina, numai lumina! Dar eu?
IOANA: Dacă ai ști, coana Safta — cu cine stă la masă
Anton Pann — prin circiumi, și cu cine se ține de pozne prin
Iarmaroace și pe ulițe!
PANN: Ioano, vezi, aici greșești! Pentru un poet nu
există societate nepotrivită! Puteți noi oare, nu — neadormiții,
chinuții, nerăspălății luminii — să ne scutim de atingerile ace-
stea cu țărnițele, cari ne strică pină-n măduvă? Nici un cîntec
și nici o înțelepciune n-ar ieși din strunele noastre, dacă am
ocoli atingerile!

IOANA: Cum zici tu — așa să fie! Cum crezi tu — așa
bine! Las' să ningă, să plouă, numai vreme rea să nu se facă!
PANN: Iată-mă Ioano, așa sint eu, și cînd ai treizeci de
ani, cum le-am făcut adineori socoteala, nu te mai schimbă
himeni!

IOANA: Rău ai ajuns!
PANN: Asta-i încă puțin. Am înverdatea sorți de-a ajunge
și mai rău!
IOANA: De ani te tot lauzi...
PANN: Las' Ioano, nu mă descuraja și tu! Am să-l spun
eu — cuvintul! De ani mă tot laud cu cartea la care scriu.
IOANA: Uite, eu nu mai cred!
PANN: Și totuși, ai s-o vezi, Ioano. Și are să fie Povestea
Vorbei o carte, în care înțelepciunea se toarce singură ca po-
vesțile din O miorișă și una de nopți! Va mirosi cartea, imbel-
șugată și pestră, ca piata de lângă Turnul Sfatului, cu adieri de
vedeturi și pește, de cascaval, de garoafe și mătsuri. Și vor
suna vorbele precum galbenii zarafior, cari stau cu ștrele în
șir, schimbînd florin austriei cu ruble rusești și cu parole
otomane. Și Povestea Vorbei va fi hotarul dintre apus și răsărit!

COANA SAFTA: Parcă a bătuț la ușă — ca o mină mică...
(se duce, se uită) Ha! O pistică! (deschide) Gabi! (intră Gabi,
o fetiță ca de 5 ani)

SCENA V Aceași, Gabi

IOANA ȘI PANN: Gabi!
GABI: (vine, își treacă încă ochii de somn) M-am trezit
și-am venit.
IOANA: Ți-am spus să nu mai pleci niciodată singură
de-acasă!

PANN: (se ridică) Ha! La tăticu!
Primăvară mică
cine te ridică?

GABI: Vară mare
mă ridică,
ridică,
pină-n soare!

PANN: (o înalță sus, sus, și-o coboară repede)
GABI: (rîde cînd e dată verticală în jos) Încă o dată —
fă-mă mare cît turnul de la Biserica Neagră!
PANN: Cit intunecatul cela — de-acolo? — Nu, am să
te fac și mai mare! Te fac mare, mare cît bucuria tăticului!
(O ridică încă o dată, și Gabi ride iar, cînd e dată în jos)

GABI: Pe dănuș în jos — luncii frumos! Și te gîdilă.
PANN: Spune-mi tu mie acu — ce cauți aici?
GABI: (îi prinde de-un smoc de păr din cap) Te duc acasă
de-un fir de mătsă! Dar să tac mulcom!

PANN: Uf, coada calului! Gabi, nu mai trage!
GABI: Tata țipă, bou! rage!
PANN: Vasăzică — nici una, nici două, — ci să vin
acasă! Deocamdată mergeți voi frumuseț înaintea, că pe urmă
vin și eu. Mai avem aici niște trebușoare. Nu-i așa, coana
Safta?

COANA SAFTA: Este, scumpelor, este. Și ne-am trudit și
pină acu — de-a dat inima din noi!
IOANA: Ei, haide, Gabi. Zi frumos: la revedere!
GABI: (face o reverență) La revedere! (se duc spre ușă,
din ușă Gabi se-ntoarce, vine pină la masă) Vreau să-l iau și
pe tăticu! (ia lesul de pe scaun și-l pune pe cap și luge rîzînd
pe ușă alară, pe care Ioana o deschise în așteptare. Ușa
se-nchide după ele)

ACTUL II TABLOUL I

(Lîngă Poarta Cetății — ziduri vechi, medievale, cîteva case
în linia zidurilor, una mai la o parte cu patru turnulețe. Noaptea,
felinare luminează mlomp printre copaci, pe alee).

SCENA I

Pann, pe urmă Pazznicul de noapte
PANN: (se plimbă singur pe sub copaci, iluză ușor o me-
lodie. S-aude bătînd dintr-un turn ora 11) ...opt, nouă, zece,
unsprezece!

GLASUL PAZZNICULUI: Hör! ihr Leut und lasst euch sagen
die Uhr hat ell geschlagen.
Bewahrt das Feuer und das Licht —
damit Kein Unglück nicht geschlecht...
(s-apropie Pazznicul, cu pași grei, mis-
terios țîrîți)

PANN: Vine pazznicul.
PAZZNICUL: Guten Abend!
PANN: Bună seara!
PAZZNICUL: A, sunteți — romin?
PANN: Romin, firește. Toată zina sint romin, numai la
ceastă asta sint gata să-mi trădez neamul și să mă prefac
în privighetoare!

PAZZNICUL: (ridică un moment telinarul, ce-l poartă în
mină) Cîntî, îjpine Anton Pann, cîntî — nu te-ncurci!
PANN: Din copilărie m-am trezit suflînd... Dar cum se
face că mă cunoști?

PAZZNICUL: Cum nu mi-ăș cunoaște chiar și pe-ntuneric
mușterii! Știu eu — și cum le bate inima și cum le ticăie
ceasul!

PANN: Mi-arăți în care casă locuiește familia Stînghie?
PAZZNICUL: Vezi colo-n întuneric? Casa din zidul cetății...
PANN: Multumesc.
PAZZNICUL: Vrei să dai o serenadă? Fără chitară, fără
alăută?

PANN: Cu oarecare-nconjur ne-nțîlim. Chiar serenadă
n-am să dau, dar caut să nascocesc un cîntec. Ascultă, Hans...
PAZZNICUL: Ascult, numai cit eu nu sint Hans!
PANN: Mare minune — un neam care nu e Hans! M-ai
putea lămuri puțin — cum și de ce ai strigat adineori?

PAZZNICUL: Ca să fugă țîlharii! Haiducul Groza a tăiat
ieri noapte drumul unui negustor — chiar la Timișul de sus
către Predeal!

PANN: Cînd a trece-o dată Groza prin Brașov, trebuie să-l
pună mină-n ceașcă! Hans!
PAZZNICUL: N-am să mă potolesc, și de-oi pune mina pe
el, cer juzior să-l spînzure pe feroastră aceluia turn în rugă-
pe dealul din față! La ceasul acesta gidele dă țîrcoale goga-
nului cu căpîșînile, foarte doritor de a mai vedea o dată pe
cei ce-au apăsît!

PANN: Ești prea crunt, Hans! Adică de ce l-ai spînzura?
Face și Groza bine — cum poate: ia de unde este și-mparte
unde nu-i!

PAZZNICUL: Ia de unde este și-mparte unde nu-i! Dar asta
nu-i creștinește.

PANN: Nu m-ăș mira să vină într-o noapte la plimbare
prin cetate, îmbrăcat taman ca dumneața cu felinar în gîlb
ghioașă, și să strige așa cum făcea adineori. Cum ai cîntat!
Mă și o dată — că-mi plăcu!

PAZZNICUL: Hör! ihr Leut und lasst euch sagen
Die Uhr hat ell geschlagen!

Așa am strigat, am cîntat, am spus și-am zis!
PANN: Ar afla el multe, Groza... și foarte trebuincioase
despre curțile astea zăvorcite cu lacăte de soarte sute de ani!

PAZZNICUL: Herrgot! — cită spaimă împărie! Toată lu-
mea se-ntreabă și se teme. Cine se-nțîlinesc doi pe întuneric,
s-aude: stai, cine-i? Unde-i? Astea-i!

PANN: Pazznice Hans, țîșă de îndemna să nu mai treci
pe la Biserica Neagră, că haiducul și-ășterne cite o dată, pre-
cum se spune, chiar acolo în pod. Și pentru un pul de somn
bine face! Cui i-ar trece prin minte să-l caute chiar prin vîz-
dubul lăstunilor și al illeicilor! O dată s-ai îmbrăcat ca un
sînt de piatră, și te uita din capul unui stîlp — din vîrtul
unui pîntec de la Biserica Neagră — în piață, într-o zi de țîrg
cu mare forță!

PAZZNICUL: Ce îndrăzneală! Și de-acolo te-a văzut și pe
dumneața, jupine Anton Pann, ciupînd florăsele și înșelînd
pe-un zaraf c-un galben otoman!

PANN: Avea pe semne haiducul vedere largă în toate!
PAZZNICUL: Mă duc, că altfel îi crede că ou-s Groza!

SCENA II

Pann, apol Ioana
PANN: (se plimbă, pe loc, ca-n așteptare)
IOANA: (vine din dreapta)
PANN: Ioana — tu?
IOANA: (înșelînd) Cînd ai închis ușa în urma ta — am
plecat și eu. Și m-am țînut tot pe urmele tale, la ceasul ăsta
fără hîpenie de om pe ulițe!

PANN: (calm) Te țîi prin beznă, Ioano — după păcatele
mele... și tremuri toată!
IOANA: Tremur, Anton Pann, și pătîmesc — că nu mai
înțeleg cum mă țîi laolaltă. Și inima mi-s-a făcut mică de tot,
că nu știu ce ai să-mi spui. Eu ridic cuvintul și eu sint ceea
ce mă tem! Între noi doi, care-i cel ce face judecătă și care-i cel
ce așteaptă osînda!
PANN: Îți spun tot, tot ce poțesti!
IOANA: Și faci tot-tot ce doresc?

PANN: Așa-mi este dat, Ioano!
IOANA: Și nu-mi tănuiești nimic?
PANN: Ți-am tănuit vreedată ceva?
IOANA: Tremur toată și iar! Ia-mă în brațe, Anton Pann,
du-mă acasă — și vino și tu!
PANN: Ce vorbești astăzi, Ioano? — du-mă acasă și
lumo și tu!
IOANA: Da, să mă țîi în brațe, să mă duci acasă și să
vii și tu. Dar să vîi cu adevărat!
PANN: Și dacă pentru astăzi mi-am făgăduit cuiva focul
și jocul — ce ne facem?
IOANA: Dacă ar fi numai joc — și țî-l-ăș lăsa! Dar e în
ține și altceva! Și nu mai dorm de-atîtea nopți și nu mai pot!
PANN: Este, Ioano, recunos. Este în mine și altceva, este
oarecare nebunie și-un vîciut care cere ceva, un pic de zăre
și-un strop de înghîdîntă — să nu mi se numere pașii, să nu
mi se măsoare drumurile, să nu mi se cîntărească cuvintele.
Este în mine o nebunie care vrea să se cheltuiască, și-o căldură
care crește cînd se dăruie, care se stinge cînd vrei s-o aduni!

IOANA: Anton Pann, tu știu — fă-ți de tine, mie mi se
taie puterile și glasul! Și nu mai pot nimic. Și totuși aș
putea și eu ceva. Aș putea bunăoară să plec. Atunci ni-
mea n-ar mai sta în pragul tău — să măsoare, să numere,
să cîntărească...

PANN: Între acești pereți mai pocnesc cîteodată podelele
— și se mai aud... pașii lor... Dar n-am de ce să mă prind
în ocolul meu... Cu gîndul mă port tot spre alt țîrîm... Pentru
cele din preajmă am un ochi care vede totul și miini care

Desen de N. ZAMFIR

PANN: Ioano — țărăși pragul cu amenințările și cu vorbe
dincolo de orice măsură! Bine, sint așa cum mă știu, dar ce
ne rămîne? Îmi spui tu ceva, îmi dai tu vreun sfat? Cînd te
ridici în prag — de ce nu vrei să cuprinzi cu privirea și toată
starea în care ne găsim și de care mi-e silă să mai vorbesc?!

IOANA: Da, așa e... Necazurile, neajunsurile, bucată de
pîine pentru noi și pentru Gabi... Toate astea încerc și eu, te
rog să mă crezi, toate astea încerc și eu să le adun în mine
și să țîi cu ele cumpănă suferințelor multe, cari nu mă pri-
vesc decît pe mine! Anton Pann, nu trece ușor peste tremurul
și tulburarea mea! Spune-mi... spune-mi... vreau să știu... să
ne închipim că am scăpa cumva de starea în care ne găsim.
Ți-ai mai făgăduit și-atunci altor ființe — sufletul și jocul?

PANN: Te-ăș minți — spunîndu-ți că nu! Eu nu te-am
obisnuit să-mi porteli cuvintele cu îndolăie. Îngăduie-mi
Ioano, să-mi permi să cit puțin față de tine inima, ca un pahar
prin care vezi! Cu cit mă îngredăstei mai puțin, cu atît viața
mea este mai mult a ta. Numai a ta. Arde feraticul în pahar,
Ioano, nu-l slînge!

IOANA: Tu — Anton Pann — vatra mea aprinsă! Dacă
ai rămîne la mine, dacă te-ăș simți totdeauna în preajmă,
m-ăș zdrobi de două ori pe cit mă zdobesc și am ieși noi la
liman, într-un chip...
PANN: Cu — sărăcia?
IOANA: (întărește din cap)

PANN: Cu sărăcia, da. Dar crezi tu, Ioano, că acel cin-
tec, spre care mă-ndrum, poate să-nceapă așa, sînd la masă?
Între patru pereți foc n-are vînt. Între grății — aripile sint
chiar și pentru păsări o povară! Eu trebuie să mă ciocnesc
de oameni, de lucruri, să-nfrunt valul și-nțîmplarea.

TABLOUL II

(O odală la Anton Pann, sărăcicioasă, mobilată sumar. Un
ceas atîrnă de perete, mort, cu greutățile căzute pină jos. La
început odaia e goală, în întuneric. S-aude bătîi în ușă. Nu răs-
punde nimeni. Pazznicul și cu Anton Pann intră, cu un felinar.)

SCENA I

PANN: (strigă) Ioana, aprinde lumina! Nu te speria!
Sint eu!
PAZZNICUL: Te poți sprîjni de ceva, jupine Anton Pann?
PANN: Este aici, chiar lîngă ușă, o canapea. Lasă-mi
brațul. Așa, Ioana, Ioana! Unde ești? De ce nu răspunzi?
PAZZNICUL: (deschide ușa telinarului și, cu o hîrtie ce
ia loc din flacăra telinarului, aprinde lumina de stîngnicul
de pe masă)

PANN: (șade pe canapea) Deschide, rogu-te, ușa ceea și
vezi. Trebuie să fie dincolo, Ioana. De ce tace? Să fi ador-
mit? Fetița mea doarme și ea — acolo.
PAZZNICUL: (deschide ușa spre dreapta, se uită din prag)
Nu e nimeni. Pe canapea, nimeni. În pățuc, nimeni. Numai pă-
turi răvășite.

PANN: Nimeni? Nimeni? Ioana? Gabi? Fetița mea?
PAZZNICUL: (s-a-ntors din ușă) Nimeni, Anton Pann. De
unde lo luăm?
PANN: Ioana mea — Adineori — Nu este un ceas de
cînd ne-am despărțit. Mi-a spus să intru-ncet, să nu trezesc
fetița! Am o fetiță, Hans, de cînci ani — Gabi...
PAZZNICUL: (întoarce telinarul prin odală și ascultă în
tăcerea nopții) Nu s-aude nimic. Bătăile ceasului în turn —
departe!

PANN: Au fugit, Ioana a plecat și-a luat și fetița.
PAZZNICUL: Dacă a plecat, s-a-ntoarce iar!
PANN: Ioana? — Nu! Nu se mai întoarce! Toate mi se
aburesc, dar asta o văd limpede. De-acuma voi fi singur, Hans!
PAZZNICUL: Anton Pann — eu — eu sint Hans, și nici
măcar neamul nu mă desocor. Eu sint ceea ce grații mele îți
spune că sint. Și numai cîteodată mă schimb în pazznic de
noapte, cum dumneața te prefăcî în privighetoare. Și umbiu,
cu pași grei, țîrîș, prin cetate — parcă aș duce în spate veacu-
rie, și aud buhele strănutînd, și strig:
Hör! ihr Leut und lasst euch sagen
Die Uhr hat ell geschlagen!

PANN: (cu spaimă stăpînînd) Stai puțin — Stai, să mă
aduc! Cine ești dumneața? Hans, d-ta ești — moartea! Glau-
surdă l-ăș mai fi auzit! Stai — stai — uite că nu mă du-
miresc — Ești-undevea — și nu te găsesc...

PAZZNICUL: Nu te speria, Anton Pann, eu nu sint moartea.
Nu se-ncurcioază cărțile și strig unceri pe sub bolnile cetății,
asa cum totdeauna s-a strigat. Dar nu sint ceea ce ți se năzare.
Sint pazznicul de noapte, atîta tot — și pazznicul s-a înțînit
c-o privighetoare. Ceea ce o foarte firesc.

PANN: Da — e foarte firesc, pazznic de noapte! Mis-
terioasă pazznic — prieten al buhelor — ai venit? Te primesc!
Spune-mi ce vrei? Vrei să mă duci?
PAZZNICUL: Să te duc? Dimpotrivă! Avem altă grijă, Anton
Pann. Înainte de toate trebuie să vedem ce s-a-nțîmplat! Haide,
întinde-te în pat. S-aduc un doctor?

PANN: Ajută-mi să mă culc în casa asta de om sărac.
Casă-n trei pereți și cu ușa prin pod. Și adu-mi un doctor.
PAZZNICUL: (îi-ajută)
PANN: (se-nținde pe pat)
PAZZNICUL: (îi trage papucii și haina) Cămașa e plină de
slînge.
PANN: Moartea mi face scoate papucii și haina. Și eu o tri-
mit după doctor.
PAZZNICUL: Își face și ea slujba. Stîngace și fără-nde-
mănare.
PANN: Ia o năframă din scrin și pune-mi-o pe rană. Unde-i
Ioana? A plecat în noapte. Nu, n-a plecat. S-a ascuns. Tre-
buie să fie la Coana Safta. Nu te supăra. Du-te Moartea peste
drum la casa din față, bate la fereastră, spune-i că sint rînit.
Să potfească de grabă, să-și facă slujba, la vatra ei.
PAZZNICUL: (ia luat o năframă din scrin, i-o pune pe rană)
Mă duc... să văd! (iese)

TABLOUL III SCENA I

Pann, Coana Safta
PANN: Între acești pereți mai pocnesc cîteodată podelele
— și se mai aud... pașii lor... Dar n-am de ce să mă prind
în ocolul meu... Cu gîndul mă port tot spre alt țîrîm... Pentru
cele din preajmă am un ochi care vede totul și miini care

PANN: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANN: Dacă mi-i spune...
PANN: Nenorocul, Panțule. El țîne la obrazul lui — și nu
umbli niciodată singur! (s-aud în dreapta niște pași grei) Auzi?
— Vine!
PANTU: Cine?
PANN: Alelui împăratului... Bum-bum-bum! (bătați în ușa
din dreapta, vine de-acolo tipograful Ciurcu)

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANN: Dacă mi-i spune...
PANN: Nenorocul, Panțule. El țîne la obrazul lui — și nu
umbli niciodată singur! (s-aud în dreapta niște pași grei) Auzi?
— Vine!
PANTU: Cine?
PANN: Alelui împăratului... Bum-bum-bum! (bătați în ușa
din dreapta, vine de-acolo tipograful Ciurcu)

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANN: Dacă mi-i spune...
PANN: Nenorocul, Panțule. El țîne la obrazul lui — și nu
umbli niciodată singur! (s-aud în dreapta niște pași grei) Auzi?
— Vine!
PANTU: Cine?
PANN: Alelui împăratului... Bum-bum-bum! (bătați în ușa
din dreapta, vine de-acolo tipograful Ciurcu)

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANN: Dacă mi-i spune...
PANN: Nenorocul, Panțule. El țîne la obrazul lui — și nu
umbli niciodată singur! (s-aud în dreapta niște pași grei) Auzi?
— Vine!
PANTU: Cine?
PANN: Alelui împăratului... Bum-bum-bum! (bătați în ușa
din dreapta, vine de-acolo tipograful Ciurcu)

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANN: Dacă mi-i spune...
PANN: Nenorocul, Panțule. El țîne la obrazul lui — și nu
umbli niciodată singur! (s-aud în dreapta niște pași grei) Auzi?
— Vine!
PANTU: Cine?
PANN: Alelui împăratului... Bum-bum-bum! (bătați în ușa
din dreapta, vine de-acolo tipograful Ciurcu)

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANN: Dacă mi-i spune...
PANN: Nenorocul, Panțule. El țîne la obrazul lui — și nu
umbli niciodată singur! (s-aud în dreapta niște pași grei) Auzi?
— Vine!
PANTU: Cine?
PANN: Alelui împăratului... Bum-bum-bum! (bătați în ușa
din dreapta, vine de-acolo tipograful Ciurcu)

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

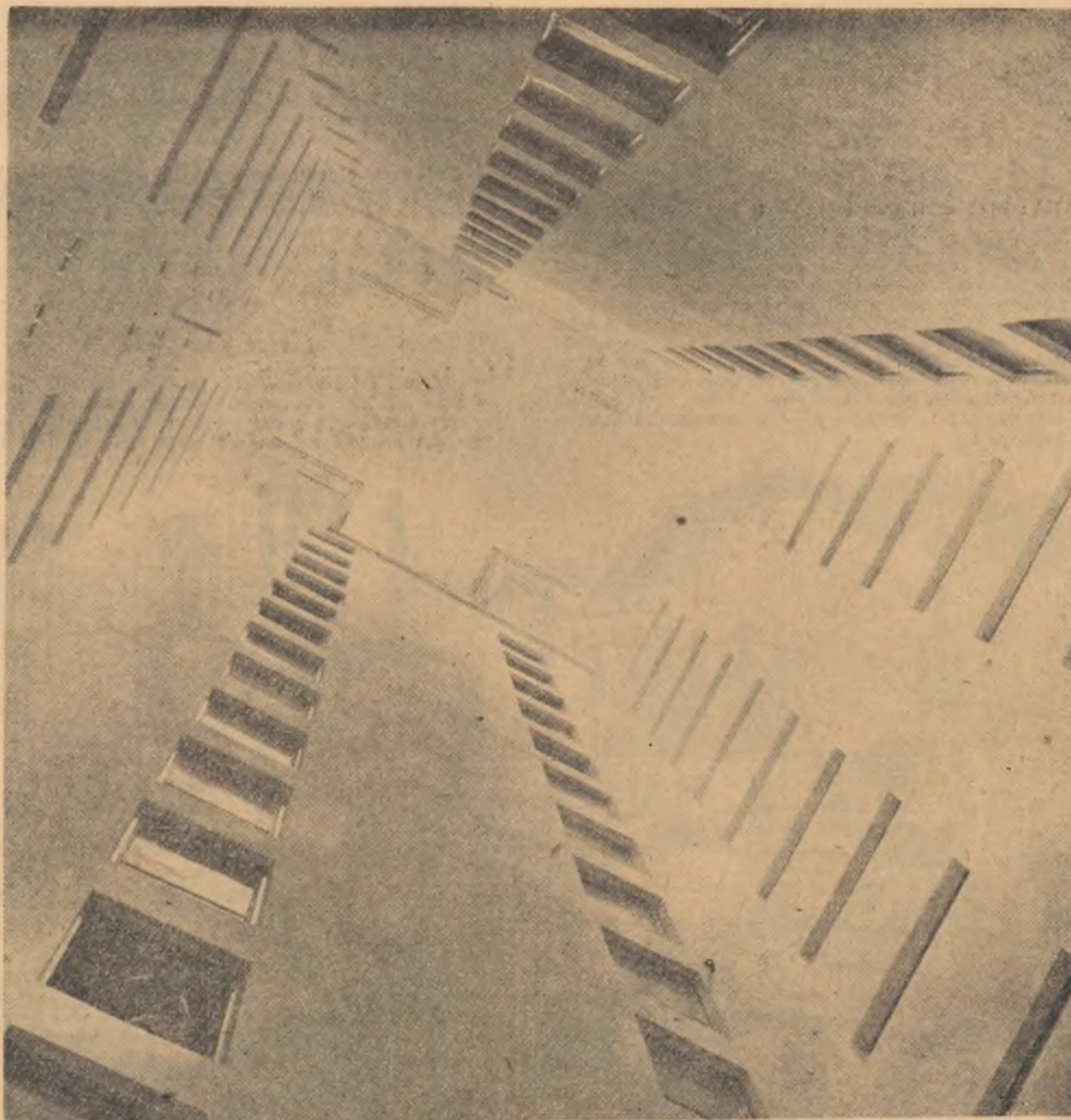
PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu alai mai mare decît
împăratul?

PANTU: (s-a apropiat, îi pune mina pe umăr) Eu nu te las!
PANN: (îi privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura
căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate cele-
alte! Sții, Panțule, cine umbli prin țîră cu

Din viața Uniunii Scriitorilor

În zilele de 24 și 25 noiembrie crt. a avut loc la Lipova consfătuirea cercurilor literare din regiunile Banat, Hunedoara și Oltenia. La această importantă manifestare a vieții noastre culturale au luat parte peste o sută de tineri poeți, prozatori și dramaturgi, membri ai numeroaselor cercuri literare de pe lângă uzinele, cluburile și casele de creație populară din cele trei regiuni, ca și ai cenaclurilor literare de pe lângă filialele Uniunii Scriitorilor din Timișoara și Craiova. Dezbaterile desfășurate în cele două zile ale consfătuirii au fost urmate de seminarii practice cu privire la munca de creație literară și de numeroase șezători și întâlniri cu cititorii din orașele și satele raioanelor Arad și Lipova. Lucrările consfătuirii, la care au luat parte reprezentanți ai organelor locale de partid și de stat, ai Uniunii Scriitorilor, ai Comitetului de stat pentru cultură și artă, ai Casei centrale de creație populară, au constituit un eveniment important al vieții noastre literare, o manifestare elocventă a grijii și dragostei față de preocupările și problemele specifice legate de dezvoltarea măiestriei artistice a celor ce alcătuiesc schimbul de miine al literaturii noastre realist-socialiste.

În numărul viitor al revistei vom publica în extenso dezbaterile acestei importante consfătuiri.

ETAJE

Fotografia: SANDU MENDREA

ÎN MIEZUL VIEȚII ORAȘULUI MUNCITORESC

Se împlinesc în acest decembrie șase ani de când mai mulți tineri entuziaști, iubitori de literatură, au înființat la Hunedoara un cenaclu literar, „Flacăra”.

Inceputul, ca oricare alt început, a fost greu. Vitalitatea și tinerețea cenaclului însă s-au afirmat din plin, arătându-se roadele. Astfel, după numai un an de existență, cenaclul a participat efectiv la alcătuirea primei culegeri literare pe regiune, „Flori de foc”. La fel s-au întâmplat lucrurile și cu cea de a doua culegere „Am crescut cu tine, Hunedoara” sau cu placheta festivă „Drumul nostru”. Hunedoreni nădăjduiesc că și cea de a treia culegere, în curs de apariție, va confirma încă o dată activitatea intensă a acestui cenaclu. Dar cum s-a ajuns la aceste rezultate? În primul rând, trebuie amintită grija membrilor cenaclului ca majoritatea lucrărilor citite în ședințele de lucru să fie inspirate din realitatea imediată, — orașul și oamenii săi; ceea ce nu înseamnă ca lucrările respective să aibă numai un superficial colorit local. Scriind despre Hunedoara, ei s-au străduit ca lucrările lor să aibă un caracter general, reprezentativ pentru avântul uriaș al întregii țări. Hunedoreni se pot mândri astfel cu succese, ca publicarea de numeroase poezii în paginile ziarului cotidian, „Știința”, „Știința tineretului”, „Munca”, precum și în coloanele revistelor de specialitate „Luceafărul”, „Gazeta literară”, „Contemporanul”, „Scrișul băndărean”, mai cu seamă în „Tribuna”. Însă cea mai de seamă realizare publicistică hunedoreni o consideră apariția cu regularitate a paginii literare în ziarul local „Uzina noastră”, (actualmente „Flacăra Hunedoarei”).

Șezătorile literare și emisiunile la stația de radiofonaie a orașului, u-neori chiar la posturile centrale de radio, sint tot o modalitate de popularizare a cenaclului, a realizărilor sale.

În urma acestor acțiuni, rîndurile membrilor s-au îmbogățit cu mulți tineri începători (Mircea Tuță, Horia Vasloni, Cornel Cristache, Ion Drăgănescu și alții).

Desfășurîndu-și activitatea sub îndrumarea comitetului orășenesc de partid și a comitetului sindical din întreprindere, cenacluul s-a străduit să se integreze în viața cultural-artistică a orașului. Problema aceasta s-a ridicat cu mai multă stringență la consfătuirea cercurilor literare din regiunea Hunedoara, în mai 1960.

Analizînd activitatea cenaclurilor din Hunedoara și Deva, conferința a trasat cîteva sarcini de perspectivă

care să stăjească la orientarea pe viitor a tuturor cenaclurilor din regiune.

Respectînd aceste indicații, cenacluul hunedorean a continuat publicarea unor pagini literare, emisiunile la stația locală de radiofonaie, șezătorile literare printre muncitori, funcționari, elevi și soldați. Rîndurile și forțele cenaclului s-au mărit, cuprinzînd noi membri ca: Vasile Pop, Nonu Avrigeanu, Doina

Mihuț, Ion Maier, Mircea Popa, Iancu Defta.

Intîrînd legătura cu compozitorii locali și cu cei din București, s-au creat texte pentru cîntece de masă. Astfel, în repertoriul corului Combinatului, laureată a aceluiași concurs, a apelat și ea, deseori, la sprînjitul cenaclului care i-a oferit texte pentru strigături și texte pentru diferite cîntece cuprinse în dansuri cu

temă. Cu ocazia diferitelor spectacole festive, poezii hunedoreni au fost incluse în program cu recitări ale versurilor proprii.

Dar legătura dintre viața cenaclului și activitatea cultural-artistică a orașului s-a manifestat, în mod deosebit, prin repartizarea membrilor săi la diferite brigăzi artistice de agitație. Programul brigăzilor artistice din Combinat a căpătăt astfel o formă artistică mai bună, iar membrii cenaclului au beneficiat de încă un contact direct cu oamenii Hunedoarei noi.

Păstrînd mereu această legătură, care se realizează înainte de toate prin însuși faptul că membrii cenaclului lucrează în Combinat, tinerii scriitori din Hunedoara doresc să scrie lucrări cît mai inspirate, care să reflecte imaginea Hunedoarei noi, imaginea grandioasă a țării.

Victor Niță
membru al cercului literar „Flacăra”, student la Facultatea de Filologie din București

— Să știi că ești proslit — strigă și Sorin, dar trenul tocmai pleacă și nici el nu-și mai auzi strigătul.

Figura neagră, veselă, a mecanicului aprău iarăși la geam și, chiar după ce trenul cotește pentru a intra pe pod, lui Sorin i se păru că mai simte puțin din aer rășnit aceluși omului.

Se ridicară din iarbă și Adina își netezi cu greu poalele ude ale rochiței ce i se lipeau de picioare. Avea părul ciuflit, ochii îi străluceau de ciudă și neputință, și sentimentul acesta cumplit, pe care îl simțea și Sorin, îi apropie pe amîndoi, iar el se pomeni că își pîmbă degetele prin părul fetei, așezîndu-l ușor, cu mișcări prelungite, pe deasupra urechilor.

La început îi privi atent părul, să i-l așeze ca lumea. După aceea îi privi ochii, iar Adina se uită și ea în ochii lui. Rămăseră astfel mult timp, el îi mingia mereu părul, acum așezat, și deodată i se păru că zărește în ochii ei o teamă nelămurită, iar toamna asta îl cuprinsese și pe el.

Se retrase cîteva pași, în ochii lor fu acum doar mirare,

Intîii pași spre fluviu

o mare mirare încremenită și atunci izbucniră în ris, căci alina o puteau și nici nu știau ce să facă.

Era cald, o căldură din aceea veche, de sfîrșit de vară, de sfîrșit de vacanță, o căldură de primăvară, iar ei umblau acum pe malul fluvului și apa strălucea în soare și nu părea adîncă.

— Dacă n-ar fi așa tirziu, am face o baie — vorbi Sorin.

— Dar putem face, ne storceam repede costumele și plecăm imediat.

Se dezbrăcără. Sorin se simți stînjinit cînd văzu cum fata își trage rochia peste cap și rămîne într-un costum de baie albastru, din lînă subțire, tricotată. Așa cum era acum, Adina avea în ea ceva străin, mișcările îi erau mai miștoase parcă.

Apoi fugiră pe mal să se încălzească și la urmă se întinseră în iarbă așteptînd să se zbracească.

Stăteau culcați pe spate, cîmpaneau din dinții și priveau cerul. După o vreme, pe Sorin îl cuprinsese o amețală plăcută; privind mereu cerul acela depărtat, i se păru deodată că el, Sorin, se află undeva foarte sus și că, dacă ar avea o piatră în mîna, ar putea s-o lase să cadă în cer. Se răsturnase parcă întreg pămîntul și Sorin oru să-i spună Adinei cum s-a răsturnat, iar cînd aplecă capul se ara rămase încrîmășat.

Fata îl privea. Și era foarte aproape. Era atît de aproape încît, datorită mișcării, Sorin îi atînsese cu buzele obrazul și colțul gurii.

— Mergem? — întrebă ea și nu era supărată.

— Mergem — răspunse Sorin și abia acum bucuria îi năpădi sufletul.

— Miine venim iarăși, iar dacă va ploua, ne ducem să vedem castelul acela părăsit, da?

Își smulse rochia din țară și dispăru în stufulșul prăfuit de pe mal. Sorin își culcase și el pantalonii și, în timp ce călăta un loc mai dîsnic, undă să-și storcea chiloții de baie, își aminti că nu cunoaște adresa fetei, că nu poate să-i scrie sau să-i trimită fotografii după plecarea din tabără.

„Am să-i cer chiar astăzi adresa și am să-i scriu de foarte multe ori” — se hotărî el, pînă din gîndurată, ascultînd cum troznesc uscăturile pe caucucul tenișilor.

Cînd socoti că s-a îndepărtat îndeajuns, se strecură în dosul unui tuș, la întimplare, și, în aceeași clipă, pipătu subțire și urît al fetei îl opri locului, înspăimîntat. La cîteva pași de el, Adina goală, se ghemuie fulgerător, acoperindu-și pieptul cu mîinile frînte, prea subțiri ca să-l ascundă cu totul. Costumul de baie îi scăpase din mîna, iar ea tremurase toată și îl privea cu ochi mari, îngroziiți.

— Pleacă! — îi strigă. Ce vrei?

Se ghemuise la pămînt, iar vocea îi era răgușită și caraghioasă.

— Pleacă, nu-ai ză? Prostule! — mai țipă ea și începu să plîngă.

Sorin dădu să meargă spre ea, să ajute într-un fel trupul acela chiric și albicios, dar ceea ce citi atunci în ochii fetei îl făcu să se întoarcă, să plece.

O așteptă pe mal, acolo unde făcuseră baie, unde ea își lăsase sandalele. O așteptă mult, privind sandalele acelea uscate, scoroțite de soare. I se părru acum urite, murdare, iar Sorin știu că s-a petrecut ceva rău, ceva ce nu ar fi trebuit să se întîmple.

Adina veni, avea fața schimonosită de plîns și bătuțului i se făcu iarăși milă de ea. Vru să-i ia mîna, dar Adina se feri, își încălță sandalele, le încălță așa, fără să-și clătească picioarele, și plecă repede.

O ajunse în dreptul căii ferate. Un timp merseră alături, fără să vorbească, apoi ea mări pasul, începu să alerge. O văzu cum fuge spre pădure, cum se pierde printre copaci.

— Habar n-am — rise fata și icni scurt, călcase iarăși alături, călcase rău și pierduse o sandală.

Părăsîră calea ferată și, luînd-o pe poteca de alături, Sorin observă tirziu că fata tace și atunci îi dădu drumul. Pe potecă nu mai avea rost să o fiină de mîna. Adina se încoseși iarăși.

Tăceau amîndoi. În jur era o liniște desăvîrșită, peste această liniște tăcerea lor era prea mare. Din mers, mîna ei începu să atîngă, la început rar, apoi tot mai des, iar cînd șuierul locomotivei spintecă aerul, Sorin simți cum în pumn îi tresare mina moale, caldă, a fetei și nu-i mai dădu drumul.

Trenul veni încet, oprindu-se în dreptul lor, la canton. Semnalul era închis. Locomotiva puflia și lui Sorin îi plăcu nespus puținul acesta multumit al locomotivei. Îi plăcură și vagoanele lungi, vopsite proaspăt, îi plăcură și călătorii, îi plăcură mult. Călătorii aceștia îl vedeau cum se pîmbă prin fața lor cu o fată, cu o fată pe care o fiine de mîna.

Cum ajunseră lîngă locomotivă, un jet de aburi fișni brusc, floarea zbură din părul Adinei și fata se opri surprinsă.

— Prostule! — strigă ea în sus, către mecanic.

Aceasta rise, arătîndu-și dinții albi, sădătoși.

— Să știi că ești proslit — strigă și Sorin, dar trenul tocmai pleacă și nici el nu-și mai auzi strigătul.

Figura neagră, veselă, a mecanicului aprău iarăși la geam și, chiar după ce trenul cotește pentru a intra pe pod, lui Sorin i se păru că mai simte puțin din aer rășnit aceluși omului.

Se ridicară din iarbă și Adina își netezi cu greu poalele ude ale rochiței ce i se lipeau de picioare. Avea părul ciuflit, ochii îi străluceau de ciudă și neputință, și sentimentul acesta cumplit, pe care îl simțea și Sorin, îi apropie pe amîndoi, iar el se pomeni că își pîmbă degetele prin părul fetei, așezîndu-l ușor, cu mișcări prelungite, pe deasupra urechilor.

La început îi privi atent părul, să i-l așeze ca lumea. După aceea îi privi ochii, iar Adina se uită și ea în ochii lui. Rămăseră astfel mult timp, el îi mingia mereu părul, acum așezat, și deodată i se păru că zărește în ochii ei o teamă nelămurită, iar toamna asta îl cuprinsese și pe el.

Se retrase cîteva pași, în ochii lor fu acum doar mirare,

Horia Pătrașcu

Ilarie Hinoveanu

Seară în port

Joc de lumină și de apă.
Răcoarea toamnei ninge foi,
La lgehebul cerului s-adapă
Luceafărul spînat de ploa.

Pe lanțurile ancorate
Coboară ceața somn tirziu,
Ca niște turle de palate,
În vînt, catargele se-nscritu.

Ecoaj pașilor pe pumși
Cu vata nopții se-mpreună,
Pe gura apelor din munși
Se lasă liniște de lună.

Cirmaci la cabine-au tras
Pe geamuri, stururile-albastre,
Visează navele-n popas
Plecări din țărnițele noastre.

Din felinare cad fluide
Cuțite de lumină, iar
Lung glasul clapelor deschide
Armonicii-un marinar.

De-un dor, de-un prag îndepărtat,
De-o seară, de-o privire asă
În așteptări, s-a revărsat
Armonica — spre zare-nnoarsă.

Dialectică

În apă ard imagini de plopi și depărtări,
Cu stele mari și ruguri de zări întredeschise.
În apă ard imagini de-nnoarce și plecări
Meru în amînlire, meru în alie vise.

Ămlaza arde-n spice — prelung exod solar
Întîrziat pe cîmpuri ca o visare lînă,
Ămlaza arde-n tine cu-nalul-1 temerar,
Lumină peste umbră și umbră pe lumină.

Mocnilele cuvinte mi se aprind treptat
Sub frunte, ca-ntr-o apă de timp și depărtare,
Și vin meru și pleacă meru — involburat
Exod de poezie în lînă și-n visare.

Petre Dragu

Simbol

De după geam, sfios, în noaptea brună,
Copolu-nînde palmele spre lună;
Profilul ei lare jucărie
Sau, dintr-un pepene rotund, felle.

Ar vrea să-i fie lunii mari haiduc —
S-o fure și să-i mestecă dulceața,
Să-și mîzgălească cu lumină fața
Și să-l rămînd-un simbol pe născuc.

O palmă mică, -nînsă ca să fure,
Pe geamul rece a lăsat cînci dîre...
Și luna se străvede clar prin ele
Ca prin cînci colțuri ale unui stele.

— De lună, ca s-o ai și să te-nroui,
Ne mai despart, copile, firavii nouri;
Dar îl va șterge timpul cu năframă,
Cum o să ștergă, miine, geamul, mama.

Luminița Roman: D-1a simți într-adevăr nevoia de a scrie versuri, dar nu scrii întotdeauna ceea ce ai simțit efectiv, recurgînd la poezia desprinsă din auzite sau citite. Nu s-ar putea spune că lipsește imaginele, dar, în general, versurile se conturează mai ales prin ritm și rimă, adică prin un gen puțin. Atunci cînd lirismul nu este „căutat”, versurile capătă un timbru sincer: „Deschid larg porțile inimii, / Întrați în convoiuri, imagini iubite, / Întrați voi, mări întinse, / Întrați, păduți de soare, necuprinsă. Nu căuta, deci, să „compui”, ci să scrii despre ceea ce te impresionează.

Cristea Mircea: Versuri corecte, ceea ce înseamnă și plus și minus. Plus, pentru că se pot citi fără să-ți faci rezerve pe parcurs. Minus, pentru că reiau imagini înfîlnite des în alte poezii tineresti: „Anii tineri sosește pe aripi de noi cînturi, / Sub frunte li se bat buchete de avînturi, / Licoarea clocoțită a vieții, prin artere, / Nestăvilită curge, în riuri de putere”. Cu mai mult discernămint, credem că vei reuși să te îndepărtezi de locurile comune.

Sandru Varga: Imitații stingă după lecturi de calitate îndolneci: „Vara trece și ne lasă / Amintirea ei trecută, / Toamnă e, dar ea ne pasă, / Toamna nu-i plăcută? / Soarele a-mbătrînit / Ce o drept o vară-ntrăgă / Rezele abia se-ncheagă / Toamna a venit”. Și așa mai departe... Dar poate că ne înșelăm: lecturile pot fi de bună calitate. În cazul acesta, recitește-le cu atenție.

Stelian Vicol: Sint promisiuni în caietul pe care ni l-ai trimis, dar și neglijențe. Transcriem, dintre promisiuni, cîntecul „Cîntecul noastre”: „Cîntecul noastre-s stoluri de cocori / Sau flori pe care vîntul le adie, / Și cînd ne pierdem printre oameni și culori / Din firele cîntec se mai rap o mie”. Neglijențe? Să cităm numai un vers: „Frunza toamnei îmi cade pe timpan și sună precum de-aramă un ban... Un zgomot ar mai putea să cadă pe timpan, dar frunza? Chiar că frunza e mai și prea forțat. Trimitte-ne, deci, poezii noi, revăzute cu grijă.

M. Vasile: Tumulțul vorbelor e mai puternic decît intenția. Se aude doar o cadență zgomotoasă: „Tînăr, eu sint colțul herbil de pe creste temerare / Frăgețit cu stropi de rouă și-nbătăt în stropi de soare, / Arc nevăguit ce-n zare năzuințele-și aruncă, / Să le-nchege, să le-azvirle în vîltoarele de muncă”. Unele versuri renunță la orice aspect poetic, rămînd silabice numirilor de pe o hartă: „Tineretea mea-i un fulger ce vestește primăvara, / Cîntecul purtat pe buze ce-mpînzeste toată țara, / București,

Galați, Constanța, Roman, Cluj și Hunedoara”. Poezia se obține prin alte mijloace, de aceea trebuie să renunți la cele citate.

Paul Arega: Ne-ai trimis încercări mai mult decît inegale. Dintre ele, reținem acest „Creion”, care ne dă tot dreptul să sperăm în versurile d-tale viitoare: „Te așteptam de-atîta timp încît / Și timpul aștepta și el să treacă. / În ceasul vechi, cite-un sonor sărut / Punea pe fruntea orei, s-o petreceă. / Și-acum, în toamna roșie de rod, / Ești mai aproape decît gestul care / Mi te va da. Dar stai, mai stai un ceas / În limpedele-ajun de sîrbătoare...” Autenticitatea sentimentului, ca și conciziunea imaginii ne arată că vei putea da mult mai mult, într-un viitor nu prea îndepărtat. Așteptăm, deci, noi versuri, pe care le-am dori născute din clocoțit epocii noastre.

DEOCAMDATĂ NU:
Jean Arcereanu — Arad; Octavian Carplan — București; Dragoș Angela — Timișoara; Scrieiu Haralambie — Pîscu Nou Calafat, Coman Ion — Hunedoara, Jean Cherulescu — Craiova; Lazu Ion, V. Rădoi — Galați; Popescu Canon — Com. Dănești Oltenia; Sohodol Silabescu — Hunedoara; Elena Voinea — Oasele, Galați; Rădulescu Ion — Urziceni; Titu Gheorghiu — Vaslui; M. Glodeanu — Craiova; Ion Budăescu — Bucu-

rești; Grădinaru Gh. — Cîrțișoara Făgăraș; Nuțu Crișu — Timișoara; Constant Nicola — Vaslui; Marina Nistoreanu — București; Dusan Arhanzovic — Vulcan — Petroșani; C. St. Modinjan — Beiuș, Crișana; Telean Dore — Roman; Ică Gavril Chiuzbaian — București; Cazan Elena — București; Faida Ecaterina — Tg. Măgurele; Gh. Simionescu — București; George Damian — Rădăuți; Frigian Nicolae — Săcele Brașov; Grățian Jucan — Cîmpulung Moldovenesc; Cigara de Este — București; Radu Tica, Paul Epureanu — București.

În atenția corespondenților noștri

Din dorința de a urmări metode și totodată eficient dezvoltarea tinerilor scriitori, redacția a luat hotărîrea ca toți corespondenții săi din localitățile unde funcționează cercuri literare să-și trimită lucrările prin intermediul acestora. Cercurilor literare le revine sarcina de a lua în discuție lucrările în vederea îmbunătățirii lor, a unei prime selecții. Printr-o muncă colectivă, cercurile literare au

astfel posibilitatea să-și aducă o contribuție însemnată la promovarea tinerelor talente. O asemenea măsură, pe lîngă faptul că ne va înlesni o muncă mai temeinică cu colaboratorilor din provincie, va stimula totodată activitatea cercurilor literare. Colaboratorii din localitățile în care nu funcționează cercuri literare vor trimite lucrările lor direct, pe adresa redacției.

care să stăjească la orientarea pe viitor a tuturor cenaclurilor din regiune.

Respectînd aceste indicații, cenacluul hunedorean a continuat publicarea unor pagini literare, emisiunile la stația locală de radiofonaie, șezătorile literare printre muncitori, funcționari, elevi și soldați. Rîndurile și forțele cenaclului s-au mărit, cuprinzînd noi membri ca: Vasile Pop, Nonu Avrigeanu, Doina

Spectacole - Arte - Spectacole - Arte - Spectacole

Producția noastră cinematografică este deficitară în ceea ce privește comedia inspirată din actualitate. Nu am în vedere aici numărul filmelor ci conținutul lor slab, superficial. Principalele noastre comedii: „Și Ilie face sport”, „Ilie în luna de miere”, „Cu Marincea e ceva”, „Pe răspunderea mea”, „Băieții noștri”, „Alo? ...ați greșit numărul”, „Nu vreau să mă-nor”, (nu iau în discuție ecranizările), se remarcă printr-un mod îngust, unilateral de a privi viața, prin incapacitatea autorilor de a descoperi în înșeși ideile abordate sensurile adânci ale conflictelor.

O viziune superficială, goana pentru a obține cu orice chip succesul de public se relevă în multe din secvențele filmului „Alo? ...ați greșit numărul”, creat în 1958. „Alo? ...ați greșit numărul” înscris pe peliculă momente din viața studenților de la Conservatorul de muzică și de la Institutul de artă teatrală și cinematografică. Obiectivul principal al săritorii este studentul Victor Mancea, personaj înzestrat cu multe calități, dar ușuratic, superficial,

mentalități diferite de viață — este estompată prin crearea unui conflict secundar pe care autorii filmului îl lasă, de altfel, nerezolvat.

Conflictul acesta ține de atitudinea muncitorilor față de muzica lui Manta. Dar nu rezultă cu claritate dacă muncitorii manifestă rezerve față de muzica lui Manta din cauză că este arhicunoscută și degradată de o interpretare necorespunzătoare (al 400-lea spectacol relevă o înscenare ridicolă, convențională) sau din cauză că stilul ei displace interpretărilor din mișcarea de amatori. Acest conflict incită de asemenea la dezbateră alte probleme care este, din păcate, doar enunțată. E vorba de atitudinea lui Manta, compozitor cu renume, îmbătat de succese, față de sarcinile obștești. Se pare că Manta nu-și respectă angajamentul luat la Uniunea Compozitorilor de a ajuta mișcarea artistică de amatori nu numai datorită faptului că este în permanență distrat. În mod deliberat el se debarasează de aceste sarcini trimițând un „inlocuitor”. Atitudinea

mare întreprindere, dar nepropunându-și sau neizbutind să insiste asupra unor procese sufletești, asupra dezvoltării caracterelor în cadrul unui conflict prezentat cu forță dramatică și artistică convingătoare...

Comedia este un gen popular, iubit de mase. Ea posedă virtuți combative și educative de mare valoare. Dar, cu toate că publicul îndrăgește comedia, realizările cinematografice în acest domeniu, la noi, nu au ajuns încă, în general, la înălțimea exigențelor sale. Oare nu este vorba la cineștii noștri în primul rând, de o flagrantă necunoaștere a vieții?

Carența aceasta se manifestă, de altfel, și într-o comedie nu lipsită de calități: „Post-restant”. Iată personajele acestui film: un băiat timid, unul îndrăzneț și o fată, iubită de cel timid, seducă de cel îndrăzneț... Dar conflictul care ia naștere pe aceste coordonate nu dovedește nici veridicitate și nici fantezie, originalitate! „Post-restant” are și el unele momente interesante, unele secvențe cărora nu le lipsește autenticul. Ele sînt însă puține și, la o analiză sumară a atitudinilor personajelor și a situațiilor, se trădează artificialul.

De ce un om inteligent, talentat, frumos, sensibil, atent, iubitor, pasionat etc., etc. nu place fetelor? Și de ce cred autorii că dintre doi oameni: unul foarte rău, unul foarte bun, fetele îl preferă pe cel mai rău? Personajele centrale apar astfel neveridice, artificiale. În cazul acesta și conflictul, firește, stă sub semnul convenționalului schematic. Autorii filmului au vrut să ne dezvăluie profilul spiritual al omului de azi, dar au făcut-o, din păcate, pe baza unui conflict subred prin înșeși premisele sale.

Filmul are totuși ceva bun. Acest „ceva” se datorează regiei și este ceea ce se cheamă „al doilea plan”. Acest „al doilea plan”, care aduce în fața privirii spectatorilor peisajul nou al țării, apare de sine stătător și adevărat, autentic. Ceea ce spectatorul urmărește însă îndobosebi într-un film este conflictul, primul plan. Și acest prim plan al dramaturgiei, cum spunem, nu este realizat la un nivel artistic corespunzător. „Post-restant”, „Alo? ...ați greșit numărul” sau „Nu vreau să mă-nor”, nu sînt singurele filme deficiente din punctul de vedere al scenariului. Avînd în vedere un număr important de filme realizate la Studioul „București”, raportul secției artistice a Consiliului Cinematografic, prezentat recent la ședința de lucru, spunea printre altele:

„Există o adîncă incompatibilitate între posibil și real, între ceea ce creatorii și centrul nostru de producție cinematografică au îndrăginit și ceea ce ești și, de fapt, pe ecran — adică acele lucrări lipsite de originalitatea artistică, de patos cetățenesc, de autenticitate, filmele rupte de viață... Problema scenariilor filmelor noastre constituie pîrghia saltului calitativ pe care cinematografia națională trebuie să-l facă în scurt timp...”

Sperăm că acest salt calitativ va avea loc cit de curînd și se va face simțit și în domeniul comediei.

Creatorii noștri trebuie să țină seama că publicul vrea să ridă mult, sănătos, optimist, trebuie să țină seama că, așa cum spunea Herțen, „risul nu-i deloc o glumă și nu putem renunța la el”.

Silvia Nicolau

CONFLICTUL ÎN COMEDIA CINEMATOGRAFICĂ

tentat de succesele ușoare. Un asemenea caracter devine în mod obiectiv, în societatea noastră, centrul atenției colectivului, care se va strădui să-l îndrepte. Transformarea eroului se face însă negradat, brusc, la sfîrșitul filmului. În această privință, autorii fac apel la formule cărora nu le lipsește deloc naivitatea și schematicismul. Secvențel balului i se asumă sarcina de a lămurii lucrurile și de a descurca toate ieșele înclinate, fapt care imprimă conflictului artificialitate.

Cu toate slăbiciunile sale, filmul „Alo? ...ați greșit numărul” nu poate fi comparat, însă, cu cel pe care studioul cinematografic „București” l-a produs cu cîțiva ani mai tîrziu: „Nu vreau să mă-nor”, despre care se poate spune cu convingere: ia-lă cum nu trebuie făcut un film. Confuziile și superficialitatea scenariului, nu face decât să contribuie la crearea unei imagini deformate a realității noastre, a vieții oamenilor muncii. Faptul că autorii filmului au situat acțiunea într-un cadru muncitoresc nu poate convinge. Nu se vede că în film este vorba de muncitori, de o întreprindere textilă, în sfîrșit, de adevăratul profil moral al omului contemporan. Problematice de bază — contrapunerea a două

sa comodă se relevă și în faptul că el, departe de a-și propune sarcini noi de creație, este preocupat doar de reorchestrarea propriei opere. Poziția creatorilor filmului față de acest personaj cu un rol important în declanșarea conflictului dramatic nu este consecvent critică.

Referindu-se la cîteva producții cinematografice nereușite, printre acestea fiind

și filmul „Nu vreau să mă-nor”, articolul din „Scinteia” intitulat „Discuție despre scenariul filmului artistic”, scria: „Nereușite — deoarece în loc să aprofundeze realitatea de astăzi, aceste filme prezintă numai semnele ei exterioare, înfățișînd, de pildă, cu amănunțime documentară, aspecte ale procesului de producție într-o

Cu privire la repertoriul Filarmonicii

Un început de stagionă este de obicei un prilej de bilanțuri și speranțe pentru publicul spectator, de priviri retrospective și planuri de viitor pentru instituția artistică. Filarmonica noastră bucurătoasă a început un nou an de activitate, în care o așteptăm noi sarcini generate de creșterea continuă a interesului maselor pentru muzică, de exigențele mereu sporite ale celor ce doresc să cunoască valorile artei universale și naționale. Elementul care deține în ce măsură concertele simfonice răspund misiunii lor educative este repertoriul. Oare din acest punct de vedere programul orchestrei simfonice a Filarmonicii de stat „George Enescu” sînt la nivelul cerințelor actuale?

Indiscutabil s-au făcut unele progrese, prea puține însă pentru ca repertoriul să fie un adevărat mijloc de educare artistică. Din păcate, vechea naclă a limitării la un număr restrîns de lucrări binecunoscute persistă încă în alcătuirea programelor. S-ar putea răspunde că publicul iubește aceste piese și este mulțumit să le mai audă încă și încă o dată. Nu contestăm nici măcar faptul că a simfoniei a V-a de Beethoven, de pildă, este folosită, dar scopul educației muzicale nu este fixarea în conștiința auditorului a cîtorva opere de mare popularitate, ci stimularea gustului, lărgirea orizontului său printr-o imagine cit mai completă a creației muzicale; la aceasta se poate atinge numai printr-un repertoriu bogat, multilateral, structurat logic și pe criterii bine definite. Numai astfel publicul nou, dormit să se culție, va căpăta o imagine complexă asupra marilor repertorii clasici și contemporani, iar cel familiarizat deja cu viața de concert va putea să-și completeze cunoștințele cu lucrări noi.

Sarcina lărgirii repertoriului se impune colectivului filarmonicilor noastre, cu atât mai mult cu cît nivelul tehnic și artistic deosebit de ridicat al interpretărilor sale, succesele înregistrate peste hotare, îl obligă să-și împlinească înalta misiune, nu pe linia minime rezistențe, ci cu avînt și convingere.

Eforturile principale trebuie îndreptate mai întîi împotriva rutinei și inerției în alcătuirea repertoriului, care trebuie să țină seama ca sarcină de primă importanță de promovarea creației contemporane românești.

Este de vădit cum s-a reflectat aceasta în programele ultimelor 2 stagioni: 12 prime audii românești — cam 6 pe stagionă. Nu e prea puțin? Oplîndește această cifră marele lucrări prezentate nu sînt dintre cele mai noi și interesante. Unele și-au așteptat rîndul ani de zile, și acum, aduse tardiv în fața publicului, nu mai constituie o carte de vizită semnificativă pentru compozitorul respectiv, care între timp a evoluat; iar altele pur și simplu nu sînt alee cu suficientă exigență. În schimb, există numeroase lucrări de valoare care așteaptă confruntarea cu publicul și care nu-și găsesc loc în programele Filarmonicii. În această privință, Capitala a rămas cu mult în urma vieții muzicale clijene, care ocupă azi primul loc pe țară în promovarea creației contemporane românești, cu cel mai mare număr de prime audii.

Cît despre reluări, ele aduc adesea pe estrada de concert lucrări pătide, neglijînd altele care ar merita o revizuire. Și aci se pune întrebarea: de ce nu face parte din repertoriul permanent și nu se cîntă mai des Simfonia II și III, Uvertura de concert, Suita III sătească, Simfonia de cameră de George Enescu?

Nici în ceea ce privește repertoriul clasic, universal, programele nu sînt mai judicioase orientate. Selecția pieselor se face la întîmplare și în virtutea obișnuinței. Majoritatea compozitorilor apar mereu cu aceleași lucrări, nu totdeauna bine alese: Mozart figurează numai cu vreo 3 simfonii, iar Haydn cu 2 dintre cele mai puțin reprezentative, în timp ce dintre Simfoniile londoneze, culmi ale creației sale, publicul nostru nu cunoaște aproape nimic. Uriașa operă a lui Händel ajunge la noi sub forma unui singur Concerto grosso, iar Corelli cîntă și el ca autorul unei unice lucrări pentru orchestră: Sarabandă, Gigă și Badinerie. Beethoven și Brahms revin mereu în programe, dar numai parțial, cu un număr limitat de opere: Beethoven cu Simfoniile III, V, VII și Brahms de preferință cu Simfonia I. Departe de noi gîndul de a le elimina din repertoriu, dar acești „zei” cum îi numea Enescu, au mai scris și alte capodopere pe care am vrea să le auzim.

Chiar din secolul XIX — favorizat în general — lipsesc momente esențiale: lipsesc uverturile și simfoniile de Schumann, Mendelssohn-Bartholdy, se cîntă prea puțin Schubert, iar de Liszt nu auzim decît aceleași și aceleași Preludii. Ca să nu mai vorbim de marii simfonisti ai veacului trecut, Bruckner și Mahler, absenți aproape cu desăvîrșire. Scolile naționale: cea spaniolă, nordică (cu excepția Concertului pentru pian de Grieg), poloneză, ceah (indicată doar de Simfonia V și Concertul pentru violoncel de Dvorak) nu au decît rareori reprezentanți în programe. Din școala națională rusă, altă de bogată în opere de seamă, s-ar părea că Filarmonica nu cunoaște decît un singur compozitor, Ceikovski, și acesta autor a numai

2 simfonii — a V-a și a VI-a — și a cîtorva lucrări concertante.

Aceiași nejustificată omisiune se observă și în privința altor perioade din istoria muzicii. Astfel, din preclasiци nu se cîntă mai nimic, Școala de la Mannheim este complet ignorată și însăși opera măreață a lui Bach e slab reprezentată. Succesul înregistrat acum 2-3 ani de ciclul Concertelor brandenburgice, ne-a arătat că publicul nostru ține să prețuiască adevărate valori chiar dacă sînt îmbrăcate într-o haină mai austeră, ca de altfel și reușita prezentării Pasinei după Evangelistul Matei. Dar Pomenind de Pasinea după Matei, atîngem o altă problemă: absența aproape totală a lucrărilor vocal-simfonice. Mai toți marii compozitori au scris și în acest gen. Nu se poate concepe o cultură muzicală completă fără cunoașterea marilor creații vocal-simfonice datorite lui Händel, Bach, Haydn, Mozart, Beethoven, Berlioz, Brahms, Verdi, Fauré, Mahler, Bruckner, Honegger, Bartók, Prokofiev etc. Și această insuficiență este cu atât mai inexplicabilă cu cît Filarmonica întrușește un cor bine instruit, și soliști vocali de valoare. În programele acestor săptămîni a figurat o primă audie a oratorului De strajă Pații de Prokofiev, alături de Missa solemnă de Beethoven. Este îmbucurător, dar cu două flori numai, nu se face primăvară.

Dispunînd de o formație vocală atât de amplă, Filarmonica ar putea, în colaborare cu soliștii Teatrului de operă și balet, să contribuie la popularizarea repertoriului mai puțin cunoscut, prin prezentarea în concert a unor opere pe care din diverse motive nu le putem vedea pe scenă. Bineînțeles, nu este vorba de a dubla prima noastră scenă lirică din concert Boema sau Traviata, ci de a aduce în fața publicului unele opere de Händel, Mozart, Gluck, Berlioz, Wagner, Debussy, Ravel, Musorgski, Prokofiev și alții, pe care nu avem ocazia să le auzim altfel. Reușita încercare făcută cu Orfeu de Gluck ar trebui să servească de exemplu și îndemn.

Proceedînd prin eliminare, s-ar putea deduce că măcar mu-

rica contemporană se bucură de o situație privilegiată. E drept că în ultimele stagioni am avut ocazia să auzim cîteva lucrări contemporane, totuși nu suficiente pentru ca să ne familiarizăm cu opera marilor creatori ai zilelor noastre. Repertoriul sovietic, ceva mai bine reprezentat, cuprinde doar cîteva lucrări importante de Sostakovic, Prokofiev, Kabalevski și Hacıaturian, prea puține pentru a demonstra multilateralitatea și complexitatea căilor de dezvoltare ale muzicii sovietice. Am vrea să ascultăm lucrări mai recente, să completăm cu nume noi lista compozitorilor sovietici audiați. Simfonia II de Hacıaturian este desigur foarte iubită de publicul mare, dar el va aprecia cu același entuziasm orice lucrare nouă valoroasă.

În ceea ce privește muzica contemporană din celelalte țări, ea este de asemenea deficitară oglîndită. Nume ca Stravinski, Bartók, Honegger, Hindemith, Britten, Milhaud, Malipiero, Janacek, Kodaly, Martinu, Suchon, Szymanowski etc. apar mult prea rar în programe.

Noua stagionă ne promite unele noutăți, nu însă în măsura în care am fi doriți-o. Concertul de deschidere a stagioni 1962-1963 a putut descuraja pe cei mai optimiști. Conform lăudabilei inițiative stabilite de la o vreme, el a avut loc în sala uzinelor Semănătoare în mijlocul muncitorilor. Programul, accesibil și drept, dar nu mai variat ca în trecut, a cuprins: Rapsodia I de George Enescu, Simfonia spaniolă pentru vioară și orchestră de Lalo și Simfonia a VII-a de Beethoven. La cîteva zile distanță, orchestra Radioteleviziunii a prezentat la clubul Gravița Bosie, un program de deschidere în care se putea găsi aceeași Rapsodie și aceeași Simfonia spaniolă. Este un exemplu edificator pentru fantezia și varietatea care predează la întocmirea auditoriului concertelor simfonice. Pentru ca astfel de situații să nu se mai repete, ar fi util ca la planificarea programelor să existe o colaborare, o consultare reciprocă între conducerea orchestrelor simfonice; o armonizare a repertoriilor lor ar fi cu siguranță în folosul instituțiilor respective și a publicului. Din împărțirea echilibrată a sarcinilor în așa fel încît programele să cuprindă o arie cît mai largă din zonele necuplurate încă, viața muzicală a Capitalei n-ar avea decît de cîștigat.

Desigur este imposibil ca toate lipsurile să fie lichidate într-o stagionă, dar urmînd cu mai multă consecvență țelul educativ al activității ei, concentrîndu-și atenția asupra aspectelor deficiente, Filarmonica ar putea răspunde tuturor doleanțelor iubitorilor de muzică, constituînd un exemplu pentru instituțiile similare din alte orașe și totodată o școală de realizări de înaltă ținută artistică.

Elena Zottoviceanu

TINERI ARTIȘTI PLASTICI GEORGE APOSTU PETRU COMARNESCU

Un atelier modest ca așezare și orînduire, cu zeci de pietre albe, dure, poroase, în care s-au înscris figuri umane, alături de trunchiuri de copac și panouri de nuc și scoruș — toate însulețele de frumusețe a artei. Nu lipsesc nici statule de gips, dar acestea s mai rare și ascunde îndărîtul masivelor blocuri de piatră umanizată. Abia le poți mișca printre atîlea fragmente ale carierelor și pădurilor. Niciun ungher gol, iar pe masă, între cărți și reviste, alte construcții de piatră, lemn, ipsos. Pereții sînt lăpășiți cu desene și reproduceri, cînd acestea nu fac loc iarăși vremenii plăci de piatră, metal, lemn, vremenii măști sau siluete. Această revărsare de imaginație umană și de materiale ale naturii își are, însă, o ordine proprie și poartă pecetea unui gînd unic, coerent, în vie desăvîrșire. Artistul a menținut în toată creația sa de pînă acum suflul vieții contemporane, chiar dacă metodele și procedeele diferă, conferind cîteodată unor viziuni mai atractive mesajul noului, iar altele căutînd forme cît mai noi pentru noul vremenii.

Aj avea tot dreptul să crezi că atelierul acesta — prin tot ce cuprinde — ar fi al unui artist vîrstnic. Pietrele cioplite direct, luturile modelate, lemnul crestăte își povestesc multe despre puterea creației, inspirată de viața și de materialele — ele însele figurînd viața — ale naturii. Atelierul și munca artistică, aprig concentrată, într-insul, aparțin însă unui artist tânăr, sculptorul George Apostu. Nu este singurul caz de artist laborios, care decî lucrează nu numai pentru comenzi și expoziții, ci din nevoie de formare lemeinică, de realizare de sine, pentru a corespunde cît mai mult cerințelor vremenii. Ultima dată cînd i-am vizitat atelierul, plecaseră destule lucrări mari în piatră și lemn pentru Expoziția de Stat și pentru concursul lăturului și, totuși, abia li se simțea lipsa. Forța de producție a artiștilor noștri de astăzi — maeștri sau mai tineri — este umitor de bogată și variată, deoarece și artiștii participă la avîntul general al construcției socialiste și și-au însușit o disciplină riguroasă și continuă.

La Apostu munca stăruitoare se îmbină cu mari exigențe artistice. Remarcabil este faptul că el lucrează în primul rînd în piatră și lemn, pe care le cioplește direct. Iar construirea de forme în asemenea materiale este mult mai dificilă decît modelajul în pămînt moale, în lut sau argilă, dar, uneori, rezultatele duc la o monumentalitate, pe care rar o obții prin modelarea lutului. În primăvara anului acesta, el a stat trei luni în vîrî de munte, la Măgura, pentru a scoate piatră din catiera de acolo și a ciopli pe loc. Blocurile acelea de piatră, care — ca în viziunea lui Aristoteles și în cădările de la Carrara ale lui Michelangelo, își cereau umanizarea prin forme cît mai semnificative, — au fost adevărate... pietre de încercare pentru tînărul artist. Cum au fost pentru atîția alți ciopliitori ai pietrei, de la meșterii din popor la Brancuși — dacă ne referim la lemn — la Geza Vida și Romulus Lăda.

Urmas ai unei bogate tradiții populare și „culte”, tînărul sculptor respectă caracteristicile și frumusețea materialelor oferite de natură și le cioplește, înțelegîndu-se cu ele și lăcîndu-le să primească amprente vechii contemporane. În blocuri de piatră, masive, grele Apostu a construit cu forme pline, rotunde, molatece — folosind uneori stilizarea obișnuită meșterilor din popor — figura unei Sudorite, a unei Textiliste, a unei Femei de pescar, precum și un grup statuar intitulat Hiroșima. Acest grup reprezintă trei mame cu copii în brațe și sculptorul și vede delințiv în grant. Este

TINĂRA ȚĂRANCA

Lucrare puternică, întruchipînd un protest împotriva înarmării nucleare. Capetele pline de expresivitate, ca acela numit Candoare, torsuri tîmbele și o maternitate, ingenios compus, fac parte din această serie de pietre cioplite direct, înscrinînd figuri și chipuri umane în blocuri lapidare, unde se accentuează masivitatea, robustețea, plîntătea formelor. Mai rar apar sveltețea sau elansarea, care, în schimb, se remarcă în sculpturile recent făcute în lemn, unele în formă de stilpi, altele în volume aproape plate, cu euristică și trăsături nu totdeauna simetrice, acestea mai vădit căldușile de arhitectură și aria populară. Reliefuli în piatră sau lemn, ca Plutași și Colectiviste, amintesc de sinteza și de stilizarea artei populare, unele rîmînd însă la forme prea arhaice, prea încătușate. Sînt printre acestea unele cu caracter doar experimental, peste care de sigur că artistul va trece curînd.

În atîr de interpretările folclorice — unele voit arhaizate și deci cu mesaj restrîns, altele ducînd, dimpotrivă, la monumentalitate expresive umane, într-un mod plin de autenticitate și semnificație, sculptorul a creat lucrări modelate mai concret — dar și acestea văzute în mare, adică în proporții și cu concentrare monumentală. Ne referim la expresivele lucrări statuare: Furnalist (prezentat anul acesta la Expoziția regională, la Bust de muncitor (prezentat la Expoziția Portretului) și la capetele de copii, dintre care cu unul, expus în cadrul Festivalului Tineretului de la Moscova, tînărul artist s-a făcut cunoscut.

George Apostu a început să se alime prin 1958, mai întîi cu portrele de interior, tîrcînd apoi la sculptura monumentală, cioplind direct, cîreia îi dedică principalele stăruințe. Anul acesta a început și cioplirea lemnului. S-a format relativ repede și cu mari eforturi, acest tînăr născut în 1934, în comuna Stănișești, regiunea Bacău, și care pînă în adolescență nu a văzut nicio sculptură monumentală. După terminarea școlii medii la Tecuci, el a intrat la Institutul de Arte Plastice N. Grigorescu, începînd ca ceramicist. După un an și jumătate de studii în atelierele de ceramică, el a reînceput școala, tînînd să se consacre sculpturii. A absolvit-o în 1959, manifestîndu-se stăruitor de atunci încoco.

Apostu este un artist interiorizat, concentrat, capabil de mari eforturi. Meditează, citește, vizează și își caută cu dirigenție și cumpătate drumul propriu. Pare mai greoi și mai vîrstnic decît este în realitate. Cînd îi cunoști mai bine, descoperi un gînditor, un celălean profund atînat realității revoluționare, un artist plin de gravitate și seriozitate, ceea ce însă nu-l privează de o subtilă imaginație și de simțul umorului. Imaginația lui este la fel de puternică și vie ca și munca lui aprigă cu pietrele și arborii, cu lutul și metalul.

Spre deosebire de alți artiști tineri, care se consacră mai multor arte — de pildă I. Nicodim — Apostu crede că trebuie să te devotezi din răspuneri unei singure arte. În convorbirile cu dînsul, ne-a impresionat judecătoarele părerilor sale despre maeștrii artei noastre din prezent și din trecut, despre artiștii din popor, despre profesorii săi — conștiința clară și precisă a ceea ce înseamnă înțelegere, a calităților dominante din creația lor. Judecări pline de autentică înțelegere și recunoștință — ceea ce nu este un fapt rarecvent la unii tineri, care socot că lumea începe cu ei. Această disponibilitate spirituală, constructiv orientată, este o cheazăsie pentru viitorul tînărului și îndrăznețului artist.

„In ulumul timp, pe Marte au fost descoperite tot mai multi stramoși!”

Vestea aceasta strabătu Universul cu rapiditatea sunetului cosmic accelerat de puternicele vibratoare din punctele de interferență. Ea luă

atât de senzațională, încât cei mai renumiți savanți din toate globurile începură muncă științifică pe seama creierelor electronice, ei înșiși deplasându-se la fața locului. Marte, pur și simplu, se suprapopula, ceea ce fusese până acum strict interzis de către Institutul demografic de coordonare intragalactică. Savantul marțian Bu descoperise o metodă de reanimare a cadavrelor aflate în sud-vestul planetei Marte, Centura a 4-a, pe meridianul de gheață — cum este denumit acest meridian pe care Marte își situează pulul frigului. Vădit lucru că și procesul de conservare a fost uluitor. E de ajuns o concentrare de raze vitale calculate de Bu, și omul, strămoșul acestor timpuri și al acestei vieți, își revine ca după un lung leșin.

Cu câteva zeci de ani în urmă, două dintre cadavrele reanimale au făcut senzație. Descoperirea aceluia om cu chele și iustă — Joseph — și a mea — pentru că eram împreună cu el — reporterul Popescu.

Imi amintesc perfect cum am ajuns pe Marte. Era în 1986... Statele Unite ale Americii anunșaseră plecarea în cosmos a unui prelat. (Ar trebui să vă explic ce înseamnă „prelat” și atâtea alte cuvinte. Sper însă că nu e nevoie să mai complice lucrurile, intrucât aparatele actuale de reanimare a noștrilor dispărute — vă vor deservi tot — semeni necunoscut din această eră). Cum spuneam, S.U.A. anunșaseră plecarea unui prelat în cosmos. Acest prelat afirmase că el nu crede o lotă din descrierile cosmonautilor sovietici din Marte și că zboară într-acolo pentru a se întâlni cu o ființă atotputernică, atotfăcătoare, care ar fi creat Universul și oamenii. Acest fel de ființă pe atunci era crezută stăpâna tuturor lucrurilor și ființelor. Prelatul spusese că are nevoie de un reporter, făcând apel la Uniunea internațională a ziariștilor, în acest scop. Cereuse cu insistență un om de talent, care să fie ateu și, dacă se poate, „din Răsărit”.

U.L.Z.-ul m-a însărcinat pe mine cu însoțirea prelatului la marea sa călătorie cosmică. A trebuit să accept această zbor. O făceam în numele adevărului. Toată lumea era incredincioasă că n-am să mă las influențat de nimic. Pe deasupra, cunoșteam foarte bine fenomenele cerești, cosmosul — mai efectuasem câteva călătorii pe cosmonavele sovietice — într-un cuvânt, avându-se în vedere călătoriile mele, curajul de care dădusem dovadă, am fost desemnat să iau parte la zborul prelatului, lansarea și ghidarea cosmonavei făcându-se de pe Pământ.

Am sălătuat Pământul de la bordul navei astrale cu două locuri, însoțit în călătoria cosmică. Totul fost minunat până când s-a întrerupt legătura radio. Pe atunci, oamenii se ațuau la primele lor zboruri cosmice, iar rachetele americane, rămase mult în urmă, se defectau foarte des. Până la defectarea instalației radio, transmiseseam necontenit rapoartele mele în care strecuram ironii la adresa pastorului. Nava noastră cosmică se îndrepta spre Marte, unde cosmonauții sovietici descoperiseră condiții pentru dezvoltarea unei prime civilizații astrale.

Astronava își continuă drumul. Trecusem de Lună și ne îndreptam veritabil spre Marte aflat la perigeu față de Pământ. Până în clipa amartizării, mi-aș dăduse aminte totul... Be-tin minte chiar și primii pași ai domnului părinte printre gheturile azele enorme. Pe urmă nu știu ce s-a întâmplat. Am adormit... am murit...

...și iată-mă azi în fața amintirilor din acești cîțiva zeci de ani petrecuți pe Marte, simțindu-mă dator să scriu — pentru nevoile documentare ale Institutului de studiere a vieții strămoșilor: „Istoria vieții și isprăvilor părintelui Joseph”. Ce păcat că nimeni n-o să mă înțeleagă așa cum m-ar fi înțeles oamenii în 1986! Acum, interesul științific pe care-l prezintă problema va șterge complet aspectul alit de hazul al lucrurilor. De iată-mă bătrîn și datoric mea e datoric. Sper că citind această carte, veți izbui în sfîrșit să-l înțelegeți pe părintele Joseph, a cărui viață vi s-a părut tot timpul o enigmă.

Primul capitol cosmic

În jurul părintelui Joseph s-au strîns o mulțime de savanți din diferite galaxii, în frunte cu marțianul Bu. Medic, inginer, arheolog, istoric vor să-l reducă în starea normală viații, așa cum m-au adus și pe mine cu câteva ore mai înainte. Mă aproprie de unul din oamenii aceștia înalți, curioși, și îi strig:

— Ce interes aveți să-l trezesc?

— Uriașul se scutură de parcă l-ar fi izbit un viscol pe pielea goală.

— Vorbește mai încet, că nu te-aud. Avem amplificatoare aplicate pe piele: nu știm că vorbim tot alit de tare ca și noi.

— Ce interes aveți să-l mai trezesc și pe el? repet eu în-trebarea în șoptit.

— Păi și așa e strămoșul nostru!

Mă uit la părintele și interes crescînd și cu ciudă, dar și amuzat de felul cum își realizează înțelegerea „cu lumea cealaltă”. Încă mai stăruie în el inerția specifică leșurilor. Dar a mișcat o mină și și-a deschis pleoapele. „Ce onoare pe el” — îmi zic, ghîndindu-mă la interesul științific pe care îl prezintă. „Să servească tocmă cine știe căror demonstrații materialiste!”

— De unde știți că și el e strămoșul vostru? îl întreb eu pe uriaș.

— Am aflat. Și tu ești strămoș de-al nostru. Savanții marțieni cu reușit să descrieaze mizgăliurile aflate în buzunarele tale.

— Cum adică, au izbutit? Ce mare lucru era de făcut?

— A fost destul de greu. Cu ajutorul aparatelor de reanimare a noștrilor dispărute, savanta Li de la Muzeul Cosmic aflat pe Lună a identificat mizgăliurile tale și ale părintelui Joseph, adică scrisul — o metodă rudimentară de consemnare — și a mai descoperit că în buzunarele părintelui Joseph era scrisul unui popor care se numea american sau englez — e greu de precizat. Fapt este că am aflat destule amănunte despre tine și despre părintele Joseph. Dar, aproape, ce înseamnă pe timpul vostru cuvîntul acesta?

Desen de BENEDICT GĂNESCU

mul nostru, se aruncă el înălăcimat în fața venusianului. Emoția îl copleșea.

Savanții galactici înceau în așteptarea altor reacții ale strămoșului lor. Părintele Joseph, însă, împietrise în poziția culcat.

— Asta se cheamă prosternare, îi șoptii eu savanțului de lângă mine.

— Ce e aia prosternare?

— Ei, un joc care-a dispărut de mult — zisei eu, dîndu-mi seama că n-am să-i pot explica.

— În clipa următoare, Bu se aproprie de prelat, zîcîndu-i:

— Rîdică-te, părinte. După cite știu, voi păminteni vechi aveți obiceiul de a răci, ceea ce se spune că era destul de dăunător.

Nu știu ce s-o fi petrecut în mîntea părintelui Joseph. Își ridică încet bărbia și nasul din iarină și îndrăzni să-l privească pe cel care-i vorbise. Își holbă ochii la Bu, zgîndindu-se într-una cu un copil. Și probabil că îl asemui pe Bu cu Petre — chelaru.

— Mărite chelar, — i se adresă el — n-aud trimbările leihonului. Ce fel de înverie din morții e aceasta? Apoi, confidențial, la urechea lui Bu:

— Păi înveria din morții e un eveniment mare, mărite Petre! Cum s-o faceți așa pe mulesle, unde s-a mai văzut? În apocalips scrie despre vremea de apoi că despre cea mai mare organizare festivă de care se vor bucura cei care au trăit cu Irca ființei atotputernice în suflet!

În clipa aceea, părintele Joseph mă zări pe mine și nu prea-i veni să-i creadă ochilor.

— Cum — strigă el — un păcătoș ca asta în împărăția ființei atotputernice?

Al treilea capitol cosmic

Mi-a trebuit multă vreme ca să-i conving pe prelat că nu ne aflăm în răi, ci că reînvierea noastră se datoră savanților galaxiei străvechi, pe care o cunoștea și el, din Flammarion. Norocul meu a fost că pe atunci, în Centura a 4-a, descoperirile de strămoși, care erau reduseși la viață, erau foarte frecvente. Cu fiecare vechi pămintean înviaț, prelatul se convingea tot mai mult că ne aflăm pe Marte și că într-adevăr, el nu era decît un înviaț din morți — treabă în care ființa atotputernică n-avea nici un amestec.

Într-o zi, mă luă de-o parte și îmi șopti:

— Popesule, tu ai observat că marțienii așa cu uitat complet de cel de sus?

— Ce le mai trebuie lor cel de sus? I-am răspuns eu. Nu-i vezi? Zboară prin aer cu ornitopterele lor mai bine decît arhanghelul Gavriil și au scunse de raze fotonice, de milioane de ori mai fastuoase decît tronul ființei atotputernice.

gul explozării, că mare va fi răsplata domnului pe lumea cealaltă. O să vedeți ce bine o s-o duceți acolo!.. Indurați, îndurați, căci suferința e marea voastră încercare lăsată de cel atotputernic!”

Al patrulea capitol cosmic

Creștinarea marțienilor? Iată cel mai greu lucru pentru un prelat, mai ales că abatele Joseph era foarte des chemat în cele mai perfecte laboratoare pentru a fi studiat. Dintre toți strămoșii, el era cel mai problematic pentru marțieni, aproape neverosimil. În fața acestui fenomen, unde era vorba de explicația unor abstracțiuni imposibile, aparatura de reanimare a noștrilor dispărute nu făcuse altceva decît să definească niște termeni inexplicabili, cu ajutorul altor termeni inexplicabili. Nimeni nu înțelesese nimic. De ce fel de „fericire dincolo” era vorba? Și ce era „fericirea”, nu cumva modul de a trăi al marțienilor? Și pe urmă, ce înțelegea prelatul prin „casă de evlavie”?

„Șujitorii ai ființei atotputernice”, „raii”, „iad” și prin cuvintele „ființa atotputernică”? Ca strămoș și ca oaspele însă, marțienii îl tratau cu foarte mult respect, făcîndu-i toate gîsturile alit cit îl puteau înțelege.

În primul rînd, bunul Joseph — unul din puținii vechi slujitori ai domnului, care credeau în viața de apoi — se gîndi că marțienii aveau nevoie de o „casă de evlavie”. Se stabilii într-un centru economic, cu gînd să creștineze înții acea așezare. Era convins că, pe urmă, învățătura evlaviei va străbate întreaga planetă și va cuceți, în ultimă instanță, tot cosmosul.

Devenise — ca să zicem așa — prieten cu Bu, deși acesta nu înțelegea mare lucru din ideile lui. Totuși, politicos, aproape că renunșase la activitatea științifică pentru a-i face strămoșului său pe plac.

— Am nevoie de o casă de evlavie — îi zise părintele Joseph într-o zi.

— Nu te supără, dar de unde să-ți aducem noi o casă de evlavie dacă nu știm nici cum arată?

— Nu e nimic. Eu am s-o desenez, iar voi o s-o construiți după desen — răspunse Joseph.

Joseph făcu desenul cu toate amănunțele de rigoare, în trei luni, iar casa de evlavie a fost gata într-o clipă. Părintele Joseph se arătă alit de multumit, încît marțienii nu mai puteau ei înșiși de bucurie. Cînd îl vedeau cum se foiește în satana lui mare și negră, cum dă țirocele construcției aceleia ciudate cu tunuri și cruci, se minunau. Nu înțelegeau ce vrea, dar dacă îi plăcea lui casa asta, n-aveau decît să-i mai facă vreo zecedouăzeci, Bu, chiar îl întrebă:

— Păi, ne e greu părinte. La noi toți oamenii sînt buni.

— Atunci, adu-mi vreo șaptezeci de orășeni și în special bătrîni, femei și copii. Vreau să încep să te explic cartea ființei atotputernice.

— Dar să ne ocupăm mai departe de Joseph. Pentru că, deși noi ne străduim să ne dăm toată contribuția în problema studiului somnului natural, el, în această privință, ne-a eclipsat pe toți ceilalți „strămoși”.

Folosindu-se de bunăvoința lui Bu, Joseph convocă prima adunare în casa de evlavie cu vreo șaptezeci-slupzeeci de locuitori ai marelui centru economic. Era foarte amuzant să vezi ornitopterele marțienilor garate în fața sfîntului iacăș, de parcă

ingerii — arhangheli și serafimi — își lăseseră acolo aripile.

— Ascultați, fraților marțieni, fiți și fiice ale lui Iehova, cred într-o ființă atotputernică, atotșutitoare... spune-a.

Slujba dură o oră încheiată, la început, marțienii îl ascultară cu o curiozitate ușor de explicat. Cu timpul însă, începură să dea semne de boboșă și să caște, fenomen necunoscut până atunci pentru ei.

— Deocamdată, alți — își încheie Joseph prelegerea despre noțiunile de bază ale doctrinei ființei atotputernice.

Toți „enoriașii” erau foarte fericiți. Căscatul era alit de plăcut, încît leșind din casa de evlavie, se apucară să-și miște maxilarele în fel și chip, doar vor retrăi senzația. Văzînd că nu izbutesc, se întoarseră în lăcașul evlaviei și cerură să îl se repele slujba. „Ce progres!” — jubila Joseph. „Nu degeaba spune-a episcopul despre mine că am talent!” Predică din nou cu același efect. Într-un tîrziu, soși și Bu, care avusese alte treburi urgente de rezolvat pînă atunci. Sîntia-se iradiat de incalzare, instalat în amvonul fastuoasei case de evlavie. Unul din enoriași se aplecă spre savant și-i șopti:

— Bu, am căscat!

Savanțul știa despre ce e vorba. (Ca medic, studiasse în-această problemă somnului natural, în cei patru sute de ani ai vieții sale. Acum observase la noi, la strămoși, că somnul actual provocat un căscat ciudat, care pare să fie foarte plăcut). Din clipa aceea, interesul său pentru slujbă nu mai alăbi. Cum nu fusese însă de la început, avu de regretat îndeajuns de mult; toți marțienii se porniră pe căscat și el nu. Părintele Joseph spusese:

— Cînd a venit el pe pămînt, oile Domnului erau ca o turmă rătăcită, plină de ciulinii păgînimului și ai credinței în zei. El a spus că ființa atotputernică e una singură și că a trăi pentru ea e tot ce poate fi mai bun pe pămînt. „Sînteiți săraci?” — i-a întrebă trimisul, pe pămînteni. „Da” — au răspuns aceștia. „Fericii cei săraci, că aceia vor moșteni împărăția cerurilor!” — a conștat cel ce venise să-i mințuiască. Și atunci, le-a spus parabola cu cele alcei plîmî.

Evident, marțienii nu înțelegeau nimic, dar cum Joseph le spusese că trebuie să fie foarte atenți la cuvintele lui, îl urmăreau plini de respect ideile și cite ceva parcă mai înțelegeau. De pildă, cuvintele: „trebuie să trăiți în sărăcie și cumpătare” îi făcură să rețină că trebuie să trăiască în sărăcie, dar ce era sărăcia nimeni n-ar fi putut spune. Savantul Bu, de neacă că nu căscase și el, se apucă să-l întreb pe Joseph ce e aceea sărăcie!

— Nepricosiților, i-ați uitat de tot pe strămoșii voștri, îi blagoslovi cuvîntul sa.

— Mărturisim că da. Sînt mil de ani de-atunci după calculele noastre, răspunseră marțienii, într-un glas.

Apoi, prelatul se apucă să le explice ciostolata veche pămintescă, cu oameni împărțiți în bogați și săraci, promîndu-le că le va da ei însuși un exemplu de ceea ce înseamnă să fii sărac. Își dădea însă seama că, în conjunctura actuală, a fi sărac înseamnă pur și simplu să refuzi belșugul care țiera la îndemînă, pe cînd alădată, sărăcia avea la bază faptul că nu se ajungea. Există în vremurile strămoșesti o societate care preconiza tocmă belșugul de acum, și Joseph își dăduse seama încă de atunci că acesta era embionul viitoare: necredințele totale în ființa atotputernică. Sigur că da, ce ar mai fi sărăcit oamenii de la cel de sus, cînd ar fi fost în stare să-și facă singuri totul, pînă și o viață de apoi paradisică?!

— Ia spune-mi, în tot universul, nu e nici un colțisor mai sărac? Adică, vreau să spun: unde omul s-a născut de mîncă și ce îmbrăcă, să fie batjocorit, rău la suflet, urit?

De vreme ce nici noțiunile nu le erau cunoscute, marțienii răspunseră că nu. Atunci, Joseph se apucă să le explice ce este sărăcia, treabă al dracului de grea pentru unii care face pionierat în privința aceasta. Începu apoi să pledeze pentru reinstaurarea sărăciei, aruncînd anume inversunute asupra păgînilor de marțieni care și-au permis să strice orînduirea lăsată de ființa atotputernică. Bietii marțieni începură să sfîrșie cu o pasune care niciodată nu li se mai întîmplase pentru că somnul artificial era lin. În evlaviosul lăcaș, „heruvimii” parcă murmurau în cor o osană pentru cel care izbutise să le reducă somnul natural. Insuși Bu ajunsesse să caște și, dornic de a experimenta somnul natural... pe proprii-piele, îi mai pusa prelatului câteva întrebări.

— Desenează-l, părinte, și ții-l facem alit ai clipi.

CONVERTIREA MARȚIENILOR

SATIRĂ ȘTIINȚIFICO-FANTASTICĂ

de ION ȚIRLEA

— Care?

— Părinte!

— Păi în cazul de față...

— Cum adică, aveți mai multe înțelesuri?

— Da, și, în cazul de față, înseamnă ceva care azi nu se mai poate explica. (În cele câteva ore de la reanimare, mă puseseam la punct cu o bună parte din studiul vieții marțienilor pe care și azi îl mai continui). „Abate”, „părinte”, „pop”, „călugăr”, „prelat” și o sumedenie de alte cuvinte însemnau în fond unul și același lucru — răspunse eu.

— Interesant — spuse uriașul, ghînditor, „Părinte”, după cite înțeleg, nu era o noțiune tocmă precisă.

— Pentru mine unul era, dar pentru alții... Cine ar fi putut preciza sensul exact al acestui cuvînt?

— Și ce înseamnă pentru tine?

— Un iluzionist.

— Stai puțin. Ce e aia „iluzionist”?

— Asta-i că nu pot să-ți explic. Ar trebui să știți cite ceva și despre ființa atotputernică, dar cred că n-ai auzit niciodată de ea.

— Mărturisesc că nu, îmi răspunse.

Ignoranța savanțului în materie de viață strămoșescă mă uluia. Oare cîți ani trecuseră de la amartizarea noastră în Centura a 4-a?

Al doilea capitol cosmic

În sfîrșit, strădăniile lui Bu fură înconunate de succes. Părintele Joseph se sculă în capul oaselor după ce îngurțase tot felul de poțiuni cosmice reconfortante.

Un venusian care ședea de-o parte pe un fotoliu de raze, suspendat în imponderabilitate, i se păru părintelui Joseph că seamăa leit cu ființa atotputernică și atotcuprinzătoare.

— Iualtule stăpîn al cerului și al pămîntului, mărite dom-

Apropo, mata te-ai așezat vreedată pe un asemenea scaun? Sau ai zburat cu un ornitopter?

— Ei, toate astea le-am făcut eu, că nu m-am lăsat pînă nu mi-au arătat toată planeta, dar tu nu-ți dai seama că, fără credință, toți sînti condamnați la iadul cel vesnic? Trăiesc în belșug, și bogăția e un viciu care aduce atitla rău societății!..

— Ia mai lasă-mă, Joseph! — îl desoppii eu, cu gînd să-i scoț din cap preocupările străvechi. Ai observat tu apucăturile urite ale bogățășilor de pe vremea noastră, aici?

— N-am observat, dar, în cartea veche a ființei atotputernice...

— Încă din 1986 ții-am spus că Biblia a fost scrisă de oameni care nu cunoșteau cosmosul! Pe timpul cînd a fost concepută și citi a mai avut o oarecare valabilitate cartea aceasta, bogăția era într-adevăr hideoasă! Ea aducea tot răul pe pămînt și mai ales iadul acela, care se numea sărăcie!..

— Totuși, trebuie să coordonez viața marțienilor după un ideal înalt. Domnul nu-mi va lăsa nepăsarea. Rolul nostru al înviașilor lui, este să-l slujim pînă la capăt. Adu-ți aminte de misiunile noștri plecați — cu ce sacrificii! — în Orient, în insulele depărtate, în Africa și Australia, printre canibali. Îmi dau seama că-mi va fi foarte greu să explic acestor marțieni învățătura ființei atotputernice, pentru că ei au alit înțelegere, dar cu cit misiunea mea va fi mai grea, cu alit răsplata dumnezeiască va fi mai mare.

Mi se părea alit de nefiresc că Joseph își mai debita bazacoțiile sale și după milenii de stare cadaverică, încît îmi venea să blestem faptul că gheturile din Centura 4-a ne conservaseră alit de bine. Mă temeam chiar să nu ne lăcă de rușine în fața marțienilor. Acum, îmi venea să-i vorbesc de adevăratul rol al misiionarilor care au dus cu ei popoarele împotriva „teoriei sărăciei umane... concepte dumnezeiești „Inopulate” teoriele sărăciei umane... concepte dumnezeiești despre asta? Nu mai există sărăcie. Ce părere are dumnezeu despre asta? Voi propovăduiați resemnarea și speranța în vremea de apoi. Nu-i nimic — le-ajii spus — îndurați aici ju-

Părintele se puse pe treabă. Iarăși desenatul dură mai mult decît construirea. Acum, părintelui îi trebuiau enoriași.

— Stringe-te pe cei mai buni dintre locuitorii acestui oraș — i se adresă el lui Bu.

— Păi, ne e greu părinte. La noi toți oamenii sînt buni.

— Atunci, adu-mi vreo șaptezeci de orășeni și în special bătrîni, femei și copii. Vreau să încep să te explic cartea ființei atotputernice.

Al cincilea capitol cosmic

Savanții tuturor galaxiilor studiau de multă vreme problema regășirii somnului natural, somn mult mai regenerativ decît cel artificial. Pierderea somnului natural se conșidera o pierdere destul de însemnată, și marțienii nu erau înviați și ai bă pierderi.

Nei, însă, aparțineam cîm anului pămintesc 2000, așa că, dormind normal, lăta acțiunea aparatelor marțienilor pentru adormit, stimînd un interes științific enorm în rîndurile medicilor cosmici. Spun drept că și noi ne străduim să le dăm tot conșcutul, în afară de Joseph, căruia îi umbia capul după ale lui.

Se bucura de un regim special, pentru că, pe el, tot ce nu era problemă de ordin divin nu-l interesa. Și noi, dacă am fi ceruți, am fi fost lăsați în pace, dar cum era să cerem una ca asta? Eram tratați alit de dur și le eram alit de dragi marțienilor, încît în unele momente, personal, izbuteam să simt în-înțelegerea milenară prin care omul ajunsesse ceea ce era acum.

Der să ne ocupăm mai departe de Joseph. Pentru că, deși noi ne străduim să ne dăm toată contribuția în problema studiului somnului natural, el, în această privință, ne-a eclipsat pe toți ceilalți „strămoși”.

Folosindu-se de bunăvoința lui Bu, Joseph convocă prima adunare în casa de evlavie cu vreo șaptezeci-slupzeeci de locuitori ai marelui centru economic. Era foarte amuzant să vezi ornitopterele marțienilor garate în fața sfîntului iacăș, de parcă

Al șaselea capitol cosmic

Din ziua aceea, recunoștința marțienilor pentru Joseph nu mai avea margini. Întrebare ce-și mai dorește.

— Să mă faceți păstorul vostru. O să recrutez dintre voi și câteva milioane de slujitori ai ființei atotputernice, le dau funcții și-i instruesc în Institutul teologic. Convertirea voastră la creștinism în felul acesta, va progresa rapid.

Marțienii fură de acord. În taină, numiră cuviosul institut, Institutul pentru rețezirea somnului natural, așa că tot mai mulți seminașii soșiră să învețe, de fapt, cum pot recăpăta somnul natural alit de înalt. În tot cosmosul se discuta aprins despre marele cucerire a marțienilor și se protelea răspîndirea, în viitor, a minunatelor somnifere, în toate galaxiile.

Der se întîmplă ca nici unul dintre seminașii să nu reziste pînă la capăt prelegerilor lui Joseph. Toți simțeau o alit de mare plăcere să stădie, încît cu toată conștința datoriei pe care o aveau nu puteau să nu guste măcar în treacă din poțiuena evlaviei.

— Leneșilor, îi afurise-a profesorul. Ei însă nu știu ce înseamnă „leneși”, așa că nu se simțeau jigniți și continuau să așoarmă cu o conștințiozitate rară.

Secretariatul general intergalactic holără să folosească, pentru învățarea înțelepciunii evlaviei, roboți. Genială idee! Nicolă, cînd Joseph n-ar fi putut avea colaboratori mai zelosi, Acestia, într-o lună, știau pe dinărași toată „cartea” ființei atotputernice și toate explicațiile lui Joseph. Într-o lună, zic, pentru că și posibilitățile de predare ale părintelui Joseph erau limitate. Altit, pentru ei, n-ar fi fost cine știe ce ispravă să învețe toată teologia într-o zi. E drept că era o învățătura mecanică, dar o reproducere alit de fidel, încît Joseph n-avea decît să-și admire patosul în el, ca-ntr-o oglîndă. Roboții se apucară să instruasă și ei alți roboți, așa că misiionarii evlaviei și somnului natural se înmulțeau vîzînd cu ochii.

— Tii, ce somn am tras, obișnuia marțienii să spună în loc de bună ziua. Robotul nostru e un adevărat specialist!

Vă spun drept, acum, după ce Joseph a plecat de-a binelea în lumea de dincolo, că eram puțin îngrijorat cînd își începeuse activitatea. De unde să știu eu că doctrina evlaviei poate avea și laturile ei bune?

PROBLEME ALE CONFLICTULUI

Ca cititor, urmăresc cu atenție discuțiile din presa de specialitate pe tema oglinzării în literatură a conflictelor reale, din viață. Deși aș prefera să citesc opere literare care să soluționeze în chip pozitiv disputele în jurul conflictului, ridic totuși următoarea obiecție: încercările de a prezenta în literatură aspectele etice ale conflictului dintre noi și vechi în mod izolat, rupt de condițiile sociale complexe care dau naștere noulor trăsături morale ale constructorilor socialismului, echivalează cu gestul de a întoarce spațiile vieții, realității.

...Mi amintesc o scenă, aparent fără semnificație deosebită. Un grup de pionieri vizita uzina în care lucrez. După ce au făcut cunoștință cu oamenii, după ce au parcurs ciclul tehnologic de construcție a combinatelor, pionierii au fost întrebați: „Ce v-a plăcut mai mult?” Răspunsurile au avut un caracter diferit, potrivit preocupărilor, experienței și temperamentului fiecăruia.

De regulă ele se grupau în jurul precizării, îndemnării unor muncitori și „destepăciment” unor mașini. Un răspuns însă a răsunat aparte în corul vocilor copilărești: — Am văzut un uceanic, care, din greșeală, în loc să nimerescă fierul cu ciocanul și-a lovit degetul. L-a durut de i-au dat lacrimile...

Pionierii nu și-a dus ideea până la capăt fiind întrerupți de instructori. — Ei, lasă doar nu asta te-a impresionat cel mai mult. Când aici sint atâția muncitori fruntași și mașinile...

Cred că instructorii de pionieri s-a situat aproximativ pe poziția unor literari care refuză să vadă frumosul în chip dialectic, preferând să consemneze descriptiv efectul fără înțelegerea cauzelor, să acorde atenție exclusiv formei de manifestare a NOULUI, fără să dezvolte procesul de apariție, de dezvoltare a acestuia. Să explic. Nimeni nu poate contesta frumusețea muncii unui forjor care transformă cu măiestrie o bucată de metal într-o piesă cu o geometrie dificilă. Dar forjorul în cauză a ajuns la îndemnarea de azi, la maturizarea sa profesională și nu numai profesională, trecând obligatoriu prin stadiul uceanicului care își mai lovește uneori degetul și lacrimizează. Vorbind la figurat, nu

mite să abordez unele aspecte ale conflictelor reale exclusiv în condițiile concrete ale uzinei. Precizez că nu pledez pentru îngustarea tematicii, pentru revenirea la schița sau romanul „industrial” în sensul negativ al cuvintului (producție „literară” în care viața spirituală a muncitorului s-a fie înlocuită cu descrierea unor procese tehnologice care, oricum, pot fi mai bine prezentate într-o carte tehnică). Chiar dacă în cele ce urmează își va pune amprenta o anumită „deformație profesională”, esențial mi se pare faptul că, indiferent de mediul în care scriitorul își plasează eroii, nu poate, fără riscul eșecului, să ridice un zid între etic și social, între efectele morale ale unor cauze sociale. În mod concret, referindu-ne în cazul de față la viața clasei muncitoare, ar fi absurd ca cineva să încerce să descopere elementele luptei dintre nou și vechi în domeniul etic, făcând

abstracte de sfera esențială de manifestare a personalității muncitorului și anume activitatea productivă.

...Întind poate legătura dintre gazetărie și beletristică (sau, cine știe, dorind poate să simplifice operația de „documentare” unei scrieri care vin în întreprinderea noastră se opresc obligatoriu la o hală: a gazeta de uzină.

...Vreau să fac portretul unui muncitor interesant — mi s-a adresat un tovarăș scriitor-osepste. Desigur, aș fi putut să-i replic tovarășului că totii oamenii sint interesați în felul lor, dar am renunțat în fața demonstrației de elocință a interlocutorului.

... Prin interesant înțeleg un om care are o viață spirituală bogată... Bun. Conform legilor ospitalității l-am condus pe oaspete la locul de muncă al unui fruntaș în întrecere. Reproduc, cu unele prescurtări, schimbul de replici.

Scriitorul: Despre inovatii am mai scris. Știu că muncitorul de azi are preocupări mult mai largi. Nu intenționez să scriu un reportaj de producție. Altfel, vreau să scriu despre ceea ce gîndesci tu... Ceva care, înțelegi, să nu se refere la mașini, ci la oamenii... Înțelegi, nu? Muncitorul: ?

Scriitorul: (cu multă răbdare, pedagogic) Să fii mai explicit. Muncitorul de azi are preocupări spirituale bogate. De pildă, ce te preocupă pe de-a în momentul de față? Muncitorul: Uite, ne aflăm în ziua de 10 și plîm acum n-am primit de la turnătorie piesele. Iar o să avem „asalt” la sfîrșitul lunii. Mă gîndesc cum să scăpăm de pacostea asta...

Scriitorul: Iar producție... Nu-mi înțelegi. Data, acasă, nu discuți doar cu nevasta că turnătorii nu v-a trimis piesele...

Muncitorul: Poate așa, direct, nu discut. Dar mă întreabă: de ce ești supărat? Ce să-i răspund? Li povestesc și despre turnătorie. Aici

este vorba și de salariul meu (pantru zilele cînd aștept piesele, nimeni plătește nimeni) dar și de faptul că din pricina „asaltului” se cam strică mașinile. Apoi, sint prezentele secției sindicale. Oamenii mă iau în răspăr: ce dracu faci tu ca prezidențe că tot vorbim despre ritmicitate și treaba nu se îndreaptă?

Scriitorul: Vezi, astea nu sint subiectele cele mai indicate pentru literatură. Cele mai bune opere literare, citesti nu? (muncitorul răspunde afirmativ) Nu s-au scris pe tema ritmicității sau „asaltului” în producție.

Muncitorul: Nu știu ce vrei să afle de la mine. Proacă vro să inventez acum ceva „special”. Mă înțeleg cu nevasta, o iubesc, nu calc în strachini, cum se spune, n-am intentat cerea de divorț...

Scriitorul: Ei, și d-ta, acum... Muncitorul: Și apoi să vî mai spun ceva. Îi citeșc, de pildă, pe Balzac. Mare scriitor! Dar despre ce vorbea el? Despre cămătări și polite, despre bancheri și falimente, despre afaceriști și speculanți la bursă. Asta, era „producția” persoanelor lui Balzac, producția noastră, după cum știți, este alta. Eu nu vorbesc despre polite, dar nu pot să nu amintesc despre SDV-uri și bolțuri, despre stringuri și planșabe, despre ritmicitate și lucru în „asalt”. Dacă gresesc, spuneți-mi. Nu mă pricep la literatură...

Scriitorul nu s-a dat bătut. Cum discuția se prelungea, am plecat la treburile mele. Peste cîteva ore, oaspetele a revenit în camera redacției.

— Ca să vezi, domnule, ce smecher (smecherul era muncitorul). Mi-a tot vorbit despre bolțuri sau alea, cum se numesc, planșabe... — Planșabe — îi suflu eu.

— Da, planșabe, ca plîm la urmă să aflu un lucru foarte interesant. Știi tu ce se ocupă în timpul liber? Creașe scarii, șterșici, pombebi... — N-am putut să nu învidiez perseverența și precizia oaspetelui nostru care plîm la urmă — vorba sa — tot a descoperit elementul esențial al universului spiritual al muncitorului în cauză și îl va putea astfel „umaniza” în viitorul reportaj.

A căuta conflicte puternice cu implicatiile și complicațiile lor în sfera conștiinței celor ce muncesc în alara procesului de muncă este o operație, după părerea mea, zadarnică.

Nu vreau să fii crezut pe cuvînt. Voi aduce dovezile pe baza experienței pe care a acumulat-o gazeta noastră de uzină, oglinzind și participînd la rezolvarea unor conflicte reale.

Lupta pentru realizarea ritmicității producției a antrenat în acest an efectiv majoritatea forțelor uzinei, constituind axul vieții ei economice, politice, culturale-educative. De ce i s-a acordat o asemenea importanță? Lucrul „în asalt” era urmări deosebit de negative asupra tuturor laturilor producției: se realizează în perioada „asaltului” produse de calitate inferioară, se uzează anormal utilajele, se intensifică eforturile fizice etc.

În această luptă s-au înfruntat — așa cum a rezultat și plîm acum — poziții diferite; o bună parte (am spune partea principală) a pro-

teupărilor oamenilor a fost consacrată găsirii căilor pentru îmbunătățirea tehnică și organizatorică a producției. Dacă vîrem să vorbim despre VIAȚĂ în condițiile prezentării literare a muncitorului nu putem deci ocoli și o astfel de temă.

Este, practic, imposibil să enumerăm, fie chiar sumar, toate conflictele dintre nou și vechi care s-au produs într-un colectiv format din mii de oameni, într-o perioadă relativ îndelungată. Aș mai vrea să subliniez însă prin cîteva exemple, diversitatea conflictelor care au avut totuși ca izvor sau cadru lupta pentru ritmicitatea producției.

1. La criticile ce li se aduceau în legătură cu lipsa de ritmicitate a producției, directorul tehnic al uzinei și inginerul șef invocau, de obicei, „cauze obiective”, încercînd chiar să teoretizeze necesitatea lucrului în asalt. Teoria consta, în esență, în următoarele: oamenii nu

pot demonstra măsura capacităților lor decît în condițiile Recupărînd într-o săptămîină ceea ce n-au făcut în alte trei, oamenii sint puși într-o stare de „luptă”, gîndirea le este stimulată, entuziasmul se transformă într-o pirghie principală a sportului producției. „Chiar noi, conducătorii, ne simțim în deplinătatea forțelor noastre atunci cînd trebuie

oțelului „din ochi”, care-și vedeau astfel submințată „supremația”. În cazul folosirii dispozitivelor se realiza o atenuare a diferenței de productivitate realizate de muncitorii tineri și cei în vîrstă. Muncitorii mai în vîrstă, dorind cu orice preț să se „remarcă”, au creat o brigadă de inovatori. (Au acceptat chiar, cu inima strînsă la început, ca responsabilii brigăzii să fie C. L. — eliberat recent din închisoare pentru furt — deoarece acesta era foarte priceput în realizarea de inovatii. Procesul reducător în colectiv a lui C. L. este el însuși foarte interesant, dar nu am acum posibilitatea să-l prezint). Tinerii, la rîndul lor, au creat o altă brigadă de inovatori. Rezultatul obiectiv al întrecerii dintre cele două brigăzi a constat în largă răspîndire a dispozitivelor în ateliere, în reducerea volumului muncii manuale. Cînd au constat acestea, muncitorii mai în vîrstă, acum antrenai activ în promovarea progresului tehnic, au făcut haz de necaz, de navitate lor inițiată. Azi cele două brigăzi s-au contopit.

B. Subliniam că una din cauzele lipsei de ritmicitate rezultă din nefolosirea integrală a timpului de lucru. În deosebi, a doua zi după primirea salariului, unii își făcuseră un obicei din a lăsa la muncă. Motivul era clar: luau banii și chefului. A doua zi, firește, numai de muncă nu erau buni. S-a calculat că orele lipsă adunate la scara întregii întreprinderi echivalau pe

să adoptăm operativ soluții îndrăznețe; creștem sub raport tehnic și organizatoric literalmente de la o zi la alta”. Ingerul șef, — autorul tezei de mai sus — în urmă cu 12 ani muncitor, mai păstra nealterate imaginiile anilor 1944 — 1947, cînd starea „de luptă” reprezenta, într-adevăr, climatul în care se căleau oamenii și se consolidau trăsăturile noi constituente. Așadar, una din cauzele lucrului în asalt izvora din viziunea subiectivă a unui conducător

tehnic care nu reușise să sezeze deosebirile calitative dintre o etapă și alta și să acționeze în consecință. Ar fi prea simplu și chiar eronat să numim această conservatorism. Este vorba de contradicțiile în concepția unui om care, în mod esențial, prin ideologia sa, prin datele principale ale biografiei sale, nu putea să se situeze pe o poziție retrogradă și totuși... Aici, mi se pare, se conturează un conflict etic cu rezonanțe în sferă variată ale conștiinței.

2. Lucrul în asalt era provocat și de nefolosirea rațională a capacităților de producție. Pe de parte, dată fiind lipsa de experiență (două

treimi dintre muncitorii uzinei sint tineri), tehnica nouă nu era utilizată la randamentul preconizat, iar, pe de altă parte, timpul productiv de muncă era irosit în proporții de 8 — 12 la sută. Iată alte premise ale unor conflicte între nou și vechi.

a. În condițiile tehnicii moderne este absolut necesară înlocuirea forței motrice musculare cu dispozitive. Introducerea dispozitivelor la atelierul forță a întîmplat rezistență din partea muncitorilor mai în vîrstă, virtușii în modelarea

DESPRE CONFLICT ȘI DESPRE „ÎNCĂRCAREA PREȚULUI DE COST”

lună cu timpul necesar fabricării a 10 combine. Dar, „obiceiul” despre care vorbeam avea implicații mai largi. De teamă ca soții lor să nu prăpădească o parte din salariu pe băutura, unele neveste se postau la poarta uzinei, în fiecare zi de salariu.

Chefii nu mai puteau scăpa. Unii încercau să aducă manevre tactice, doar doar să înșele vigilența soțiilor. Așadar, un fenomen negativ al producției avea implicații și în viața familială. Rezolvarea conflictului dintre masa principală de muncitori (caracterizată prin simțul înalt al disciplinei) și categoria chefilor nu s-a produs lesne, ci în urma unor importante acțiuni. Așa, de exemplu, soțiile unora au fost invitate să poartă în fața colectivului de muncă isprăvile „vesellor” lor soți. Bineînțeles că „eroii” nu s-au simțit prea bine. În alte cazuri s-a mizat pe încredere. Unii și-au luat angajamentul că se vor duce cu banii direct acasă, dacă soțiile nu-i vor mai aștepta la poartă, să-i „tacă de ris”. Comitetul sindicatului a vorbit cu soțiile în cauză și schimbarea în bine, într-adevăr, a survenit.

Deschizînd o paranteză, aș vrea să povestesc un caz lateral, legat de zilele de salariu. În afară de soții, la poartă așteptau în acele zile și unii care încercau să vindă fel de fel de făcături, printre care tablouri de un gust indolent. Nu s-a recurs la o măsură administrativă. La club s-a deschis o expoziție cu lucrări vartoase de artă plastică, s-au ținut conferințe în legătură cu frumosul autentic și numărul cumpărătorilor de tablouri vulgare, antiartistice s-a

scăzut.

O experiență nouă care a avut urmări pozitive asupra perfecționării muncii ambelor colective. Pe plan spiritual s-a realizat în acest proces și o apropiere între oameni, întărirea spiritului colectivității. S-a născut și o „idilă” între doi dintre membrii celor două brigăzi, o idilă care s-a soldat cu o sunță organizată de 27 de „nași”.

Să ne oprim deocamdată aici cu exemple. Nu știu care este valoarea literară a faptelor prezentate mai sus, în ce măsură ele pot constitui un material bun pentru creația literară, un aspect însă este cert: mișcările sulețiste ale omului muncitor nu pot fi rupte artificial de munca propriu-zisă, elementele noii conștiințe apar și se dezvoltă pe terenul luptei al activităților productive concrete.

Pornind de la fapte asemănătoare celor prezentate mai sus, este imposibil ca scriitorul să nu găsească caute în mod normal nu dovedeste prea multe: în ce măsură condițiile sociale influențează, determină acțiunile, universul spiritual al omului muncitor. Repet: în cele de mai sus nu mi-am propus decît să demonstrez corelația dintre social și etic în condițiile uzinei noastre. Faptele prezentate nu pot, firește, spune totul despre muncitorii zilelor noastre, despre întreg universul lor spiritual.

Din cîte cunosc, nemulțumirea unor tovarășii din uzina față de unele producții literare care înfățișează viața clasei muncitoare provine tocmai de acolo că și nu recunoșc în paginile acestor producții, nu găsesc răspunsuri la problemele care-i frământă.

Pentru că tot am pornit pe linia fostilor exemplori, iată încă unul, nu din viață, ci dintr-o producție literară. Este vorba de un fragment de roman consacrat clasei muncitoare, apărut în „Gazeta literară” sub semnătura lui Teodor Mazilu. Autorul precizează într-o notă care însoțește fragmentul: „Deși din pitorescul artificial și descriptivismul ca să zic așa „clăpăug” prezenta muncitorului în literatură capătă o importanță etică și filozofică”.

Deși citindu-l desăvîrșit între etică și filozofie nu dovedește prea multă claritate teoretică (ceea ce impune de la început unele rezerve), împreună cu unii tovarășii din colectivul redacțional al gazetei de uzină (în majoritatea muncitori) ne-am aplecat cu interes asupra fragmentului de roman. Ce am putut citi? Doi tineri (care în înțimitate vorbesc astfel: „fără critică nu există progres...”, „critica te ajută în muncă” etc.), intră în conflict. Motivul? Unu dintre ei lipsește nemotivat de la lucru în fiecare luni. Este, bineînțeles, scuturat de brigadă. Se supără. Ghiciri pe cine? Pe prietenul lui. De ce? Pentru că și el l-a criticat? Nu, dacă vî închipuiri o asemenea rezolvare „schematică”, comiteți o gravă eroare. Se supără pe prietenul lui pentru că... nu l-a criticat. Această reacție neobișnuită la odată om obișnuit nu este explicată în nici un fel. Dacă cititorul încearcă să mijloace proprii să priceapă ceva și parcurge în continuare fragmentul se încoură fără îndoială. Cum se comportă în alte împrejurări tînarul care se face vinovat de acte de indisciplină? El își îndeamnă cu seriozi-

Ajunsesse, în acest complex de împrejurări să fie doar un simplu „executant”, fără inițiativă. Criticile la adresa sa continuau. Se puneau chiar problema înlocuirii lui. Comitetul de partid n-a împărțit însă un asemenea punct de vedere și a analizat mai adînc cazul lui C. S.

Ajutat să coboare „pe pămînt”, să-și pună în practică unele idei valoroase (organizarea liniilor tehnologice pe familii de piese cu specific înrudit, reducerea timpilor auxiliari la prelucrările mecanice etc.), C. S., după propria lui expresie, a „renăscut” (a spus-o la recenta conferință a organizației de partid a uzinei). Să nu luăm drept o glumă faptul că C. S. se întolege acum mai bine și cu nevasta. Nu-mi mai fulgeră și tună totul ca înainte, cînd treburile îi mergeau pe dos.

5. O brigadă de la atelierul subansamblaj nu putea lucra ritmic datorită faptului că o altă brigadă (din atelierul preparat) nu livra piesele la timp. A izbucnit un conflict destul de ascuțit (certuri, folosirea insectivelor). Cei de la preparat au spus: „Venii voi în locul nostru, să vedem ce școală veți face”. S-au cerut aprobările respective și cele două brigăzi și-au inversat rolurile. O experiență nouă care a avut urmări pozitive asupra perfecționării muncii ambelor colective. Pe plan spiritual s-a realizat în acest proces și o apropiere între oameni, întărirea spiritului colectivității. S-a născut și o „idilă” între doi dintre membrii celor două brigăzi, o idilă care s-a soldat cu o sunță organizată de 27 de „nași”.

Să ne oprim deocamdată aici cu exemple. Nu știu care este valoarea literară a faptelor prezentate mai sus, în ce măsură ele pot constitui un material bun pentru creația literară, un aspect însă este cert: mișcările sulețiste ale omului muncitor nu pot fi rupte artificial de munca propriu-zisă, elementele noii conștiințe apar și se dezvoltă pe terenul luptei al activităților productive concrete.

Pornind de la fapte asemănătoare celor prezentate mai sus, este imposibil ca scriitorul să nu găsească caute în mod normal nu dovedeste prea multe: în ce măsură condițiile sociale influențează, determină acțiunile, universul spiritual al omului muncitor. Repet: în cele de mai sus nu mi-am propus decît să demonstrez corelația dintre social și etic în condițiile uzinei noastre. Faptele prezentate nu pot, firește, spune totul despre muncitorii zilelor noastre, despre întreg universul lor spiritual.

Din cîte cunosc, nemulțumirea unor tovarășii din uzina față de unele producții literare care înfățișează viața clasei muncitoare provine tocmai de acolo că și nu recunoșc în paginile acestor producții, nu găsesc răspunsuri la problemele care-i frământă.

Pentru că tot am pornit pe linia fostilor exemplori, iată încă unul, nu din viață, ci dintr-o producție literară. Este vorba de un fragment de roman consacrat clasei muncitoare, apărut în „Gazeta literară” sub semnătura lui Teodor Mazilu. Autorul precizează într-o notă care însoțește fragmentul: „Deși din pitorescul artificial și descriptivismul ca să zic așa „clăpăug” prezenta muncitorului în literatură capătă o importanță etică și filozofică”.

Deși citindu-l desăvîrșit între etică și filozofie nu dovedește prea multă claritate teoretică (ceea ce impune de la început unele rezerve), împreună cu unii tovarășii din colectivul redacțional al gazetei de uzină (în majoritatea muncitori) ne-am aplecat cu interes asupra fragmentului de roman. Ce am putut citi? Doi tineri (care în înțimitate vorbesc astfel: „fără critică nu există progres...”, „critica te ajută în muncă” etc.), intră în conflict. Motivul? Unu dintre ei lipsește nemotivat de la lucru în fiecare luni. Este, bineînțeles, scuturat de brigadă. Se supără. Ghiciri pe cine? Pe prietenul lui. De ce? Pentru că și el l-a criticat? Nu, dacă vî închipuiri o asemenea rezolvare „schematică”, comiteți o gravă eroare. Se supără pe prietenul lui pentru că... nu l-a criticat. Această reacție neobișnuită la odată om obișnuit nu este explicată în nici un fel. Dacă cititorul încearcă să mijloace proprii să priceapă ceva și parcurge în continuare fragmentul se încoură fără îndoială. Cum se comportă în alte împrejurări tînarul care se face vinovat de acte de indisciplină? El își îndeamnă cu seriozi-

te prietenul lui pentru că... nu l-a criticat. Această reacție neobișnuită la odată om obișnuit nu este explicată în nici un fel. Dacă cititorul încearcă să mijloace proprii să priceapă ceva și parcurge în continuare fragmentul se încoură fără îndoială. Cum se comportă în alte împrejurări tînarul care se face vinovat de acte de indisciplină? El își îndeamnă cu seriozi-

Noi ipostaze și noi justificări ale idilismului

Discuția despre conflict a cuprins întreaga presă literară, dar cum s-a mai remarcat, destul de rar părăsirea emise de participanți au avut un caracter mai ascuțit, mai pregnant. Toată lumea este de acord că e necesar ca literatura actuală, spre a avea o reală forță de iradiazare asupra contemporanilor, să înfățișeze, în dialectica lor complexă, conflicte specifice realității zilelor noastre: conflicte puternice, încercate de semni-ficanții social-filozofice înalte, în care să fie angajate efective destine individuale reprezentative pentru lupta între nou și vechi. În plan teoretic un asemenea acord este binevenit, dar el trebuie să constituie doar punctul de pornire al unei dezbatere eficiente, la „obiect”, care să supună unei analize pătrunzătoare fenomenul literar curent. Precizările de ordin general, excesul de subtilitate la nivelul abstracțiilor nu pot duce decît la blînde divergențe cu privire la o nuanță sau la alta și la transformarea discuției într-o doctorală ceartă de cuvinte (constatîndu-se, pînă la urmă, că în esență toată lumea dorea același lucru...). E destul de plăcut de constatat, apoi, că atunci cînd se trece la exemplificări, sint examinate cu avertizate, pe un ton drastic, mai cu seamă opere ale unor debutanți, din alea căror singurici sau năvălitiți se extrag lecții cu valoare generalizatoare pentru întreaga noastră literatură. Fără a-mi propune să dezbate în acest articol numeroase probleme ridicate de discuția despre conflict (și care nu-i lipsită și de aspecte pozitive), aș vrea să mă opresc asupra cîtorva confuzii în măsură să explice parțial acele decalaje existente încă între conflictele din viață și cele reflectate literar. Este vorba de felul cum, uneori, au fost combătute (de fapt numai aparent combătute) în fond justificate prin tot soiul de argumente oftoșne tendințele idilice în proza și dramaturgia noastră.

Am încercat să arăt și cu alt prilej că stadiul actual de dezvoltare a lite. atîrîr realist-socialiste la noi face

dificile manifestările „brute”, nediferențiate, ale idilismului. Vom asista la o infiltrație idilică în proză și în dramaturgie mai „subtilă”, mascată cu dexteritate prin folosirea unor mijloace literare cîteodată foarte evoluate. Ceea ce demonstrează că idilismul unor conflicte tratate de scriitori nu se poate explica, așa cum sugera cineva, prin unele carente de „măiestrie”, ci printr-o optică greșită, asupra reflectării artistice a luptei între vechi și nou. Problema ilustrativismului a fost atînsă în discuțiile despre conflict și — acesta e unul din aspectele pozitive menționate — concluziile elucidate. Dacă pe planul social larg, contradicțiile faței de deasfîrșire a construcției socialiste nu au un caracter antagonic (caci nu mai există clase antagonice), în relațiile dintre indivizi lupta între vechi și nou poate lua, adeseori, formele unei opoziții dramatice, plină de dinamism. Rezistența vechiului, care se metamorfozează și uneori ajunge chiar să mimeze noul pentru a induce în eroare, este îndrîjită, și spre a triumfa, noul trebuie să-și angajeze în luptă toate resursele. Dacă termenul final al ciocnirii este inevitabilă victorie a noului, aceasta nu înseamnă că avem de-a face cu un proces liniar și univoc, prezisibil — la nivelul conștiințelor individuale care se înfruntă — în toate etapele lui. Măsuina scriitorului constă tocmai în detectarea fațetelor inedite, a momentelor complicate și ascuțite ale luptei, pentru a înfățișa, în toată gravia et frumusețea, victoria noului. Ilustrativismul (care este una din ipostazele, în literatură, ale inguștimii dogmatice) procedează de la o translație mecanică a caracterului contradicțiilor din ansamblul societății în zona individualului, încalcînd dialectica reală a generalului și particularului. Se reactualizează astfel (cum atrăgea atenția și Al. Opres, în articolul din numărul trecut al „Lucrărilor”) teoria greșită a tipicului ca medie statistică. Fapt este că idilismul tinde adesea să se legitimeze dintr-o concepție estetică de felul ilustrativismului.

După cum idilismul începe a se manifesta în forme mai ascunse, tot așa pleoara în favoarea lui nu va fi deschisă, directă. Nici un scriitor sau critic nu va susține că poleirea idilică a realității e un lucru bun, care trebuie salutat și încurajat. Dimpotrivă, cuvîntul „idilism” îi va provoca o sfîmț indignare, o veritabilă ieșire polemică. Problema este de a recunoaște, cu instrumente critice diferențiate, ipostazele mai noi ale idilicului și de a arăta în ce măsură simplifică ele, sau atenuează, sau, uneori, chiar deformă conflictele din realitate. Nu combatem o simplă greșălire, ci efectele practice ale unor prejudecăți care trebuie înlăturate. Ce forme a luat justificarea critică a idilismului? (Aici a jucat un rol, de loc neglijabil, și spiritul apologetic), în locul unor enumerări de generalități, aș prefera să trec la analizarea unor exemple.

Începînd din vîră trecut, în „Gazeta literară” s-a desfășurat o dezbateră în jurul conflictului dramatic, la care au participat mai cu seamă critici dramatice. Supunînd unui examen fără menajamente, dar judicios, o serie de piese de teatru, ei au desprins concluzii utile pentru îndrumarea creației dramatice (au fost convingător criticate unele tendințe idilicizante, în articolele semnate de D. Solomon, V. Riponeanu, Călin Căliman etc.). În acest context a apărut distonant articolul „Există un conflict tipic?” al lui Al. I. Ștefănescu (G. L., 28/1962), replică polemică dată în special lui D. Solomon și în genere „mai tuturor criticilor dramatici” care n-ar fi înțeles (opacitate? rea voință?) piesa

„Camera fierbinte”. Argumentele teoretice ale autorului ilustrează acele prejudecăți care se manifestă încă în abordarea problemei conflictului. Din sărăcit: „Dumitru Solomon crede de pildă că „forța conflictului actual e determinată de împotrivirea îndrîjită, nu o dată violentă, a ceea ce este vechi în conștiința omului”. Fără a fi falsă, această afirmație este însă oarecum unilaterală, ea părănd a neglija rolul ofensiv al noului în formația conștiinței socialiste”. Și, după ce subliniază că, în lupta dintre nou și vechi, noul reprezintă factorul moral (ceea ce e just), Al. I. Ștefănescu conchide: „O formulare cum este cea citată, mi se pare a fi un răsunet învîrtat al acelei categorii de opere literare din primul deceniu de după Eliberare în care autorii lor se descurau mai bine cu europireea vechiului, în timp ce, deseori, nu reușeau să fie suficient de convingători, atunci cînd se străduiau să infățișeze forțele noului”. Iată ce intenții și se atribuie lui D. Solomon, care, în paragraful din care Al. I. Ștefănescu citează doar o jumătate de frază, afirma că lupta dintre vechi și nou nu e o simplă înfruntare formală. În continuare, Al. I. Ștefănescu se străduiește să demonstreze că deficiențele unor piese, care soluționează convențional, idilic, conflictele dramatice, nu ar proveni dintr-o „optică greșită”, ci dintr-o anumită lipsă de măiestrie, (deși e împede că în astfel de cazuri e vorba de o „optică greșită”, fiind de ilustrativism). Nu peste mult timp de la publicarea acestui articol, același Al. I. Ștefănescu („A fi sau a nu fi idilic”, G. L. 36/1962), se arăta revoltat de faptul că un critic pentru evidentul lor idilism, două schițe de Radu Cosașu, din volumul care în ansamblu mi-a plăcut cel mai mult, „Noaptea tovarășilor mei”. Analizînd cu o griji afectuoasă și toidată didactică acele bucați cu un conflict diluat, scriitorul căuta să dovedească profunzimea viziunii lui Radu Cosașu etc., etc.

Pe Eugen Luca („Profunzimea și spectaculozitate”, G. L., 44/1962), îl supără faptul că discuțiile despre conflict nu ar avea un nivel teoretic mai înalt, că în loc să generalizeze, prea mulți critici analizează din punct de vedere al conflictului, fenomenul literar concret (deși, după cum am încercat să arăt la începutul acestui articol, tocmai în excesul de teorii și în insuficiența abordare curajoasă analitică a faptelor literare constau deficiențele de pînă acum ale dezbaterii). Și, după această introducere, E. Luca emite o „teorie”: în perioada de construcție socialistă în care există încă, pe plan social, contradicții antagonice de clasă, conflictele literare au un „caracter spectaculos”, după lichidarea claselor antagonice, literatura nu mai are de infățișat decît conflicte etice, care se definesc prin „profunzimea” lor. Diferențierea stabilită în mare arbitrar, pentru că nu vîd de ce un conflict de clasă n-ar fi și profund, iar unul etic n-ar putea fi și spectaculos, violent, angajînd intens destinul personajelor. „Teoria” lui E. Luca mi se pare cu altă mai criticabilă cu citi, conformîndu-se ei, autorul vine în apărarea acelor scriitori care — pentru că azi conflictele sint predominant etice — nu mai „descriu” ci doar „sugerează” conflictul. Se fac în articol speculații incitante pentru a se demonstra, în literatura lui Marin Prada, că, etic și „deloc spectaculos”, conflictul „dintre Munteanu și Sirbu nu e, deci, mai puțin profund decît cel dintre Iie Barbu și Ghicocina, bunaoară. Dîm noștră, fiindcă etc., etc.”. Le-a un mod apologetic se atribuie apoi colțitatea de profunzime schitei „Noaptea cu proces” de Radu Cosașu. Spiritul critic al lui

E. Luca se exercită asupra debutantului Gr. Beuran și asupra acelor critici, victime ale gravei erori de a confunda spectaculosul cu profunzimea.

Dificuța asupra conflictului etic — făcîndu-se doar vagi precizări asupra naturii lui sociale și uneori promovidu-se tendința spre un fel de eticism abstract — favorizează apariția unui idilism didactic. Rupte de conexiunea firească a determinîrilor sociale, de cadru concret al luptei dintre nou și vechi, așa cum se desfășoară aceasta în viața de azi a țării, „superate” numai, conflictele etice își pierd caracterul contemporan, participînd la sfera unor desuete dileme umanitariste.

Firește, faptul că numeroși scriitori, mai ales tineri — pornind de la indicațiile cuprinse în documentele celui de al III-lea Congres al P.M.R. — își propun dezbateri cu mijloace literare a unei problematice de esență etică (neînțelegerea creșterii și întăririi a conștiinței socialiste, în lupta cu rămășițele moralei burgheze și mic-burgheze) merită să fie salutat ca un fenomen pozitiv. Se pot cita, pe această linie, o serie de încercări îndrăznețe de a depista contradicții mai complicate, mai dificile de rezolvat. Se întîmplă însă ca, uneori, să fie ocolite problemele reale, inedite, ale formării omului nou în dinamica revoluționară și să fie înlocuite cu dileme abstracte (cum ar fi clasică antinomie între datorie și pasiune etc.). Au început să apară, de asemenea, în proza noastră tot felul de personaje care se confruntă aproape exclusiv cu ele însele, care vor să se autodepășească și autoperfecționeze în numele unor idealuri „general umane”, care rostesc confesiuni sau lungi monologuri interioare etc. Tendința eticistă poate duce uneori la propunerea unor soluții care au tangențe mai degrabă cu spiritul mic-burghez decît cu cel socialist. Pentru că mi-e mai la îndemînă, voi da un exemplu pe care l-am mai folosit — o schiță din volumul, altfel interesant, „Virgul de seară” de N. Fic („Un fum de țigară”). Optimismul șef de echipă Ionidă sîrbăroște la ei acasă, întîmbrînd cu tovarășii de muncă, absolvirea examenelor la „seral”. Expansiune înțerească, „bucurie de e trăi” etc. Tîrziu seara (la acea oră s-au închis nu numai debitele de tutun, dar și restaurantele), Oros, fumător pasionat, constată că nu mai are țigări. Ce e de făcut? Mai ales că și ceilalți participanți la oșela adunare și-au terminat țigările. Ionidă caște peste tot și, în sfîrșit, găsește o țigară scuturată în fundul unui buzunar. Dar, cu un egolism condamnabil, n-o oferă lui Oros, păstrînd-o s-o fumeze singur, înainte de a se culca. Voia bună se destramă și prietenii plăcă — era de altfel firesc. Ionidă e asaltat de teribile remuscări, procese de conștiință și, după ce-și dă seama că s-a purtat urît, cu furie „strîrî țigara sub talpă și cobori în goană să-și afle prietenii”. (Un critic spunea că această schiță idilic-didactică „pune în lumină necesitatea de a combate reminiscențele individualismului burghez”, nici mai mult, nici mai puțin!).

Pleoara — sub forma creației literare sau a opiniilor critice — pentru etic

„A PATRA GENERAȚIE” A SCRITORILOR SOVIETICI

GRIGORII BAKLANOV

de TATIANA NICOLESCU

Ca și alți reprezentanți ai „generației a patra” Grigori Baklanov s-a afirmat în literatura sovietică cu un zărug al războiului. Într-un interviu acordat revistei noastre „Luceafărul” scriitorul mărturisea: „Am început să scriu după război. Aveam pe atunci douăzeci și trei de ani și războiul a fost cel mai de seamă eveniment din viața mea. De altminteri, toți oamenii din generația noastră și-au format biografia și însușirile omenești în război”.

Aceste prime încercări literare au fost urmate de creații din ce în ce mai substanțiale și mai realizate, care au impus numele tinărului scriitor atenției criticii și publicului cititor. Astfel că deși scrie din 1946, cum el însuși afirmă, Grigori Baklanov se socotește scriitor de profesie din 1954. Printre lucrările sale cele mai însemnate din cele create până acum se situează: nuvelele **Pentru un petec de pământ** (1959), **Morții tac** (1961) **Un munte de durere** (1962). Toate inspirate din evenimentele și faptele anilor de război. În zugrăvirea acestor teme, care a inspirat numeroase opere ale literaturii sovietice de două decenii încoace, Grigori Baklanov, a adus nota proprii, originale. În locul frescelor de mare amploare, a desfășurării grandioase de bătaii la care participă mulțimi uriașe de oameni, al gloriificării eroismului excepțional, spectaculos, Grigori Baklanov a sugerat imagini mai restrinse — spațiale și temporale — ale războiului. **Pentru un petec de pământ** se cheamă foarte semnificativ nuvela care i-a adus primul său mare succes. Într-adevăr, tabloul războiului este aici redus la o frântură, el îmbrățișează „un petec de pământ”, un cap de pod, pe care clișiva oameni îl apără cu înverșunare împotriva atacurilor dușmanului. Un petec de pământ pe care se duce o luptă, nu mai puțin aprigă, dar care, desigur e lipsită de spectaculosul marilor ciocniri și bătaii. Autorul e atras de „istoria” unui asemenea „petec de pământ”, tocmai pentru că apărarea lui înseamnă eroismul modest și eroi de cele mai adeseori în anonim, fără să facă, pe de altă parte, mai puține sacrificii. El ne-o spune răspicat, chiar de la începutul nuvelei, prin gura eroului principal, Motovilov: „Când se va termina războiul și oamenii își vor aduce aminte de el, se vor cita marile bătaii care au hotărât rezultatul lui, care au determinat destinele omenirii. Războaiele rămân întotdeauna fixate în amintirea oamenilor prin marile bătaii. Și în rindul acestora nu va fi pomenit capul nostru de pod. Soarta lui și asemenea soartei unui singur om, în comparație cu destinele unor milioane. Dar noi, noi nu vom uita acest cap de pod... Un petec de pământ! Cite vieți a costat însă apărarea fiecărui metru al lui!”

Acești tablouri restrinși, al unui sector îngrădit din ampla desfășurare a războiului ne oferă și nuvela **Morții tac**, care înfățișează un moment greu de luptă din viața unei unități de artilerie. O frântură din dramele războiului ne apare în schița **Un munte de durere**.

Am putea spune că această viziune este colorată de un profund umanism, de o adâncă dragoste și prețuire a omului, pentru ostașul de rind, pentru eroii ale căror nume nu vor străluci în paginile letopisitelor, dar al căror sacrificiu a contribuit la victoria comună. Nu toți au parte în război să înalțe steaguri. Mai numeroși sunt cei care luptă ca ostași anonimi. Deși nici ca oameni nu sunt mai răi și nici mai puțin viteji — spune ofițerul Babin, (**Pentru un petec de pământ**), Nuvelele lui Baklanov numără puține personaje: ofițerii Motovilov, Babin, Iașenko, infirmiera Rita, ostașii Saenko, Pacenko, Sumilin, Knezintov. (**Pentru un petec de pământ**), Inenko, Vasici, Ușakii (**Morții tac**) etc.

Zugrăvind destinele acestor oameni față în față cu istoria, autorul acordă

deopotrivă atenție zugrăvirii faptelor lor, acțiunilor lor, cit și gândurilor, meditațiilor, sentimentelor lor. Acestea din urmă formează adesea un fel de leit-motiv liric ce străbate toate nuvelele și pe fundalul cărora se profilează manifestările exterioare ale omului. Așa, de pildă, în nuvela **Pentru un petec de pământ**, toată istoria militară, propriu zis de luptă, este continuu însoțită de meditații lirico-filozofice ale lui Motovilov, asupra vieții și a morții, identificate cu antiteza pace război. Contrastul dintre viața de pace și starea de război este ca un permanent joc de alb-negru pe care se profilează realitățile.

Baklanov știe să înfățișeze pregnant, concret, figurile umane și o face fără exces de amănunte, de descrieri. Autorul merge pe linia laconismului, și a expresivității specifice lui Cheov, al cărui discipol se declară. E ceea ce se remarcă, de pildă, în portretul lui Babin, al lui Iașenko, în peisajele nocturne, în descrierea revărsatului zorilor (**Pentru un petec de pământ**) sau în zugrăvirea prizonierului polonez (**Un munte de durere**). Portretul exterior al omului îl reține atenția atât cit este necesar pentru a ni-l prezenta viu, palpabil. Mult mai mult loc ocupă analiza psihologică, descrierea lumii lăuntrice a omului, în clipele de răgaz între două lupte, în așteptarea unui atac sau chiar în focul bătațiilor. Monologurile interioare ale personajelor (Motovilov, Inenko etc.) se împletesc cu comentariul autorului sau cu acela al unor eroi despre ceilalți. Îndosebi este amănunțit descris psihologia omului în război în nuvela **Pentru un petec de pământ**, prin personajul central Motovilov, om integru, cinstit, devotat patriot. Motovilov e tânăr jubeste viață, dorește neșpus de mult să trăiască, se gândește cu duioșie și durere la bătrâna sa mamă și totuși în clipele hotărâtoare nu se dă în lături, nu pregătește să apere până la capăt „petecul de pământ”. Cu pătrundere și vigoare este descrisă micimea sufletească a lui Iașenko, un laș, care și-a părăsit tovarășii în clipele grele, și care folosind lipsa de dovezi hotărâtoare reușește să iasă basma curată.

Concentrând perspectiva războiului la imaginea microcosmică a „petecului de pământ”, Baklanov nu-l izolează de destinele istorice majore și nu coboară semnificația generală, înaltă, a evenimentelor. Lupta pentru un „petec de pământ” este o parte din lupta mareașă pentru pământul sovietic, pentru Patrie. Prin concepția re și reducerea la suprafețe mici, imaginea apare puternic reliefată, individualizată, sintetizând în sine calități și valori generale, de largă aplicare. „Iată-ți acest petec, petec de pământ sovietic, al nostru, cum am fi putut să-l cedăm!” spune Motovilov, și în reflecția lui răsună accentele patriotice proprii tuturor oamenilor sovietici ce s-au ridicat pentru apărarea Patriei. De asemenea, în destinele citorva personaje, în viața lor sufletească, se reflectă destinele, gândurile, sentimentele proprii multor mil și milioane de ostași sovietici.

Concentrându-și acțiunea, dominând balastul, toate detaliile de prisos, Grigori Baklanov manifestă preferințe pentru conflictele ascuțite, puternice, pentru situațiile dramatice, de mare tensiune. În general, nuvelele lui sunt susținute ca de niște pivoți de câteva asemenea momente. Cu un episod dramatic se deschide nuvela **Pentru un petec de pământ**: moartea unui ostaș, în timp ce aduce de mîncare celor de la capul de pod. Astfel de momente se succed: moartea Musiei, moartea lui Sumilin, moartea lui Babin. Deobicei asemenea episoade de mare tensiune izbucnesc brusc, fără pregătire, într-o atmosferă aparent calmă. Un bombardament neașteptat întrerupe scena senină a culesului duzelor și ucide pe Musia. Babin moare într-un moment cînd pericolul iminent pare îndepărtat. Apariția deportatului polonez (**Un munte de durere**) se face în atmosfera calmă și veselă a primelor zile de pace.

Grigori Baklanov știe să reliefeze imagini și tablouri viguroase, pline de dramatism, impresionanțe. Pentru aceasta el nu recurge la situații neobișnuite, la efecte melodramatice, la îngrădări de detalii. El procedează de cele mai multe ori apelînd concomitent la rațiunea și inima cititorilor săi, îndemnându-i să devină judecători al cazului sau faptei zugrăvite. E vorba de un dramatism ce implică acceptarea sau refuzul unei anumite idei. El rezultă de cele mai multe ori din ciocnirea între umanism și antiumanism. De aceea, nu întâmplător unul din procedeele dese folosite de autor este al antitezei. Alteori: cel al repetiției de fapte sau gesturi cu valoare deosebită.

Astfel în finalul nuvelei **Pentru un petec de pământ**, imaginea copilului ținut pe genunchi de Motovilov, față în față cu coloanele de prizonieri ruși, accentuează ideea de omenească, de pace, în opoziție cu cea de moarte, ucidere. Plin de dramatism este paralelismul de situații pe care se întindează schița **Un munte de durere**. Neamțul, un fost ss-ist, cere plata pentru porcul împușcat de ostașii sovietici încarcerat în ferma lui după terminarea războiului. Dar același neamț a aruncat altă dată porcii copilului unei deportate poloneze, pe care aceștia i-au sfîșiat.

Grigori Baklanov este un scriitor tânăr. Creațiile lui de pînă acum ni-l arată ca o personalitate originală, ca pe un scriitor cu talent incontestabil și individualitate bine marcată. Dar desigur că aceste creații sînt numai începutul unui drum rodnic și bogat în succese. Autorul a și anunțat apariția pe cerul unui roman **Iulie 1941** — cu aceeași temă a războiului, după cum ne-o arată chiar titlul — și a unei nuvele ample **Străinul** inspirată din viața contemporană a oamenilor sovietici.

Un „interviu telefonic” — mai ales cînd interlocutorul se află la mii de kilometri — preia cel mai adesea, prin forța lucrurilor, limbajul sec, precipitat, al telegramelor. Interviurile se condensează la maximum: fișe de telefon... În răspunsurile se vede obligat să se desbrace de multe din comentariile, precizările și exemplele care fac farmecul conversațiilor așezate, tihnite. Solicităm un asemenea interviu scriitorului B. Polevoi — în legătură cu cea de a IV-a conținută pe țară a tinerilor scriitori sovietici — I-am rugat, deci, să ne scrie doar în câteva linii, sumare, problemele legile de acest importanți eveniment al vieții literare din U.R.S.S.

— Cum întîmpină opinia literară din Uniunea Sovietică cea de a IV-a consfătuire a tinerilor scriitori?

— Aș îndrăzni să afirm că în istoria literaturii sovietice nu a existat încă o perioadă în care să se fi remarcat un aflux atât de puternic de tinere talente. Zeci de nume noi de scriitori talentați — prozatori, poeți, publiciști, scenariști — s-au afirmat și se afirmă cu strălucire în acești ani. Tineretul acesta a acumulat o anumită experiență. Literatura noastră s-a îmbogățit cu un număr de cărți care așteaptă să fie discutate, analizate. Se ridică probleme noi care se cer clarificate și rezolvate. Toate aceste fapte explică de ce opinia literară din Uniunea Sovietică așteaptă cu nerăbdare și interes Consfătuirea tinerilor scriitori.

— Care sînt, după părerea dumneavoastră, realizările cu care se prezintă tîndra generație de scriitori la această consfătuire?

— În primul rînd aș vrea să spun că, după părerea mea, nu trebuie despărțită creația tinerilor de cea a scriitorilor de vîrstă mijlocie și nici de a celor ce au devenit „clasiți”.

Eu consider că tinerii scriitori, cei mai cunoscuți și mai talentați dintre ei: prozatorii Vasili Axionov, Iulian Semionov, Anatolii Gladilin, Anatolii Kuznețov, poezii Robert Rodjstvenski, Evghenii Evtusenko, Vladimir Kostrov, Bella Ahmadulina, Rimma Kazakova etc., continuă și dezvoltă cele mai bune tradiții ale prozatorilor și poezilor din generația „mai bătrînă”.

Repet și subliniez: dezvoltă, întrucît moștenirea literară nu poate rămîne închisată, încremîntă și dacă arta încrețează să se mai dezvolte, să se transforme, ea își pierde din farmec, din frumusețe.

— Care credeți că sînt sarcinile ce revin literaturii celor tineri?

— Aceleași ca și în fața întregii literaturii sovietice. Literatura trebuie să meargă în pas cu contemporaneitatea, cu zborul ei înainte, să

La telefon:

Boris Polevoi

scoală în evidență elementele noi, să lumineze oamenilor calea spre viitor. Aș spune că literatura trebuie să-și însușească ritmul zborurilor cosmice, și mărturisească că, după părerea mea, tineretul reușește să facă lucrul acesta cu mai mult succes. Aș zice că tinerii au un fler deosebit pentru problemele contemporane. Și pentru aceasta nu putem decît să ne bucurăm.

— Cum s-a pregătit revista „Junosti” în vederea Consfătuirii tinerilor scriitori și care sînt preocupările ei de viitor?

— Critica noastră discută foarte mult despre tîndra generație de scriitori. Cred însă că s-au emis și unele păreri confuze, mai ales cînd a fost vorba de analize și aprecieri concrete.

De aceea, revista Junosti în loc de a purta dezbateri pe tema „ce este generația a patra”, a preferat să facă următoarea experiență. Numărul 10 (pe luna octombrie) al revistei a fost pe de-a-nitregul consacrat celor mai tineri scriitori — prozatori, poeți, publiciști. În acest număr apar 25 de autori dintre care majoritatea publică pentru prima oară. Redacția a lăsat cititorilor libertatea de a judeca pe baza acestor materiale care sînt tendințele, idealurile tinerii generații de literați.

La partea a doua a întrebării e mai greu de răspuns. Avem de gînd să publicăm în fiecare număr opere ale tinerilor scriitori, fie debutanți, fie nume deja cunoscute cititorului sovietic. Astfel, la începutul anului ce urmează, vom publica nuvele și romane de Vasili Axionov, Iulian Semionov, Anatolii Gladilin și probabil de Anatolii Kuznețov. Va fi interesantă și experiența literară întreprinsă de o personalitate cunoscută, dar în alt domeniu... al milițiilor. E vorba de vechiul meu prieten din vremea războiului, generalul Alexandr Rodimțev, de două ori erou al Uniunii Sovietice, care a scris o năvălă atât de interesantă, de vie, plină de prospețime tinerească, încît își justifică prezența în revista noastră. Și, desigur, vor mai fi multe alte nuvele, povestiri, poezii.

„ÎNTREABĂ DE NAȘU PESTE TOT”
Pe marginea unui roman existențialist

Romanul „La pînté de dieu” al scriitorului francez Jean Cau a luat premiul Goncourt pe anul 1961. El e tradus, la oia de ioia, în cîteva limbi occidentale. Acest roman se situează, în literatura „noului val”, alături de unele volume ale lui Robbe Grillet, Samuel Beckett, Nathalie Sarraute și ale altor cîțiva reprezentanți mai cunoscuți ai curentului literar care se socotește a deține încă „alțișul” în mișcarea literară franceză contemporană. Jean Cau este un romancier relativ tîndr și, neîndoindu, el încearcă un pas „înainte”.

Întîlul lucru care ni se pare evident, citînd romanul lui Jean Cau, este din nefericire acela că „noul val” începe a curge din ce în ce mai tulbure. Putem spune că socotim noi departe timpul cînd — tocmai din cauza sportivii impurității care pătrund mereu, în mod deliberat, în compoziția literaturii „noului val” — această literatură va sfîrși într-o depășire stagnare. O asemenea soartă evolutivă este, în modul cel mai vădit, în natura însăși a romanului existențialist. În adevăr, dacă doctrinarii curentului ar tolosi o terminologie mai deschisă și dacă ei și-ar îngădui fantazia unei imagini definitorii, totodată plastică și critică, n-ar găsi poate o caracterizare mai potrivită pentru romanul existențialist ca aceea de roman-măslînă.

După cum se știe, „noul val” proclamă în chip programatic intenția sa ca mai înainte de a deslinji ca drele — am putea spune albia — romanului ca gen: acțiune, împrejurări, caractere. Acest lucru e bine cunoscut. „Romanele noastre — spune Robbe Grillet — nu au ca scop să creeze personaje ori să povestească întâmplări”. Bernard Dort spune: „Eroul nostru nu există încă... Să nu ne lășăm înșelați de acest „încă”. Romanul existențialist nu aspiră — și nici nu vrea acest lucru — către încheierea unui erou, ci către disocierea unor pretinse potențialități sau a unor „seve” ale vreunui erou specific, ca și cum un botanist și-ar propune să recolteze sucul hrînilor al stejarului, spre a-l prezenta drept ghîndă. Dar toată această doctrină, în practică se depășește pe ea însăși. Literatura existențialistă în această formă — ca și în altele — vrea să disloce, în scriul literar, sau dacă voim „literar” — cum îi place adesea să spună — nu numai romanul ca gen, ci însuși cunoașterea, normele etice, organizarea imaginii estetice, structura percepției reale — amestecînd totul într-un produs Inform și stagnant, din care ies la suprafață numai niște cioburi miloși al subconștientului uman, alternați cu fîșniri de luciditate abstractă.

Acesta e și cazul romanului „La pînté de dieu” al lui Jean Cau. Ni se pare chiar că această operă este prototipică pentru ilustrarea romanului-măslînă. Care este, mai întîi, subiectul ei? A vorbi de subiect, în înțelesul obișnuit al cuvîntului, este impropriu în cazul de față. Să vedem care ar putea fi elementele unui subiect: niște oameni se adună reușiți într-o celulă de închisoare, care nu este localizată nici în timp, nici în spațiu. Acești oameni au comis „una sau mai multe crime”. Ei sînt de e-

xemplu: Doctorul, suferind de epilepsie, care „trebuie să-și omorî soția”. Avem apoi pe Alex, o prostituată, sau „vreun prieten al Doctorului”; Eugene, soția lui Alex (dar Alex, după cum am spus, poate și fi o femeie); în sfîrșit, Mach, mama lui Eugene și în același timp cuscurlor ei

(sau al lui). După cum se vede, înșurlele curg una într-alta, dincolo de identitate și sex și ele se pretungesc monstruos în povestirile lor. La un moment dat Alex propune Doctorului să-i trateze, pe el Alex (sau pe ea), ca pe un cal și explică: „Mă doresc cal pentru a ride”. Dar de ce? Doctorul avea „un ris molipositor de copil și se scuza de această dispoziție a sa jurînd că este cal”. El spune: „Sînt gata să mă prezint la un abator și să declar solemn că sînt cal. Accept să merg în patru picioare, să mîncîc iarbă, să trag în ham”. „Am putea crede că Doctorul glumește, dar greșim. El e foarte serios și se realizează pe sine ca „anti-personaj”. El se sustrage lui însuși, ca om determinat, și aspiră să se conunde, cu ce? Cu un animal, cu animalitatea în sine? Acest lucru rămîne imperic. Albului care nu țind către un conțiu, ca cele de mai sus, jocuri și invenții mintale bizare sau numai zănetee, plămăzite delirante ori „profetice” continuă fără încelare pe întreaga masă de cîteva sute de pagini a romanului. Dar nimic nu se mișcă. Deși nu ajung a-și confunda personalitățile și viețile. El sfîșiese „într-un fel de osmoză”. Doctorul este declarat, pînă în urmă, „dumnezeu”.

Jocul dintre real și imaginar, în acele margini lecundu conștințele de creație artistică, intruchipează în acest roman însuși ioculor destructiv al operei literare, tocmai prin exasperarea lui, adică prin transformarea facilă a echilibrului dintre realitate și invenție, — din necesitate estetică în truc brutal.

Tot ce se poate spune despre figurile din „La pînté de dieu” este că ele par a prefera niște prezumtive stări difuze, instinctuale, impulsive, telurice, de cea mai precisă marcă retrogradă, trădînd însăși esența reacționară a existențialismului. Este vorba de cultul primitivității și inclusiv al forței, contemplat nu în înțelesul chipării determinate, ci în velleități „abisale”.

Aceste figuri mai exprimă, dar în mod destul de hotic, așa-zisa „solitudine a insului”, care îns încearcă să iasă din această condiție, declarată totuși dinainte fatală, pe căile cele mai comode, meschine și de mult compromise, alea eruptiv patologice. În această categorie intră, de exemplu, normile furioase antisociale. „Întro zi — spune unul din „antieroi” — am intrat într-o sală de bal și am văzut o așomerație de bărbai și de femele care dansau. O

durere ascuțită mi-a sfîșiat măruntaiele și am ieșit afară să vomit. Vroiam să ucid pe acela sau aceea care m-ar fi atins. Nu vreau să iu atins. Dacă abia simt atingerea cuiva, urlu mușci și omor”. Același „anti-personaj” făcea mai înainte o declarație absolută contrară: „În mijlocul unei imense piețe goale, urlu de moarte. Aș vrea să merg în pasul, în același pas cu o sută de mii de oameni... Aș vrea să iu un individ amestecat cu un milion de indivizi care toată ziua transportă pămînt într-un mic coș... Am văzut acest lucru la cinema și am dorit din toată înșura destulul unuia din acele furnici luate la întîmplare... Aș vrea să-mi petrec toată viața într-un vagon de metrou”.

Toate aceste oscilații, de simplă dispoziție personală, ale „anti-eroului”, nu ne impresionează, firește, de loc. Pretinsul nod „metafizic” al „solitudinii insului” este tăiat din totdeauna, — în cadrul colectivului angajat în zănușina către înaltele felurii sociale. Rezolvarea problemei „Solitudinii risului” este dată de romanul existențialist — fie zis fără a begeteliza într-o nimic lucrurile — după zicala românească: „Întredă de nosu peste tot, dar numai la el acasă nu se duce”.

HEINZ KAHLAU (R. D. G.)

De va veni... Pentru Cristina

De va veni sfîrșitul să mă ceară
n-aș vrea să fiu zănatelc vînat
gonit și mpresurat. N-aș vrea să cad
ca frunzele rămase fără vară.

Vreau să sfîrșesc cum într-o toamnă nouă
cad fructe coapte, înșite, la pămînt;
asemeniilor de greutate frînt
să duc pămîntului sămînță nouă.

Să amurgesc ca-n liniște — acordul
final; ca vinul în arome tari.
din zhor să cad, ci nu din cortul
zădărnice și-al plictitului amar.

În palmele mele culci mica ta față
tîndră, palidă, caldă.
Ochii tăi, ce în totul se scaldă
prea puține ștînd despre viață,
gura ta mică
neștutătoare nici de sîrut
nici de înșitețile grele —
au atîta liniște-ele
că, deodată, m-ê frică.

Fața mică din palmele mele-ți ridici,
privirea la pieptu-mi pătrunde...
E oare făptura-mi atît de matură
să-ți poată răspunde
cînd va fi-n lumea-naltă aceeași căldură
ca în palmele mele, aici?

În rombetește de MIHAI NEGULESCU

NOTE NOTE

Revista „Il Contemporain” care apare la Roma a trecut, cu ultimul său număr, sub conducerea lui Carlo Sallinari, cunoscut critic, autor al volumelor „Miturile și consiliile decadentismului italian” și „Chestunea realismului”, cel mai de seamă dintre reprezentanții literari ai criticii literare științifice. Revista își propune cu acest prilej să devină „și mai precisă și riguroasă în elaborarea pozițiilor sale”, realizînd intenția ei de a lupta fără răgaz pentru „elaborarea unei noi culturi italiene inspirată de marxism”.

Carlo Sallinari începe — o dată cu acest prim număr din „Il Contemporain”, pe care îl conduce — o serie de studii de reconsiderare a întregii mișcări literare italiene a secolului XIX, în lumina criticii științifice.

Ultimele poeme ale lui Robert Desnos, scrise între 1942-1943, puțin înainte de arestarea sa de către naziiți, au apărut de curînd în editura „Gallimard”, sub titlul „Calligramme de Contre”. Printre ele se află poezia „Froile”, deosebit de remarcabilă. Poetul anunță Persului un vînt limpede, care va fi cîndva „cel mai frumos alient al Senei”.

„Testamentul” de Tudor Arghezi a părăsit în revista italiană „Tendenzes” în traducerea lui Salvatore Quasimodo, deținător al premiului Nobel, Editorul „Paseggi” din Milano anunță că va tipări ediția a doua a „Antologiei poeziei române”. Editura „La Pietra” din Roma anunță de asemenea, apariția în curînd a romanului „Răcoala” de Liviu Rebreanu.

Revista „Conferencia” (Nr. 35, 1962), care apare în Mexico, publică — sub semnătura directorului ei Lidia Arzobide — un studiu asupra operei lui Mihail Sadoveanu, prezentînd pe coperți chipul mareului scriitor român.

Critica mexicană se oprește asupra romanelor lui Sadoveanu, insistînd îndeosebi asupra „Zădărnicele cerului” și „Bălăgăniș” și „Mitrea Cocor”.

„Integrarea economică” a Europei occidentale în Comunitatea atlantică.

Desen de G. RADU